

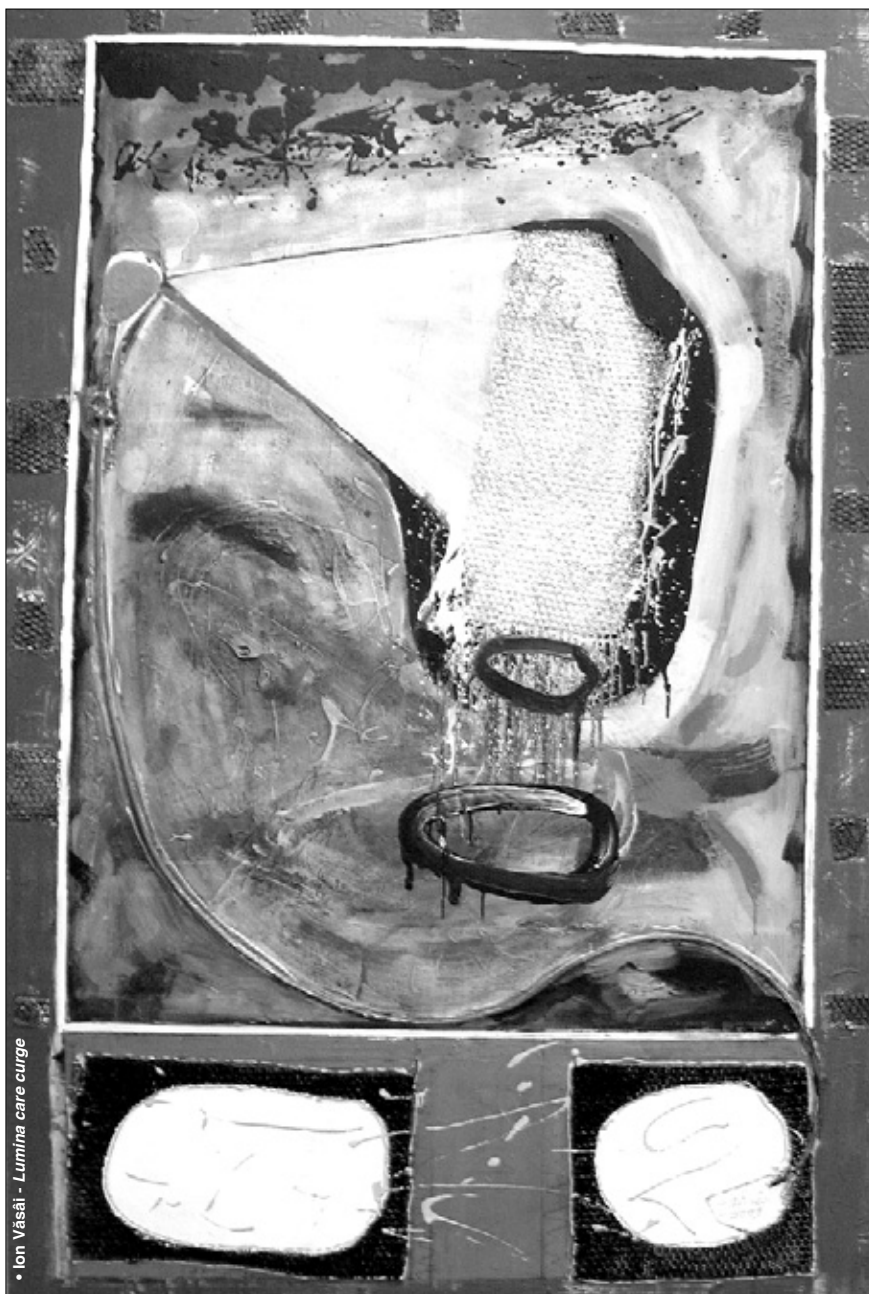
Fondatori: George Bacovia, Grigore Tabacaru (1925)

ateneu

ateneubc@gmail.com

Revistă
de cultură
Nr. 11-12
(483-484)

• Anul 46 (serie nouă) • noiembrie - decembrie 2009 • 3,50 lei •

• Ion Văsâi - Lumina care curge

Marius MANTA

Ovidiu Genaru,
accente dinspre
marginile lirismului

pagina 3

Teatrul Tineretului Piatra Neamț

Herr Paul
cel greu

pagina 8

Iulian Bucur

Ion Văsâi, un căutător
printre resturile
postapocalipsei

pagina 9

Ovidiu Dunăreanu

Căruța cea nouă

• Fragment din volumul în lucru
„Lumina îndepărtată a fluviului”

pagina 10

Evocare

George Apostu - 75

pagina 20

Janko Vujinović

Panică în intercity

paginile 26-27

Ovidiu Genaru

Cuvânt de mulțumire

Domnule președinte, doamnelor și domnilor consilieri,

Pe la noi, mai pretutendeni, un om ajuns la 75 de ani este considerat deja o conservă de mentalități retrograde, un terminat căruia i se încredințează, totuși, sarcina de a face piata, ori de a-și plimba nepoții prin grădina publică. El este un moș inutil, săgetat de junghiuri reumatice, în căutarea unui bilet de tratament într-una din mușcălețele stațiuni sindicale unde, în empatie cu alți septuagenari (ca mine), își prelungește dezinsertia socială. La noi, pensionarul este balastul, moșnegăraia, inutilitatea, povara. Prin alte părți el este numit seniorul.

Puținele excepții cunoscute confirmă precaritatea acestei prejudecăți. Într-o lume din ce în ce mai ne bună, al cărei țel nu-l cunoaștem, ne grăbim să ne căpătuim chiar dacă în urma noastră rămân pe caldarâm victimele vulnerabile ale vârstei a treia. Gata, moșule, ajunge, mai lasă locul și altora, auzim tot mai des acest apel cinic, egoist și imoral.

Îmi permit, cu voia dumneavoastră, să mă situez în afara acestor percepții. În cultură nu există pensionari, lucrurile stau puțin altfel. La 75 de ani spiritul meu a rămas la fel de iscoditor ca-n tinerețe; sunt un neliniștit valid și sceptic, proaspăt și viu; știu că nu știu nimic, ca un neînsemnat discipol al lui Socrate. Cultura amână bătrânețea învățându-te să te cunoști pe tine însuși. Omul e doar capul – restul ambalaj.

Mă simt în stare de funcțiune, fiabil ca o mașină nemțească. Scriu, înot, pictez icone pe sticlă, călătoresc în Africa, meditez, alerg; cu prietenii băjbăi adevărul și-n firul de praf, dorm puțin și vorbesc mult, cunosc destul dar încă sunt dispus să mai aflu. Ba chiar mă uit și după femei.

Aș dori ca prezența mea aici să vă sugereze o vorbă înțeleaptă, plină de tălcuri: Dacă n-ai un bătrân, atunci cumpără-ți unul; nici nu știi când vei avea nevoie de el.

Comunitatea băcăuană pe care o reprezentați îmi acordă privilegiul, de data asta, să fiu eu cel ales, dintre mulți alți merituosi. Prin mine, aduceți acum un omagiu tuturor celor care au sporit după puterile lor patrimoniul spiritual al locului. Un om de spirit nu e niciodată expirat, uneori nici chiar după dispariția lui fizică.

Vă mulțumesc cu modestie și sinceritate că v-ați gândit la mine; vă mulțumesc că prețuiți cultura în vremuri potrivnice ei.

Pentru unii senectutea e calea spre înțelepciune; pe aceea o caut și nu o găsesc. Cu câteva zile în urmă am împlinit, pentru prima dată, 75 de ani. Sper să mai am vreme să o caut.

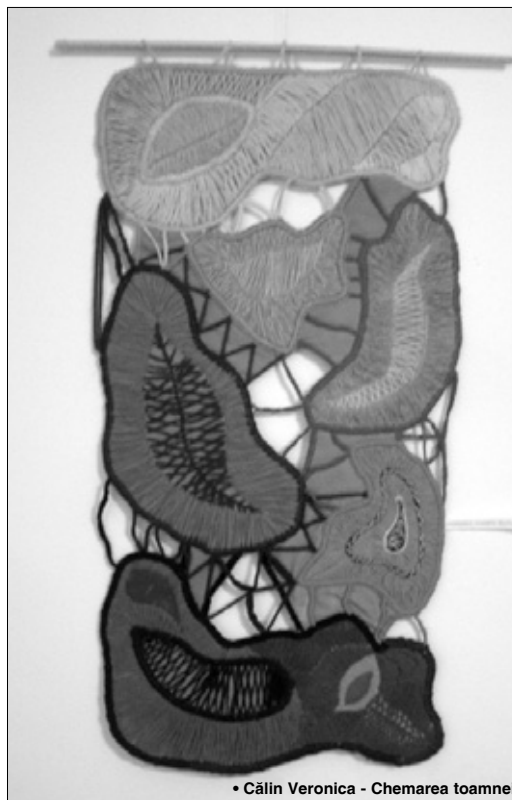
Oricât am umblat prin lume, doar la Bacău, într-o mahala, m-am simțit folositor și acasă. Încă odată vă sunt recunoscător.

Săru' mâna doamnelor, respectele mele domnilor.

N.R.: Cuvânt rostit de Ovidiu Genaru în ședința Consiliului Județean Bacău, din 14.11.2009, când i s-a acordat Premiul de Excelență și titlul de „Cetățean de Onoare al Județului Bacău”.

La frumoasa aniversară, noi, cei de la revista „Ateneu”, îi urăm seniorului Ovidiu Genaru viață lungă, senină și îmbelsugată. Îl așteptăm cu noi apariții editoriale care să (ne) aducă bucurie și promitem cititorilor un interviu mai amplu cu Domnia Sa într-un număr viitor.

„Neliniștitul valid, proaspăt și viu”, mult drag nouă, un călduros „**La Mulți Ani!**”

• Călin Veronica - Chemarea toamnei

Două artiste în luna lui brumar

Silvia Tipericiuc

În acest an Silvia Tipericiuc a propus admiratorilor de artă două expoziții personale. La început de vară ne-a încântat privirile cu grădinițele sale romantice, în care florile delicate vor fi fost expresiile unor dăruiri sufletești. Toamna, iluziile romantice nu ne rămân cu totul străine. Artista ne oferă din nou flori, de data aceasta, apelând la un poetic abstract, utilizând ca metodă de exprimare colajul. Întreaga expoziție de la Galeriele Alfa Bacău urmează o linie a abstractului pur. Complementare colajelor, picturile sunt de tip neoplasticism (De Stilj), așa după cum bine observa criticul de artă Valentin Ciucă, asemuind lucrările în acril și tempera cu picturile olandezului Piet Mondrian.

Prin intermediul culorilor calde, privitorul aflat în mijlocul expoziției este învăluit de tandrețe și o mansuetudine dublată de grație. Cu două importante

propuneri plastice în acest an, Silvia Tipericiuc ne atrage mai mult atenția asupra pasiunii pentru artă. Mi-am pus întrebarea care ar fi legăturile între cele două expoziții personale? Și picturile cu grădinițele și cele din această toamnă sunt irizate de o anumită lumină rourată, de o prospețime caldă de primăvară, ceea ce mi-a insinuat amintirea unor fermecătoare versuri, aparținând poetei Gabriela Mistral: „De mă privești așa, mă fac mai frumoasă, / ca iarba-n rouă, ca sub ploaie – grâu!”. Fiind așa, Silvia Tipericiuc (ne) privește cu frumusețe de suflet.

Călin Veronica

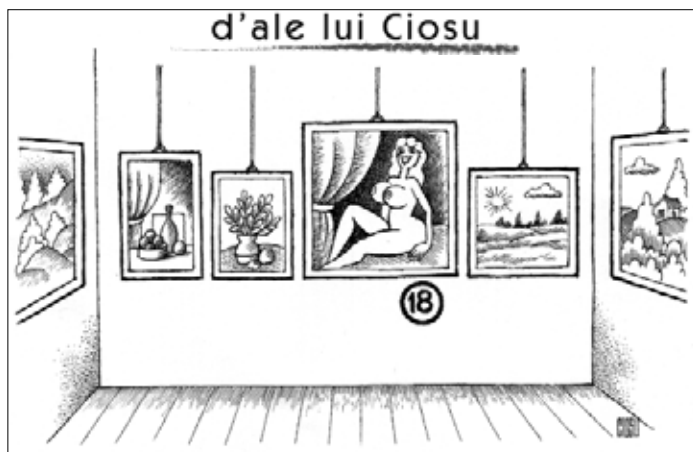
Cu un discurs plastic într-o exprimare diferită și anume tapiseria, Călin Veronica ne transmite stări de bucurie spirituală, însufletându-ne optimism. Prezentă tonică, fire sinceră, prietenoasă și senină, împletește concen-

tric în obiectele decorative, propria ei fire. Expoziția retrospectivă de la Galeriele Frunzeti Bacău ne demonstrează o dată în plus, aspirația artistei spre spiritualitate și dragostea pentru meșteșugurile tradiționale. Inezestrată cu măiestria mâinii drepte, Călin Veronica reușește să transforme galeria de artă în spații ale intimității și căldurilor sufletești.

În recentul lui album „Un secol de arte frumoase în Moldova”, Valentin Ciucă afirmă: „Tapiseriile sale nu recurg la monumentalitate sau solemnitate, ci devin obiectele decorative ale oricăruia interior. (...) Călin Veronica nu apelează la țesătura densă a tapiseriei, ci împletește pe structuri de formă mereu diferite, compoziții care se motivează prin ele însele, prin colorit și surpriza optică.”

La aniversarea artistei ne alăturăm și noi celor care au ținut să o îmbrățișeze și îi dorim multă sănătate, putere de muncă, inspirație bogată și visul domniei sale, de a dăruii bucurii celor din jur, să fie neîntrerupt!

Violeta SAVU

Scoarțe și lut ars la Muzeul din Bacău

Secția de etnografie a Complexului Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău a organizat la Galeria de Artă Contemporană expoziția „Motive antropomorfe pe textilele de interior din zona Moldovei”. S-au reunit scoarțe și ștergare de pe la mai toate muzele moldovene, toate cu același motiv. Omul ales de umilele țesătoare este partea unor povești cu călăreți viteji, printese cu rochii bogate purtând umbrele și flori, izvoare minunate și cerbi însetați. Sunt numai două fire suprapuse în cruce, firul urzelii și firul bătelii, cele care alcătuiesc povestea, din micile rectanțule se rotunjește forma umană, uneori cu stângăcie și haz, altele cu înțelepciune și har.

Tot la Complexul Muzeal „I. Antonescu” s-a deschis expoziția de ceramică „Măria erăjval” (Cu puterea Maicii Domnului) a artistei Maria Petras. Născută în Gioseni, Bacău, ceramista, absolventă a Academiei de artă din Budapesta, este mai cunoscută publicului din Transilvania și Ungaria. Argilele arse expuse la Bacău, ales smălțuite, abordează tematici religioase. În mod firesc, Fecioara Maria este motivul majorității operelor. Fecioara reprezentată în felurile ipostaze și scene de gen, de istorie sacră. Maria Petras, în cele 27 de compoziții de la Muzeu, sintetizează expresiv, foarte personal, detalii de etnografie și antropologie a ceangăilor de pe Valea Siretului în compoziții flamboaiante, asemănătoare timpurilor bazilicilor romanice.

I. BUCUR

Ovidiu Genaru este un om de lume: interesat de aceasta și interesat în fața acesteia printr-o supra-aglomerare a propriilor abilități de a o gândi și simți. O poezie precum „Și dacă” funcționează tocmai ca o prefață pentru o largă gamă de sentimente ce sunt provocate de jocul parțial trucat al lipsei de siguranță, ce poate fi resimțită în spațiul imediat, al cotidianului raportat la o oarecare indispoziție în fața Puterii supreme.

Atât în general, dar și în cazul textului de față, Ovidiu Genaru concepe cu ajutorul câtorva cuvinte un univers ce nu (mai) are o existență prefigurată, ci stă sub semnul unor schimbări continue, extrem de surprinzătoare. Cîțitorul se va regăsi cuprins într-o pseudo-sferă ce își recalibrează diametrul și își schimbă însăși forma la inevitabilul contact de-o clipă cu pământul fâgăduit al mărturisirilor poetice, moment în care eul liric se fotografiază într-o multitudine deconcertantă a tonurilor existente. Acum, accentul cade pe cuvinte precum „inimă”, „întâlnește”, „Dumnezeu”. Poezia, cât și volumul pe care îl voi prezenta – „Trandafir cu venele tăiate”, Ovidiu Genaru, *Editura Vinea*, 2008 – fi-vor, așadar, un exercițiu de filozofie exercitat peripatetic. Căutarea inițiată se va face în virtutea unei premise pe deplin funcțională: poetul își provoacă histrionismul, e un obișnuit al scenei, își cunoaște valoarea și, precum în teatrul elisabetan, îi convine rolul jester-ului ce își poate motiva sau, din contra, invalida, propria apariție în cetate. Ceea ce e de la sine înțeles e faptul că revenirea în agora impune o reechilibrare a unei lumi despre care nimeni nu mai are știința de a vorbi: fie valorile de altădată sunt irecuperabile, nefuncționale într-un imediat ultimativ, fie un anume gen de vocabular s-a văzut scos dincolo de limitele îngăduinței actuale.

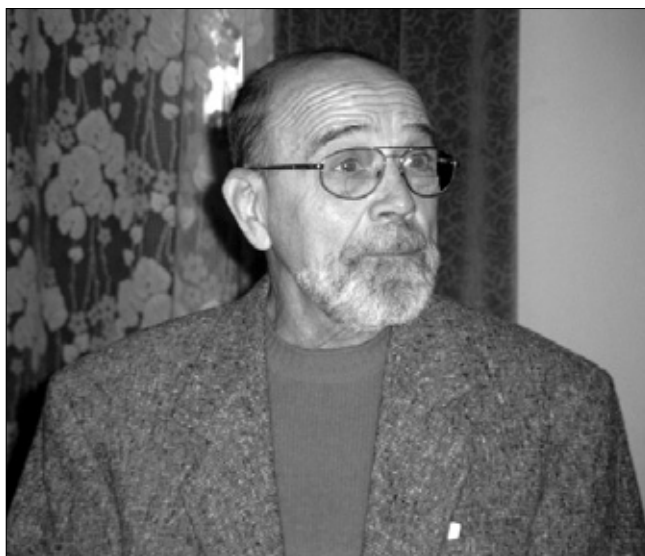
Așadar, odată cu acest ultim volum, Ovidiu Genaru își va relua rolul de a înregistra frânturi de normalitate, cu scopul de a le livra ulterior sub forma unui corp poetic coeziv, fascinant, a cărui valoare nu vine din bogăția figurilor de stil ci mai degrabă dintr-o auto-ironică gâlceavă cu tot ceea ce ar putea reprezenta puncte de tangență „striviatoare de echilibru”.

Țin să mărturisesc că nu sunt un partizan al ideii stadialității universului poetic marca Genaru. Departe de a fi simplistă, întreaga operă lirică a domniei sale mărturisește un mecanism de o ingeniozitate renașcentistă în a sonda adevărurile lumii, o curiozitate temperată de a o redefini la nesfârșit, în virtutea speranței de a scăpa, fie și pentru o clipă, din mâna Creatorului. Din partea criticului... recunosc, bizară chiar această nevoie de referențialitate „la minut” – am așezat (sub forma unor considerații preliminare) afirmații critice, fie în proximitatea unui theatron virtual, fie în imaginarul renașcentist; poate prea subiectiv, am ales două momente definitorii pentru formarea unei conștiințe ulterior moderne, în stare de a se auto-propune prin intertextualitate și chiar metatext. Revenind, Ovidiu Genaru este un om al prezentului, e unul dintre puținii care au fost interesați de magia științifică a propriului Leonardo și care, aproape fără să știm, ne asigură cu fiecare volum un bilet permanent în caruselul existenței.

Însăși Cartea este pentru Ovidiu

Marius MANTA

Ovidiu Genaru, accente dinspre marginile lirismului

Genaru fir al vieții, gândită drept umbra acelor idei ce merită a fi căutate. La drept vorbind, fără a mă controzice, Ovidiu Genaru rămâne un introvertit, în sensul în care domnia sa înțelege foarte bine că ceea ce e facil nu va prezenta niciodată interes. Doza de mister nu stă nici în „bocancul lui Dumnezeu”, nici în inima celui ce își apostaziaza statutul, ci în însăși nevoia iminentă de continuare a unui gând, într-o înlănțuire spațial regresivă dar ascendentă la nivel spiritual. „Și dacă” înima întâlnește pe stradă bocancul lui Dumnezeu / să știi că-i din / pricina / denivelărilor camarade” („Și dacă”).

Cetatea scriitorului poate fi și cetatea noastră cât timp acceptăm „plimbarea prin lume”. Da, mulți au vorbit de-a lungul timpului despre o „poezie a provinciei” pentru a contura, în special la nivel tematic, acel „ceva” specific poetului în discuție. În mod cert, trebuie să distingem, dincolo de lacunele instrumentarului critic, evidența unei lumi girată de însăși textura livrescului, iar pe de altă parte, a unei lumi ce se așază mereu în proximitatea ideilor generatoare de substanță poetică. Dacă nu suntem atenți, vom ajunge la capătul lumii sub forma „unei turme ce își urmează oarbă profeții”, chiar dacă „au venit unii și au pretins că ei sunt Mesia / au venit alții și i-au răstignit pe cei dinți / au venit unii și au propus să mergem înainte / au venit alții să ne spună că înainte e în urmă...” Lumea poezilor e lumea cuvântului ziditor, chiar dacă lexical determinanțele operează în zona negativului. Așadar, poezii nu sunt decât niște flecari, genuini,

inocenți, paranoici, nesupuși, egoiști, vanitoși,eretici, însă... ni se strecoară și „bufoni”. Și dragul meu cititor, oricât de multe „nepotriviri” ai putea găsi în cele citite, voi consemna: „Ah moașe și ah maiestate / ros vă e tronul de ereditate // V-am văzut alaiul medieval pe Sena / Dumnezeu și Mecena // Îndestulaseră a voastră ființă / Sire / iluminarea vi se trage de la lingusire” („Sire”). Poezii rămân ultimii boemi, craii de la Răsărit, ultimii „donatori de hematii ai secolului XX”, timp în care se vorbește chiar de o „ischemie a artei”. Lumea celor ce continuă să aibă arma cuvântului este un spațiu doar aparent închis; dincolo de faptul că există mereu posibilitatea ca „mama să ne aducă speranța la vorbitor” („Perle de pupăză”), dorul de obișnuit poate fi potolit prin recontextualizări ale gândirii poetice. Și în virtutea acestor instantanee de moment, sfera ar putea fi repusă în mișcare, cetatea ideilor să dănuie iar ființa să se purifice. Deși mulți vor vedea în „Azi sunt curat” ironie și sensuri dosite, mă încumet să îndrept textul amintit către o unitate a contrariilor: „Azi sunt curat și pot mărturisii / pot împăca ființele cu adierea ființelor / lucrurile cu deșertăciunea / lucrurilor / Măna scrie poemul umbra mâinii imaginează / procesul verbal al utopiei poemului / Ochii picură pe obiectul primit / cum din vârful spadei picură luciul”. Deși am tot amănat, constatăm că lumea din afara cetății / sferei, e o lume a libertății totale – o lume unde simțurile înregistrează fie „lumini la casa muierilor”, fie „destine cu foi greșit numerotate”, fie chiar „îngeri născuți cu malfor-

mații”. Spectacolul mediatic este total deoarece la judecata din urmă se aruncă confetti și eventual companiile transfrontaliere „LyriCola” își fac datoria de a extermina „noua stafie”, mai precis țărâna altor vremi care acum „vine la oraș să cumpere lapte la pungă / vine cu plugul în spate să-l vândă la fier vechi / fier din care Europa știe să facă noile pluguri / care să-i ducă la sapă de lemn” („O nouă stafie”). Oricum, nu se poate pune problema fericii: aceasta reclamă o condiție cu totul insalubră. De urmărit în acest sens „De ce”, text ce mi-a adus vag aminte de Marin Sorescu. Oarecum ciudat este tocmai faptul că odată cu îndepărtarea de cetatea – mamă, fără a consimți, poetul se trezește contaminat de lipsa totală a speranței. „Lubind nimicnicia”, dactilograf de noapte, pare să consimtă că „cetatea aceea / cetatea aceea e asta acum și aici”. În granițele unui acum și aici se consumă și idilele de-o clipă: de la suavitatea corpului, asemănat fie cu floarea de măr, fie cu caisa, se ajunge către un erotism debordant: „Prin himen trecem libelula / ca o lilia ca un tutun / E semn! La cuibul dumitale / vin în genunchi să mă supun” („Domnișoară”). Deșertăciunea a unei clipe de plăcere, „făurită din draci și îngeri” („Curburi bej și lila”), femeia, se tot repetă, e mai mult pretext pentru suis ori coborâre spirituală.

Volumul numără și trei poezii total distincte, care mărturisesc fără dubiu în note calde o viziune patriarhală, destul de rară în lirica lui Ovidiu Genaru: „Salve de cruci”, „Privește la Agapia”, „Oameni pustii”. Ultima dintre ele ar putea redeschide un capitol important în creația lui poetului, mai precis o continuă nevoie de raportare la „sfântul Bacovia”, însemn al locului. În fapt, de-a lungul cărții putem număra explicit o serie de poezii ce împrumută elemente de recuzită bacoviană: „Suflete moarte”, „Sfântul Bacovia”, „Nasul”, „În spatele ușii”.

Și pentru acest ultim volum, mi se par potrivite cuvintele de odinioară ale lui Constantin Călin: „călătoria e o formă de cunoaștere și de interpretare a universului” (Constantin Călin, „Ovidiu Genaru: Țara lui Pi” în „Ateneu”, nr. 11, noiembrie 1969). Deși inițial pregătit pentru salturi mortale în lumea finitului - „Ca gimnast eram o mare speranță; mi se dădeau portocale și frișcă, lucruri atât de rare pe atunci, ca să devin Cineva: Cineva care să execute cel mai bine din Europa roata țiganului și salturile mortale (Ovidiu Genaru „Un posibil curriculum vitae” în „Contrapunct”, an VIII, nr. 1, ianuarie 1997, p.2 -), Ovidiu Genaru rămâne organic legat de corporalitatea ideilor înalte, realitate simbolic sugerată prin „Trandafiri pentru sânge trufie și ură / trandafiri pentru imperii // trandafiri de-o clipă ai goliciunii // În loc de o mântuire trandafiri / trandafiri înhumați pe un afet de tun / îmbătând dolul / sau trandafiri corecțai prin lege // Trandafiri alcoolizați ai triumfului trandafiri / înăbușind cuvântul oribil trandafiri // Trandafiri locotenenți ai miresmelor / pentru capul plecat / trandafiri // Rareori trandafiri în sine / pur și simplu trandafiri pentru trandafiri („Trandafiri”).

Carletta - Elena BREBU

Aforismele - sinteza trecerii noastre înțelepte prin lume

Volumul al treilea din ciclul **MONEDE ȘI MONADE**, apărut în acest an la Ed. LIMES- din Cluj-Napoca, îl reasează pe Marcel Mureșeanu în ipostaza de gânditor; atitudinea contemplativă a autorului nu este străină celor care sunt familiarizați cu structura intelectuală a autorului. Aș îndrăzni să afirm că cea care i-a surprins cel mai bine întreaga operă, fie în studiile ce prefătează anumite volume, fie în studii critice sau cronici literare – rămâne doamna Irina Petraș: „Aș putea imagina o schiță de portret din tândări, înșirând la întâmplare cuvintele pe care le-am folosit de-a lungul anilor scriind despre poet și poemele sale. Iată: singuratic, discret, ubicuu, bun ascultător, abisal, reticent, vorbăreț (aproape) exuberant, îngăduitor, dezaprobator, ironic (și autoironic!), fișec, simplu, elaborat, jucăuș, limbut, taciturn, epigramatic, surprinzător, molipsitor, atent, rebel, furis, conștient, încărcat, latent, provizoriu, „pre-făcut”, dibuitor, definitiv, rotunjit, ultim, cristalin, hărățitor, etern, drept, ocult, mincinos, ritmat, aproximativ, aberant, luminiscent, spart, muritor, absent, liniștit, greu, trufaș, christic, prelung, armonic, vag, crizic, senin, terorizat, distinct, original, expresiv, înșelător, ameteitor, direct, real, multiplu, ambiguu, imprezibil, polyvalent, satisfăcut, pur, autosuficient, ispititor, de neocolit, straniu, optimist, neastâmpărat, forfotind, tonic, neobosot, laconic, gureș, tânăr, încăpățânat, revoltat, încontrat, natural, viu, tragic, grotesc-ironic, sfidător, pângărit, deșart, blând, muzical, nelaș, înfiorat, ingenios, sprintar, colorat, oniric, fantastic, avar, generos, plurivalent, oximoronic. Pot vedea în toate acestea un lanț de mângăieri ale lucrurilor, o încercare repetată de a le îmblânzi prin atingeri delicate ale miezului lor indictibil.” (Irina Petraș)

Dacă ar fi să expun doar titlurile volumelor sale, sau distincțiile literare, premiile naționale și internaționale, spațiul modest al cronicii mele ar fi, cu siguranță, depășit. Și, oricum, cei care sunt interesați de biografia (de notorietate) a autorului, o pot descoperi fie în prefața vreunui volum, fie în dicționarele poezilor români sau în istorii. Și, iată, că azi mărturisesc că, dacă admir în mod particular ceva în scrisul poetic sau aforistic al acestui autor, este cu certitudine patosul cuvântului, pe care reușește să îl smulgă tandru din sânul semnificațiilor mărunte și să îl redea sfluit, cu transparențe de chihlimbar unui circuit valoric, fie prin metaforizare, fie prin vreun alt meșteșug poetic sau lingvistic, plasând accentul pe o relație constantă dintre context-cotext-text și metatext, într-o manieră elegantă, spontană, astfel încât evidențierea mesajului să nu se realizeze brutal, imperativ... ci domol, ca o subtilă asimilare.

Cum devine cuvântul aforism

În ipostaza de poet, Marcel Mureșeanu a fost perceput de unii critici ca neoavangardist, ca neoromantic, ca postmodernist... Prin volumele de aforisme, însă, îmi permit să îl văd clasic, deoarece înțelepciunea - ca sinteză a experienței unei vieți, trăită în dimensiunile înalte ale spiritualității - îmi justifică pe deplin alegerea.

Căci, ce este aforismul, dacă nu replică în literatura cultă pentru vechiul proverb popular? În ambele cazuri, cuvântul nu e decât un rezumat metaforic întors spre sinele creator și apoi din nou spre lume demonstrativ, moralizator și (de ce nu?) ironic, coercitiv sau punitiv: „Cuvântul e ca un scorpion: atacă numai când este provocat și își poartă, fără nicio excepție, acul ca ultim segment al ființei sale.” (op.cit., p.13), tot așa cum „Uitarea poate ucide o lume, atunci când cel uitat este cuvântul.” (op. cit., p. 41), pentru că „Analfabeți, neștiutori, trecem mereu printr-o pădure de semne!” (op. cit., p.56), iar „Cuvintele au originea pe care și-o recunosc” (op.cit., p.45), pentru că „Un cuvânt se prinde întotdeauna cu ventuzele ultimelor sale silabe de peretele de sticlă al sensului.” (op. cit., p.12).

Unitățile lexicale se subordonează unei semiotici lucrative, subordonate unor indici tematici. De exemplu, actul scrierii este nuanțat în aforismele lui Marcel Mureșeanu în maniera polifonică: „Scrisul însuși este o stare confuzională, scriitorul nu face decât să încerce să iasă din ea, (dacă a intrat), traversând vaste și periculoase teritorii de panică. De funeraliile celor ce nu mai pot ieși se ocupă imaginarul. Dar ale cui sunt, oare, gropile astea comune?!” (op. cit., p.18). De la aspectul oarecum pletoric al discursului - pentru un enunț aforistic - autorul trece cu ușurință la un stil lapidar, servind, însă, aceluși categorii estetice (ironia, umorul, paradoxul): „Nimic mai de preț în poezie decât Divina Gratuitate” (op. cit., p.28) și „Uitarea poate ucide o lume, atunci când cel uitat este cuvântul.” (op. cit., p. 41) Actul creator este vizat în contexte morale, responsabilitatea scrierii este subliniată persuasiv: „Nu numai că nimeni nu știe ce este poezia, dar nimeni nu știe dacă există sau nu” (op. cit., p.30), iar „Scriitorul se hrănește din natura sa contradictorie, din ceea ce găsește la confluența dintre cer și pământ și din procesele pe care le câștigă în fața logicii de rând.” (op. cit., p.44)

Autorul are chiar inspirația de a teoretiza aforismul (maxima, cugetarea), unde la granița dintre ludic și persiflare, vizând atât impactul valoric al enunțului în sine, cât și elementul semantic: „Marile fraze ale literaturii

lunii au, de obicei, o trapă a lor, fiecare, prin care poți cădea dintr-un înțeles în altul, fără să fii sigur că această cădere se va opri cândva.” (op. cit., p. 46). Echivocul, sesizabil prin relația denotativ-conotativ, scoate la iveală și în enunțul anterior multipla interpretare semantică, despre care aminteam și mai înainte. Putem vorbi, totuși, de o direcționare afectivă a sensului înspre un receptor de un anumit nivel intelectual. Unele texte au valoare de silogisme, probând acea detașare clară sau simulată a autorului, alte aspiră spre butade, iar o bună parte poartă încărcătura aproape dramatică a impactului efemerității în trup asupra nemuritorului act de creație. La granița dintre „răs și plâns” realizând un exercițiu de echilibristică nevanitoasă între starea extatică și cea dramatică, Marcel Mureșeanu ne apropie de noi înșine, revelând totodată capacitatea sa fantastică de a comunica atât de mult prin atât de puține cuvinte. Tonalitatea ușor sceptică, amară este sesizabilă chiar și în planul fanic, obviu: „Abstracțiunile fără limita mortifică poezia, iar derizoriul fără graniță o ucide a doua oară. Toate cele de mai sus se petrec însă fără nici o consecință asupra acestei forme de viață!” (op. cit., p.82) sau „Nu știu ce este mai îngrozitor: să faci același lucru în fiecare zi, sau să ai același coșmar în fiecare noapte!” (op. cit., p.86)

Viața ca drum între pământ și cer

Ca și proverbul, aforismul este o aserțiune despre felul în care este lumea, transmitând un adevăr potențial, pe care se sprijină enunțatorul, cu scopul imanent de a include o situație particulară, într-un cadru general. Marcel Mureșeanu nu se abate de la această stereotipie, decât în măsura în care spiritul liber își permite să o facă. Evitarea dogmatismului este evidentă și mijloacele lingvistice atât de variate de care uzitează îl așază alături de

marii noștri gânditori.

Tema vieții și cea a morții, destinul ca o cale la care aspiri ca individ uman - fixează aproape jumătate din crucea semiotică a cărții, având ca element-pivot înțelepciunea: „Încet-încet ochiul vârstei a treia se retrage spre ceață” (op. cit., p. 102) „Ca să simțiți că Moartea nu este doar un simplu cuvânt, va trebui să vă trăiți viața până la capăt” (op. cit., p.96) „Adesea mă trezesc dimineața cu o mare dorință de viață, întinsă moartă lângă mine...” (op. cit., p.91) / „De abia acum îmi dau seama cât de mult înseamnă... ambalajul! zise sufletul meu, părăsindu-mă.” (op. cit., p.76), etc.

Ca poet, Marcel Mureșeanu a dovedit în mii și mii de moduri metaforice valențele curgerii timpului înainte și înapoi prin vremelnicile noastre existente, totul cu girul unei placide eternități și a unei răbdări cosmice de sorginte demiurgică. Contemplația capătă, însă, în cadrul aforismelor note jucăușe, autoironice sau dureros ironice, nuanțe de umor negru, edulcorat prin contrast la nivelul aceleiași construcții frastive... și iată, Maestrul! Plămada contemplației nu sugrumă un vitalism (mai cu seamă pe cel creator), pentru că mânușa cuvântului e aruncată provocator sub nasul lectorului, într-o selecție pentru „duelul” intelectual, singurul ce poate anula singurătatea și care asigură - în fapt - comunicarea ca atare.

Lupta dintre teama de decadentă și curiozitatea pentru ziua de mâine e surprinsă în câteva cugetări needulcorate: „O noapte întreagă degetul meu virtual a apăsat pe trăgaciul real al pustii, fără ca glonțul să pornească.” (op. cit., p.40) / „Fericit cel ce nu crede în inocenta virgulei!” (op. cit., p.38) / „Drama e că ni se pregătește o tragedie!” (op. cit., p.39) / „Ultimul refugiu al vieții din noi este ochiul. Moartea știe asta, dar se face că nu vede. Genial actor!” (op. cit., p.8) / „Spectrul eternității e pericolul cel mare ce ne amenință viața de fiecare zi!” (op.cit., p65)

În loc de epilog

Poezie sau aforism, metafora este atât de vecină cu realul (un anume real) în tot ce scrie cu atâta sensibilitate Marcel Mureșeanu. Cuvântul vibrează nu doar fonetic prin rostire, mai cu seamă acolo, în planul intim al sensurilor, pe care autorul are abilitatea să le dirijeze spre un mesaj uman profund. Și nu, nu este vorba doar de înțelepciunea pe care ți-o aduce vârsta. Cu toții știm că nu vârsta ne face înțelepți. Este, cred, pe lângă sinceritatea necondiționată, demnă a fiecărei trăiri în parte, sinteza cunoașterii și a sentimentelor, a profanului și a sacralului, în fine, a oricărei dihotomii pentru a da naștere OMULUI CREATOR.

Și pentru că pe 28 noiembrie autorul împlinește o vârstă frumoasă, consider că nu e deplasat ca în numele meu și al colegilor de redacție să spunem un cald și onest „**La mulți ani, Maestre!**”

Jurnal retroactiv

Constantin Trandafir publică, la douăzeci de ani distanță, un jurnal sugestiv intitulat 1989 *Vedere din provincie**, ținând să se delimiteze din start de moda postdecembristă a literaturii de sertar și oferindu-ne „o cronică plină de lucruri umile”, dar, așa adăuga eu, bogată în semnificații. Chit că respinge această posibilitate, cartea este și un jurnal de idei, și unul de creație, dar mai presus de toate este un document al sensibilității unei lumi, într-un moment fierbinte, de prefaceri radicale. Caracterul memorialistic, propriu oricărui jurnal, este dublat însă de alte câteva registre care merg de la spirit critic, la putere de evocare și, de ce nu, de interpretare. Luate separat, personajele și întâmplările din jurnal nu sunt spectaculoase, însă (voluntar sau nu) autorul le transformă în piese ale unui joc complicat, inclusiv de-a literatura. Fiindcă dincolo de intenția ludică sub care sunt situate aceste notații, cartea se citește rapid, cu patimă, fiindcă acționează în două direcții. Pe de o parte, ea o oferă o perspectivă subiectivă asupra unor evenimente (1 ianuarie-22 decembrie 1989), iar pe de alta, devine o sondare de sine, un fel de punere în lumină a celui care scrie.

Una dintre ideile forte ale cărții este reevaluarea relației centru-periferie, prea adesea înclinată în favoarea capitalei. Constantin Trandafir taxează prompt această prejudecată, atrăgând atenția asupra unor asemenea derapaje: „Unii metropolitani cam cu nasul pe sus se uită pieziș la Provincie, nevrând să știe că în literatură nu contează interesul geografic, ci acela valoric. Dar, din punctul de vedere al cantității de medicocrititate, s-ar zice că mai «provinciali» chiar dumnezeilor.” (p. 9) Alteori, nemulțumirea împotriva unor astfel de atitudini îmbracă o coloratură ironică, însă la fel de mușcătoare: „Citesc «România literară» de azi, mă opresc numai o clipă la «Zilele educației prin literatură, Buzeni 1989», ediția a VII-a. Parcă am mai citit despre afacerea asta. Au invitat numai oameni mari de tot, pe noi, ciurucurile câmpinene, nu ne bagă în seamă: Constantin Toiu, Ion Hobana, Horia Aramă, Teofil Bălaj, Marta Bărbulescu, Virgil Chiriac, Ioana Diaconescu, Elena Dragoș, Gica Luteș, Petre Luscalov, Mircea Nedelciu, George Nestor, Iuliu Rațiu, Passionaria Stoicescu. Au luat cuvântul, înainte de oricine, «organii»... Mai departe, lucrurile neinteresante, de Geo Bogza, Eugen Todoran, Monica Spiridon, Nicolae Manolescu, Eugen Simion, Mircea Iorgulescu, Laurențiu Ulici, Henri Wald, Doris Lessing, Marin Sorescu...” (p. 114) Răzbate din aceste rânduri frustrarea celui conștient că i se face o nedreptate, că nu merită un asemenea tratament și că nu poate face altceva decât să se răzbune prin scris.

Nu sunt în acest volum doar pagini cerebrale, în care spiritul critic și rațiunea predomină, ci și rânduri naive, banale sau de trăire intensă. Aproape lirice, de un dramatism tulburător rămân momentele în care diaristul evocă moartea mamei și, mai ales, zilele ulterioare, când se simte pustiu, frământat de imaginea celei pe care nu o va mai avea niciodată: „Am dormit pe fragmente, pauze lungi, vise nici într-un caz paradisiace. Pe mama o visez de două ori. O dată o strig disperat, nu știu cine m-a speriat și o chem în ajutor. Mă trezesc îngrozit. Adorm după o oră în țărâitul ploii. O visez iar, cu o jachetă neagră, așa cum era cea cu care a fost înmormântată, dar cu o fustă mai deschisă. E subțire, frumoasă. Mi-e dragă, să mă topec. Și eu îi sunt drag. Vrea să mă sărute. «Nu-i voie, așa se

spune, că mortii să nu sărute pe cei vii. Lasă, mamă, că ne vedem mai des în vis, ca acum». Îmi spun în sine-mi: «Căci eu doar visez acum». Ea se oprește, e de acord cu ce spun, imi face semn cu delicatețe și se retrage. «La revedere, mamă!» - și mă trezesc. Încep să plâng ca un copil. La înmormântare n-am plâns. Tare mi-e dor de ea!” (p. 80)

Fiind vorba de anul 1989, componența politică nu putea lipsi. Diaristul înregistrează cu febrilitate prefacerile din

stările comuniste, ineptiile cuplului dictatorial, reacția Occidentului față de acuzarea problemelor din România, slugăria unora colegi de școală sau scriitori. Răsturnarea din decembrie este anticipată în pagini vii, în care se simte nemulțumirea celui care notează, fără ca acesta să pozeze vreodată clipă în disident sau revoluționar. De altfel, retroactiv, la douăzeci de ani de la acele întâmplări, Constantin Trandafir precizează cu luciditate: „Personal, n-am fost disident (!), nu-s nici de dreapta, nici de stânga, nici măcar inteligent, cum prevede savuroasa vorbă a lui Paul Reynaud.” (p. 8) În schimb, se dovedește un atent observator al prefacerilor mondiale, comentând cu precizie de analist politic (cum am zice astăzi), presărată cu ironie amară. *Vederea...* este, din acest motiv, și o odisee a prăbușirii regimului Ceaușescu.

Ca orice jurnal, și cel al lui Constantin Trandafir poate fi privit în latura-i picanță, chiar dacă intenționalitatea e discutabilă pe acest palier. Apar deseori în paginile cărții nume de pupăncuști ai epocii de aur și versuri întreținătoare de cult al personalității, pe care autorul le transcrie cu vădită indignare, ca un memento al jocosității omenești. Lista e însă prea lungă pentru a-i înșirui aici... lată doar o mostră „pohetică”, semnată, culmea, de Gabriel G. Bacovia: „Dacă liberi/ Ducem traiul/ În a noastră/ Românie./ Dacă nu ne/ Mai pândeste/ Nici o geană/ De sclavie./ Dacă râde

fericirea/ Și-al ei cântec îl ascult./ Dacă n-voie imnul țării/ Il avântă în eter./ Dacă mândru Tricolorul/ Voios flutură pe cer./ Dacă oamenii sunt veseli/ Și-o iau timpului-nainte./ Toate-acestea-și au firescul/ Fiindcă-azi la cărma țării/ Românul de omeni (?)/ Nicolae Ceaușescu.” (p. 214)

Ședintele de partid, practica prelungită a elevilor la cules, cozile la portocale sau lapte, discursurile patriotarde, ieșirile la munte, sprițurile cu amicii, corespondența cu redactorii unor reviste de cultură, insomniile, durerile (fizice și sufletești), eforturile uriașe de a face rost de o bucată de carne sau de niște ouă pentru Vio sunt coordonatele unei existențe cunoscute celor care au trăit în regimul comunist. Nimic nou și, totuși, dincolo de aceste tribulații, se profilează o conștiință puternică, dublată de o inteligentă vie. În ciuda greutăților, deducem, personalitatea unui intelectual lucid nu poate fi anihilată. Într-un anume fel, miza acestui jurnal este și de a demonstra că provincia nu ucide, ci, dimpotrivă, stimulează. Ea nu mai este „locul unde nu s-a întâmplat nimic”, ci devine un spațiu unde palpită o intensă viață intelectuală: „Viața de dascăl provincial, dar ce provincie! Locul unde se întâmplă multe. Și lecturi, mai am și damblașa scrisului.” (pp.32-33).

Vederea din provincie ne dezvăluie nu doar pulsul unei lumi într-un moment anume, ci și pulsul celui care notează. Descoperim, în definitiv, un Constantin Trandafir viu, care se împarte între școală, scris și familie, mereu implicat, mereu căutând să (se) înțeleagă. Paginile cărții sugerează și un anumit traiect intelectual, reflectat în cărțile citite, revistele literare consultate, articolele scrise etc. Însă diaristul nu se izolează în turnul său de fildeș, ci rămâne în mijlocul semenilor, dovedindu-se cât se poate de uman. Așa se explică faptul că studiile despre Creangă, spre exemplu, stau alături de informații sportive, autorul comentând rezultatele meciurilor de fotbal ca un pasionat microbist.

Prin acest volum, Constantin Trandafir ne trimite o autentică „vedere din provincie”, peste timp și timpuri, prin care construiește o lume vie și atmosferică ei. El scrie, în definitiv, un jurnal retroactiv, prin care dă viață, din interior, unei epoci. Fără pretenții, fără ipocrizii și, mai ales, fără mânie. Pentru că autorul de acum/diaristul de atunci consumă semnele trecerii timpului, oferindu-ne astăzi o imagine oarecum inedită a vieții de acum douăzeci de ani, instructivă deopotrivă pentru cei care au trăit-o (similar sau diferit) și pentru cei tineri, care știu prea puține despre ceea ce însemna viața în provincie nu cu mult timp în urmă. Aș spune, deci, despre acest volum că este nu atât un jurnal în adevăratul sens al cuvântului, cât mai degrabă o mostră de viață autentică. O carte care întrunește, pe undeva, atributele clasicității, scrisă echilibrat și mai degrabă simplu. Ea e asemenea vinului bun, limpede, căruia trecerea anilor i-a sporit savoare.

* Constantin Trandafir, *Vedere din provincie: jurnal - 1989*, București, Editura „Vestala”, 2009

• Călin Veronica - Floarea soarelui

Urci câteva trepte, intri în scenă, îți cauți locul pe gradene și te trezești (ba nu, de fapt, rămâi năucit) într-un decor absolut fabulos. Un microunivers scenic de o vizualitate pregnantă, în care bogăția și minuția detaliilor te copleșește. Categorie, Iuliana Vilsan s-a întrecut pe sine și a creat pentru „Herr Paul” un spațiu al reclusiunii, baroc, o adevărată enclavă în timp cu inserții de fantastic, puzderie de elemente miniaturale, de semne, simboluri, împrăștiate printre obiecte domestice, amestecate cu o întreagă faună. Păsări, animale împăiate, lepidoptere, cioturi vegetale ieșite din tavan, un conglomerat bizar de lucruri incongruente ce alcătuiesc un talmeș-balmeș hilar, de o expresivitate acaparantă. E un spațiu bârlog, smuls timpului, scos din el, salvat, în care locuiesc, departe de lumea dezlănțuită, cei doi frați, Herr Paul și Luise, care sunt teribil de vii în mijlocul acestei stranii îngrămădiri de mortăciuni și obiecte inutile. Piesa lui Tankred Dorst, „Herr Paul” (în admirabila traducere a lui Victor Scoradet), are un motto din Frații Grimm, din povestea „Copilul cel greu”, din care povestește personajul principal în deschiderea spectacolului. Cei doi sunt instalați într-un pățuc în care stau ghemuți, molfăind, plescăind și bombănind printre vorbe. În tot timpul piesei, cei doi frați fac o sumedenie de giumbușlucuri și scot sunete caraghioase, silabe stâlcite, ca în limbajul infanților sau diverse onomatopее ciudate, se mișcă aiurea, haotic, imprevizibil, prinși într-un continuu joc tragi-comic. Par a nu se fi desprins din copilărie, purtând în ei, neatins, paradisul viginal al acesteia. Herr Paul chiar are prinsă, pe spatetele lungii sale mantale o hăinuță de copil (costumele create de scenografa fiind și ele de o fantezie nebună). Și amândoi au pe cap căciulițe de pilot, de parcă ar fi ajuns în vechea fabrică de săpun unde locuiesc ilegal după eșuarea unui zbor misterios, prin teritorii numai de ei știute. Conflictul apare când frații sunt tulburați din liniștea traiului lor, din izolarea și singurătatea, care le sunt atât de dragi, de apariția unui pretins moștenitor, Helm. Acesta are planuri de viitor, vrând să transforme fabrica delabrată într-o spălătorie modernă. Helm e un tip banal, energic, grăbit, practic, cinic (asta în text, și nu cum e interpretat de tânărul actor Matei Rotaru, alambicat, cu tot felul de suceli și sensiblerii), având în dotare o iubită, Lilo, veselă ca o vrăbiuță, credulă, visătoare, pâlăvrăgind aiurea (personajul e întruchipat de Isabela Neamtu, care e agreabilă, cochetă, dezirabilă, puțintel cam stridentă și dezlănțată, poate). Partenerul de afaceri al tânărului e un anume Schwarzbek, asta în textul lui Dorst (scris în colaborare cu

Teatrul Tineretului Piatra Neamț

Herr Paul cel greu

Ursula Ehler), pentru că în spectacolul lui Radu Afrim personajul devine femeie. O tipică apucată rău de tot, istericoasă, cu atitudini milităroase, de tip hitlerist, cu un bandaj negru peste ochiul lipsă, ca un pirat, Nora Covali fiind cea care-i dă viață în scenă, cu mijloace adecvate, urmând linia impusă de regizor. Ca de obicei, Radu Afrim remixează textul și dă alte dimensiuni personajelor, în stilul său („very free”, imaginativ, ludic, după cum bine o știm). Surpriza extrem de plăcută a distribuției este Lucretia

Mandric, Luise, sora delicată, grijulie, a lui Paul, specialistă în maimuțe iubitoare de operă, care-și adoră fratele, văzând în el o culme a cunoașterii, un erudit cu o filosofie personală și cu propria teorie a evoluției. Lucretia Mandric face un rol de zile mari, elaborat cu finețe, cu o multitudine de nuanțe, cu multă culoare și haz bine distilat, jucând admirabil stări diverse și mai multe vârste, într-o scenă, memorabilă, ea renăscând, în străfulgerarea unei clipe, ca tânără femeie în splendoarea unei ardente senzuatități.

Desigur, „Herr Paul” este un spectacol centrat pe interpretul principal, Cezar Antal, care investește în personajul incredințat o extraordinară putere de întrupare, chef de joc, o iradientă forță expresivă, umor, ironie, autopersiflare, vervă succulentă, șiretenie zglobie, dar și un „ce” indicibil, aburos, melancolic, venit dintr-un departe și de demult. O compoziție savuroasă, de un umor dezlănțuit și un excelent simț parodic. Personajul său (care a învățat să împăieze animale „ca să păcălească putrezirea, duhoarea”) e de-o teribilă vitalitate, e ludic și lubric, dând fulgerătoare asalturi erotice asupra lui Lilo, pe care o amusează ca un câțelandru în călduri. Dar Herr Paul e mult mai mult decât ce se vede. Și are o multime de replici memorabile, așa că nu mă abțin să citez câteva. „Cine trăiește de ranjează”. „Sunt un om liber, domnișoară, nu posed nimic, nu mi se poate lua nimic”. „Chiar dacă e idioată poate să spună: Nu vreau. În asta constă demnitatea omului”. Replica din urmă se referă la Anita, fetița vecinilor, o creatură debilă mental, care îi vizitează mereu pe cei doi frați, simțindu-se în largul ei în bărlogul acestora, unde mai există și o pianină, având deasupra o

oală cu tăieței, peste tot fiind împăiate și o multime de cărți pline cu poze. Pe care fetița le taie meticulos, în timp ce execută mișcări de dans, ca o păpușă dezarticulată. Strania făptură, cufundată în mutenie și într-o lume numai a ei, este figurată, cu sensibilitate, de Andrea Gavrilu, cea care semnează și coregrafia spectacolului. Mai trebuie spus că Herr Paul o venerează pe Anita pentru că în debilitatea ei mentală vede „omul ideal”. „Nu poate fi dresată, îi lipsește docilitatea canină care-i transformă pe oameni în lachei”. Ceea ce Herr Paul, un om liber, purtând centrul de greutate înăuntrul ființei (el e precum copilul cel greu din basmul Fratilor Grimm), nu acceptă. Nu-l interesează decât să rămână el însuși, cu lumea lui, să spună povești, „vorbind întruna ca pomii care foșnesc tot timpul” (așa spune despre el Luise). E viu ca viața însăși (dincolo de fațada năruită) și indestructibil ca și ea. Despre toate aceste lucruri grave și frumoase, pline de mister, vorbește spectacolul lui Radu Afrim, construit cu simț ironic, cu vervă parodică și multă imaginație. Chiar dacă nu lipsit de imperfecțiuni, e o montare greu de uitat. Pentru că ne pune pe noi înșine sub semnul întrebării, purtându-ne gândurile dincolo de insuportabila lejeritate a ființei, de determinările exterioare, spre centrul greu al lumii lăuntrice. Singura unde putem fi liberi cu adevărat.

Carmen MIHALACHE

• Cezar Antal și Matei Rotaru

Pledoaria pentru tineri continuă

Festivalul de Teatru de la Piatra Neamț, ajuns la cea de-a XXIV-a ediție, și desfășurat în perioada 21-30 octombrie a.c., a instaurat din nou starea de grație atinsă doar „când generozitatea maturității se lasă pradă celor pe care-i învață să îmbătrânească frumos”, după cum inspirat o spune, în caietul program, directorul teatrului și al Festivalului, Liviu Timuș. Vom reveni cu o cronică a manifestării și a premierelor teatrului gazdă, „Cu dragostea nu-i de glumit” de Alfred de Musset și „Soldații” de Zalan Tibor, prezentate în festival. Până atunci, publicăm palmaresul actualei ediții, la care, juriul secțiunii „Pledez pentru tine(ri)”, format din: Iulia Popovici (președinte), Peca Ștefan și László Béres, a decis acordarea următoarelor premii:

Școli de teatru

Premiul pentru cel mai bun spectacol (oferit de Ministerul Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național): *20 de minute cu Ingerul* de Alexandr Vampilov, regia Vlad Cristache, Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică I.L. Caragiale București

Premiul pentru cel mai bun actor: **Vasile Flutur** - pentru rolurile Serghei Bassin din spectacolul *Orașul* de Evgheni

Griskoveț, regia Sânziana Stoican și Ancuighin din *20 de minute cu Ingerul* de Alexandr Vampilov, regia Vlad Cristache, Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică I.L. Caragiale București

Premiul pentru cea mai bună acțiță: **Sabrina Iașchevici** pentru rolurile Jo, Alex, Bee din spectacolul *Chinezi* de Michael Frayn, regia Andreea Vulpe și Raluca Rusu, Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică I.L. Caragiale București.

Premiul de regie: Vlad Cristache pentru regia spectacolului *20 de minute cu Ingerul* de Alexandr Vampilov, Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică I.L. Caragiale București.

Premiul de regie (oferit de Plantavorel): Răzvan Marinescu pentru regia spectacolului *Terorea și mizeriile celui de-al III-lea Reich* de Bertolt Brecht, Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică I.L. Caragiale București.

Premiul special al juriului (oferit de Plantavorel): Ionuț Vișan pentru rolurile Homutov din spectacolul *20 de minute cu Ingerul* de Alexandr Vampilov, regia Vlad Cristache și Maximilian din spectacolul *Orașul* de Evgheni Griskoveț, regia Sânziana Stoican, Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică I.L. Caragiale București.

Profesioniști

Premiul pentru cel mai bun spectacol (oferit de Ministerul Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național):

Lucia patinează de Laura Sintija Ęerniauskaitė, regia Radu Afrim, Teatrul „Andrei Mureșanu” Sfântu Gheorghe.

Premiul pentru cel mai bun actor: **Ioan Codrea** pentru rolul Madam Vintilă din spectacolul *Jocul de-a vacanța* [opțiune 9] după Mihail Sebastian, regia Radu Afrim Teatrul Municipal Baia Mare.

Premiul pentru cea mai bună acțiță: **Fatmei Mohamed** pentru rolul Tania din spectacolul *Lucia patinează* de Laura Sintija Ęerniauskaitė, regia Radu Afrim, Teatrul „Andrei Mureșanu” Sfântu Gheorghe.

Premiul de regie nu se acordă.

Teatrul Tineretului a fost și el premiat. **Banca Comercială Română** a acordat un **Premiu de Excelență** pentru Festivalul de Teatru *Pledez pentru tine(ri)*, considerând că este cel mai important festival de acest gen din România.

Radio Iași a acordat un **Premiu de Excelență** pentru activitatea susținută de a promova valorile artei interpretative și dramatice prin Festivalul de Teatru Piatra Neamț.

Concursul internațional de Ex-libris „Eugen Ionescu”

Centenarul nașterii dramaturgului Eugen Ionescu, inițiator al teatrului absurdului și al stilului neconvențional, a fost marcat la Biblioteca Județeană „Costache Sturdza” Bacău printr-un spectaculos concurs de ex-libris, desfășurat cu participare internațională. Manifestarea expozițională la care ne referim a ajuns la cea de-a XXII-a ediție reunind, prin tema propusă, nu mai puțin de 70 de participanți din România, Belgia, Franța, Italia, Azerbaidjan și Republica Moldova. Vernisajul a avut loc în data de 26 noiembrie 2009, cu participarea unui public numeros, prezenți fiind edilii ai orașului Bacău, artiști, scriitori, jurnaliști, profesori și elevi de la Liceul de Artă „George Apostu” Bacău.

Doamna directoare Gabriela Muraru a deschis expoziția evocând personalitatea celebrului dramaturg: „Fondator al teatrului absurdului, Eugen Ionescu s-a impus încă din anii '60, ca unul din marii inovatori ai limbajului teatral. El rămâne unul dintre cei mai jucați autori de teatru din lume. L-a interesat să impună o viziune originală asupra condiției umane, dintr-un unghi incomod, necomplet, feros de lucid.”

Prezentându-ne o scurtă incursiune în istoria vietei aplicate pe carte, criticul de artă Iulian Bucur a relevat evoluția acestora sub aspectul grafic-artist: „Ex-librisul a apărut cu sute de ani în urmă, din vremea când cartea era considerată un templu și puteam chiar s-o închidem cu o cheiță. Cartea pornea cu acea coală pe care se scria ex-libris și se încheia cu un blestem asupra celui care ar fi îndrăznit să o fure.” De organizarea acestui eveniment s-au ocupat cu precădere bibliotecarele Ana Chiscop și Crina Ifrim, tot ele s-au îngrijit de redactarea unui frumos catalog, „Eugen Ionescu. Concurs internațional de ex-libris”, apărut în condiții grafice de excepție. Catalogul a fost editat cu sprijinul financiar al Consiliului Județean Bacău. Din cuvântul înainte semnat de Ana Chiscop, notăm: „Printre lucrările primite, mărturie convingătoare de reușită artistică, sunt *ex-librisuri* figurative, cu linii fine, delicate, adevărate compoziții alegorice, în care ideile și sugestiile se transformă în impresii. [...] Expoziția de pe sizeze, realizată în urma concursului, nu este o simplă însumare de lucrări. Impactul vine din insistența unor imagini: o că-

tăreață cheală, scaune, rinoceri... toate devenind un remarcabil discurs vizual asupra operei lui Eugen Ionescu.” Juriul concursului, alcătuit din Ilie Boca, pictor (președinte), Dany Madlen Zărnescu, grafician, Vasile Crăiță Mândră, pictor, Ovidiu Marciuc, grafician, Iulian Bucur, critic de artă și Ana Chiscop, bibliotecar secția de Artă (secretar) a hotărât decernarea următoarelor premii: **Premiul I** - Constantin Răducan, Lugoj, România; **Premiul II** - Ovidiu Petca, Cluj, România; **Premiul III** - Siklody Ferenc, Miercurea Ciuc, România; **Mențiuni**: Ștefania Chiriac, Bacău, România; Mario Ștefan Grosu, Bacău, România; Elena Magdalena Rusu, Bacău, România. S-au acordat următoarele premii speciale: **Premiul Primăriei Bacău** - Maria Lupașcu

Modesta, Iași, România; **Premiul Fundației Academice „George Bacovia”** - Amiraslanov Abdulla, Baku, Azerbaidjan; **Premiul cotidianului „Deșteptarea”** - Alexandru Jakabhazi, Timișoara, România; **Premiul pentru debut** acordat de dl Ilie Bărbu: Simona Burdulea, Bacău, România.

Violeta SAVU

Centrul Internațional de Cultură și Arte „George Apostu”

Un adevărat festin spiritual

Continuând tradiția, Simpozionul Național de Estetică, inițiat de Centrul Internațional de Cultură și Arte „George Apostu”, acum 15 ani, asociindu-se apoi cu Secția de Filosofie, Teologie, Psihologie și Pedagogie a Academiei Române, s-a desfășurat și în această toamnă în zilele de 12-14 noiembrie, având ca parteneri Consiliul Județean Bacău și Universitatea „George Bacovia”. Simpozionul din acest an, ajuns la cea de-a XV-a ediție, a stat sub semnul „Memoriei lui George Apostu”, reunind un numeros public. Băcăuanii s-au bucurat cu acest prilej de un adevărat festin spiritual în prezența a numeroase personalități de mare prestigiu: academicienii Eugen Simion, Răzvan Theodorescu, Alexandru Zub, prof. univ. dr. Marin Aiftincă, dr. Alice Căprioara, prof. univ. dr. Grigore Smeu, criticul de artă Valentin Ciucă, compozitorul Liviu Dănceanu, prof. univ. dr. Lazar Octavian Cosma, președintele Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, Venera Cojocariu, Petru Bejan, Ștefan Munteanu și alții.

Câteva date vor demonstra amploarea și calitatea manifestării: programul a început cu vernisajul expoziției „Pictură - Memoriei lui George Apostu” aparținând maestrului Marin Gherasim. Despre acest eveniment a vorbit cunoscutul critic de artă Pavel Șușara, căruia i s-au alăturat și alți invitați de marcă, Valentin Ciucă, Marin Gherasim, aceștia evocând în spusele lor pe marele sculptor George Apostu, de la a cărui naștere s-au împlinit 75 de ani. Manifestarea, concepută integral ca un dialog între artă și document, a cuprins și un recital al muzicianului Aurelian Octav Popa, lansarea numărului 33 al revistei de cultură „Vitrailii”, editată de Centrul „George Apostu”, și a continuat a doua zi în Aula „Moldova” a Universității „George Bacovia” Bacău, unde s-au ținut comunicările din cadrul conferinței naționale intitulate „Estetica vieții cotidiene”.

Urmând firesc itinerariul din program, la secțiunea „Spectacolul cântării”, Marin Aiftincă a prezentat cartea „Istoria esteticii românești” semnată de Grigore Smeu, iar academicianul Răzvan Theodorescu a vorbit despre monumentalul album de artă aparținând lui Valentin Ciucă. De altfel, „Un secol de arte frumoase în Moldova” este una dintre lucrările de referință ale autorului, în acest album autorul incluzând totii artiștii plastici de pe întreg arealul moldav. „... cu rigoarea, gustul și pasiunea pe care i le cunoaștem și i le recunoaștem autorului, cartea trebuie salutăată cu reverență”, s-a spus, pe bună dreptate, la lansarea impozantei lucrări. Criticul de artă Valentin Ciucă a pus în lumină, cu toată argumentația de specialitate, nașterea și înflorirea artelor în Moldova, într-o viziune nouă, cu deschidere europeană.

În ultima zi a acestui admirabil festin al artelor, publicul a fost încântat de concertul oferit de „Trio Contraste”, în sala Ateneu a Filarmonicii „Mihail Jora” din Bacău, unde a avut loc și ceremonia de decernare a diplomelor de excelență și a premiilor anuale ale Centrului de Cultură „George Apostu”, laureații acestei ediții fiind Liviu Dănceanu, Eugen Simion, Alexandru Zub, personalități culturale de anvergură. Distinșii oaspeți premiați au rostit interesante și sensibile alocuțiuni în finalul unei valoroase manifestări de amploare și ținută.

Carmen ISTRATE MURARIU

Ion Văsâi, un căutător printre resturile postapocalipsei

• Ion Văsâi - Poarta

În mod neașteptat, istoricii de artă fac uneori o lectură comună pentru pictura numită realistă și pictorii Școlii de la Barbizon, aceasta înseamnă aproape același context estetic și Gustave Courbet foarte aproape de Jean-François Millet. La galeriile UAP din Bacău, Ion Văsâi a expus, după cinci ani de tăcere, grafică, pictură, colaj și obiect cu semnificație plastică. Două lumi au fost participante la facerea expoziției, două lumi exemplare, vechea, trecuta scenografie a satului tradițional de pe Tazlău și decorul industrial, în egală măsură, generos de senzuri, decorul industrial al dealurilor Lucăceștilor. Amândouă și-au răspândit spoliile haotice după recente implozii. *Un căutător printre resturile postapocalipsei* este Ion Văsâi. Obiectele, gata făcute, sunt aduse și, târziu, transmutate în atelier. Le sunt lărgite rănile destinului lor eroic și arătate privitorilor bolnavi. În fapt, atelierul lui nu este altceva decât o bibliotecă imensă de cuvinte, cuvinte capabile să-și descopere afinități și să și le rostească. Scoarța colată pe pânza roșie a tabloului are puterea unui prapor în alai. În ton, dar cu o octavă mai jos, pigmentul roșu este suport și ecou corului tragic, cor pentru nobilul giulgiu. Aleasă de cine ce știe ce mână, rana din coasta destrămată a scoarței este singurul, suficientul accent în urzeala lucrării. La fel, compasul și dreptarul de lemn sunt puse limpede pe pânza albastră egală. Altfel, „Pasărea de foc”, obiect cu semnificație plastică, speculează asocierea oximoronică dintre suprafața lăisă, sigură a buteliei stângătorului de foc și fierul tăiat abraziv de flacăra aparatului de sudură. Uriașul pinion industrial este transformat prin resemnificare, resemnificare de factură dadaistă, în floare, firavă floare, între lucrările de grafică. Între lucrările de grafică, câteva au acea frumusețe pe care o poate avea linia singură, doar cercetându-se pe sine, minunându-se de strania putere pe care o are să despartă, subțire, înăuntru de afară, la fel, minunându-se de neașteptata întoarcere în punctul de unde a plecat. Câteva sunt propuneri de monumente pentru locuri publice din Moinești. Sunt forme curate, cu capacitate de vibrație, capacitate care umple spațiul gol alocat nu numaidecât cu formă cât cu fond ondulatoriu, musical.

Iulian BUCUR

cronica traducerilor

Ionel Savitescu

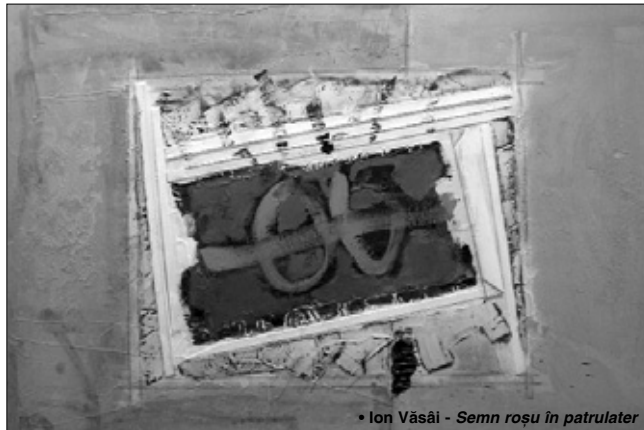
Labilitatea istoriei

Motto: „Suntem martorii unei falsificări pe cale să se nască și ar fi păcat să lăsăm moștenire următorului secol o istorie falsificată”

Alain Besançon

Dunării îi întâmpina și ispita cu firul lui de lumină scăzută și cu pale amelițoare, proaspete, care le răcoreau obraji încinși și le usca lacrimile. Dar le și vestea că, după osteneala cu drumul și după toate cele întâmpinate în zilele cât au fost plecați, peste puțin timp aveau să ajungă acasă. Țărâitul limpede și răsunător al greierilor și cosaiilor, le picura ca un balsam în suflet și le alunga restrîcerea și îndoiala, și-i făcea să-și recapete curajul și încrederea de sine. O pereche de rate sălbatică, răzlețite de cărd, fălăiră vijelios pe deasupra lor dinspre fluviu spre ghiol, chemându-se cu strigăte suierate. Ascultându-le cum colindă de colo-colo prin noapte, Vasile și Vasilca aveau sentimentul încurcat că se regăsesc întrucâtva în păsările alea singure și buimace. Și cum își purtau așa, căzuți pe gânduri și aproape fără să clipească, ochii după ele, au rămas agățați cu ei pe bolta nestârșită de Calea Laptelui. Ca o mireasă a cerului, Calea miracolelor, a soții, a fericirii și a suferinței își clătea către ei dantelele de diamant ale primelor stele și-și da la iveală, încetul cu încetul, și trena prelungă a puzderiei de lucriri. Fermecați de frumusețea ce li se arăta acolo, Vasile și Vasilca și-au făcut cruce, cu cugetul împăcat, că așa le fusese scris, ca la capătul săptămânilor alea de miere, să aibe parte și de-o încercare grea și amară ca fierea. Și unde se puteau cunoaște și se puteau lega firile oamenilor mai bine și mai trainic, dacă nu în văltoarea unor atare împrejurări? De atunci, pentru Vasilca nu a mai fost nimic mai de preț pe pământ decât Vasile. Iar pentru el, mai scumpă decât lumina ochilor, s-a aflat numai ea. Și-i mulțumeau lui Dumnezeu, că le dăduse cai de ispravă, pe Mișu și pe Breazu, și o căruță fără cusur, care-i salvaseră din ghearele unei mari nenorociri...

* Din turcește: **lada căruței**, de obicei pictată cu peisaje, chipuri, animale și păsări sau motive florale și vegetale.

• Ion Văsai - *Semn roșu în patrulea*

Franța, Spania, iar în veacul al XIX-lea a circulat ideea de a fi strămutați în Madagascar, însuși Stalin, mai târziu, fusese preocupat, la un moment dat, de crearea unei republici evreiești pe teritoriul Uniunii Sovietice. Hitler, la rândul său, a oscilat între expulzarea din Europa și Holocaust, alegând în final această variantă din motive economice. Asupra acestui subiect există deja o bibliografie extrem de bogată, care se parcurge cu stupefacție, dar și cu o permanentă întrebare: Cum de a fost posibil? Astfel de crime au avut loc în Uniunea Sovietică, China, Coreea, Vietnam, Cambodgea (unde din lipsa dotării tehnice oamenii erau uciși cu cuțitul, ciomagul, ciocanul). În România au existat, de asemenea, multe lagăre de reeducare – prin muncă forțată, foame cronică, frig, nicidecum prin trimiterea acestor indezirabili în universități să studieze marxism – leninismul și binefacerea sistemului. Lui Constantin Noica i s-a permis în anii detenției numai lectura lui Marx -, iar Ștefan Foriș fusese ucis cu o rangă de fier. Între acești autori contemporani, preocupați, în egală măsură, de atrocitățile comuniste cât și de cele naziste, pe care le examinează comparativ, se numără și istoricul francez Alain Besançon (n. 1932), discipol al lui Raymond Aron și autor al multor volume, dintre care câteva sunt traduse și în limba română. Avem în fața noastră una dintre reeditările de succes ale cercetătorului francez: „**Nenorocirea secolului***”, eseu consacrat analizei critice a comunismului și nazismului, curente ce au dominat veacul al XX-lea și au rivalizat în comiterea de crime. Dacă nazismul a durat numai 12 ani (1933 - 1945), în schimb, comunismul a existat între 50 și 70 de ani, depinde numai de țară: „Comunismul a durat atât de mult timp, încât a fost asimilat unei glaciațiuni, unui șir de ierni excepționale de reci” (p. 111). Uimește, de asemenea, posteritatea acestor ideologii: dacă nazismul este și astăzi receptat cu oroare, comunismul este tolerat și acceptat ca o rătăcire. Astfel stând lucrurile, nu este exclus ca în viitor omenirea să fie sedusă, din nou, de această utopie. Intrigat, așadar, de receptivitatea limitată a **Cărții negre a comunismului** (1997) a lui Stéphane Courtois (între timp, acest infatigabil istoric francez a dat la iveală și un **Dictionar al Comunismului**, 2007), Alain Besançon scrie eseu în chestiune din dorința expresă ca memoria labilă a oamenilor să nu dea uitării o tragedie căreia i-au căzut victimă aproximativ 85 - 100 de milioane de oameni. Surprinde deci după cum remarcă Alain Besançon uitarea acestor atrocități chiar cu asentimentul Bisericii: „Niciodată totuși perversiunea acestor idei nu antrenase într-un asemenea grad nelegiuirea și niciodată păcatul nu se răspândise până într-atât pe pământ. Asta trebuia să dea de gândit. Or, lumea creștină nu numai că a uitat, ci, la îndemnul preoților, a considerat uitarea ca pe o operă pioasă” (p. 111). Această incertă stare de lucruri se datorează, în bună parte, și faptului că, dacă nazismul a fost judecat și condamnat de un Tribunal Internațional, Procesul Comunismului este amănat sine die – deși **Raportul de condamnare a crimelor comunismului**, întocmit de parlamentul suedez Goran Lindblad, a fost votat în ziua de 25 ianuarie 2006 de plenul Adunării Parlamentare a Consiliului Europei -, iar beneficiarii lui își savurează pensiile, sunt parlamentari, senatori și oameni de afaceri respectabili.

* Alain Besançon „**Nenorocirea secolului. Despre comunism, nazism și unicitatea Shoah-ului**”. Traducere din franceză de Mona Antohi, Ed. Humanitas, 1999, 2007

să pătrundă pe pod și să se audă răsunetul bănelor lui sub tocănitul potcoavelor și sub duritul roților, caii s-au oprit înfiorați. Au nechezat și fornăit crâncen și s-au împins silnici îndărăt ca din fata unor lupi. Vasile a sărit ca ars în picioare, s-a proptit cu genunchii în sandâc și a tras cât a putut cu o mână de hături, strunindu-i, iar cu aialtă a apucat biciul cu plumbi de prostovați, cât oul de porumbel, înnoțând pe sfârc. Atât el, precum și Vasilca, într-o fracțiune de secundă, au înțeles despre ce era vorba. Răsărite din vâgăuna de sub pod, două namile de oameni cu toporiștile în mâini, săltau deasupra capului, se năpustiseră pe muștele spre ei. Abia-abia că-i puteau desluși ca pe niște momâi mai negre decât păcura înnoptării și nimic mai mult. Unul se proptise în fata oiștei și se căznea să prindă caii de căpețele, să-i țină pe loc, iarălălalt se repezise la spate, să se suie pe codiră, și de-acolo să sară peste fundătoarea înaltă în căruță. „Pune-te cu ghiuciu pe cai, Vasile, că ăștia ne omoară!”, i-a strigat cu o voce care parcă nu mai era a ei, Vasilca și, dărdăind ca doborâtă de friguri, s-a cuibărit sub ladă și și-a înclăștat brațele pe după glezele lui. Trezit, din zăpăceala de-o clipă, de tipătul femeii, strângând de hături cu îndârjire, Vasile s-a întors pe jumătate și l-a plesnit de câteva ori cu biciul peste cap pe tâlharul de pe codiră, adunând în luteala și în tăria loviturii toată deznădejdea care-l pustia. Banditul a scăpat toporișca, și-a dus fulgerător mâinile la ochi, s-a clătinat prin aer și s-a prăbușit pe spate în țărână, aolindu-se ca din gură de șarpe. Apoi, Vasile a slăbit hăturile și a răcnit la armăsarii săi tineri și aprigi ca vântul: „Aidaaa, Breazule! Aidaaa, Mișule!”, convins că viața lui și cea a Vasilcăi atarnau în momentele alea, pe de-a ntregul, doar de ei. Simțind că zăbalele nu le mai rupeau gingiile și auzindu-și stăpânul cum îi îndeamnă s-o ia la goană, bidivii s-au smucit, ca scăpați din pușcă, înainte. Șleaurile s-au înstrunat zbărâind, roțile și-au zăngănit asurzitor geamparalele, iar ei au trecut, cu căruța cu tot, peste tâlharul care-i aținea, făcându-l una cu pământul. Cât au străbătut fundul văii, printre pădurea deasă de sălcii și mlastina răspândind miasme răscolitoare, și până au ieșit din ea, aproape că au zburat. Siroind de spumă și de nădușeală, cu căruța în bună stare, de abia pe costișa dealului de la Bugeac, au lăsat-o mai încet. De abia atunci tinerii lor stăpâni s-au desprins unul de altul și au căzut cu trupurile moi, la loc pe capră, suspinând înăbușit. Mai mult morți decât vii, se căutau muți, cu ochi sălbatici, umezi și mari, și nu le veneau să creadă prin ce le-a fost hărăzit să treacă și cât de nerecunoscut și de albi la față erau. Valea Ciulinioasa se năruia în urma lor înghită de amorțea și de neguri putrede. Mai din colea, brațul vechi al

gaură-n cer

C. D. ZELETIN

„La Bouteille
à la mer“ (II)

Starea de perplexitate indusă atunci de legătura stabilită brusc între numele și imaginea ființei ce mi se înfiripa în închipuire m-a făcut să reflectez la identitatea ascunsă a ceea ce ni se arată a fi întămplare ori semn, într-o metafizică la care nu avem acces deplin, în acea decriptare a naturii, prin definiție imperfectă dar binevoitoare, care i-a inspirat lui Baudelaire versul memorabil *L'homme y passe à travers des forêts de symboles* din *Correspondances*.

Interesul pentru nobila existentă a principesei artiste a sporit odată cu anii. Era unul din refugiiile cărturărești în care mă retrăgeam pentru a mă sustrage apelurilor realității comuniste. Cercetarea istorică și reflecția neconținută asupra literaturii naționale erau, implicit, o formă subtilă a eroismului meu. Îi nedumiream pe unii colegi de liceu împărțându-le în acele vremuri cumplite, de pildă, însuflețirea pentru romanul *Adela* de G. Ibrăileanu, în timp ce vedetele băgare pe gât erau sovieticii Ilya Ehrenburg, N. Ostrovski, Al. Fadeev, Vera Panova, Constantin Fedin și alții, *eiusdem farinae*. În 1949 sau 1950, la una din orele de franceză, profesorul ne anunță că trebuie să renunțăm la Corneille și al său *Le Cid*, deoarece urma să învățăm limba lui Boileau de pe paginile răsugite ale revistei *Temps nouveaux*, publicată de Moscova.

Dar, încetisor, încetisor, *Adela* m-a îndemnat să pomesc în căutarea unui timp pe cale să se piardă, să ajung la Marcel Proust deci, să-i caut exegeții proustieni ce-i aveam la îndemână, dintre care G. Ibrăileanu și Mihail Sebastian erau cei dintâi. Eram student în București când, prin mijlocirea *Lumii de mâine* a lui Ion Biberi, am ajuns la frații Emanuel și Anton Bibescu, fiii principesei care își dormea somnul de veci la Bărlad. Proiecția subiectului meu și-a lărgit unghiul și m-am simțit livrat unui alt spațiu spiritual, cel francez, în care se mutase principesa, imens și extrem de populat, mai exact unui continuum artistic româno-francez. Am navigat ani și ani în delta inextricabilă a arhivelor românești și străine, fulgerul instituției și zeita cuvincioasă a răbdării ajutându-mă să depistez și să clasez în bibliotecă și în colecții informațiile care mă interesau. Îmi apuneau ochii pe pagini, dar a doua zi răsăreau... Unicele imagini a principesei, cea descoperită în copilărie, i s-au adăugat două din presa franceză și germană a vremii, alta descoperită la Paris și încă vreo două-trei – dar peste patru decenii! – în nici mai mult, nici mai puțin decât Muzeul Național al Agriculturii din Slobozia, unde am dat și pește 144 de scrisori ale prietenei sale, regina și poeta Carmen Sylva... Câtă bucurie de neînchipuit, uneori chiar frenezie greu de mărturisit, poate să-ți aducă aflarea unei fotografii neștiute, a unui amănunt ignorat, a unei date importante pe lângă care s-a trecut ușor, din lipsă de simț al valorii, din nesocotință sau din frivolitate! Te trezești deodată bogat grație unor metehne și primești tu răsplată inabilității ori superficialității altora. Dacă nu toate acestea s-au amănat anume ca să vii tu, printr-o hotărâre din altă parte...

A existat în această urzire mentală o clipă insesizabilă când spațiile artistice românești și franceze au devenit din contigui, continui. Lucrurile au început imediat să curgă lesne, puhoiul de informații să se structureze spontan și fluid, ca într-o expediție hărăzită să-i meargă toate strună. Pierzi valoarea negativă a impedimentului, iar timpul urias pe care l-ai consumat în demers nu te mai apasă: capeti aripi de acvilă... Nu pot preciza, așadar, câți ani am lucrat la cercetarea vieții acestei pianiste de pe urma căreia n-a rămas imprimat nici un disc, dar care s-a prezentat în fața lui Dumnezeu cu descoperirea lui Enescu! Căci, mai mult, ea l-a împlântat, ca interpret și compozitor de numai șaisprezece ani, în cele mai elevate medii artistice pariziene, în care a intrat pentru o viață ca degetele într-o mânășă, având – atenție! – intuiția geniului său componistic într-un moment când nu compusese decât *Poema românâ* și alte câteva compoziții pregătitoare, dar independente... Zic, revenind la destăinuirea de mai sus: am lucrat în jur de trei decenii. Poți preciza ușor limitele *ocupării*, dar mult mai anevoios limitele *preocupării*. Nici nu știu dacă nu cumva preocuparea e mai creatoare decât ocuparea. Preocuparea pregătește enigmatic și stăruitor subconștientul pentru zvăcnetul neprevăzut, ocuparea asigură îndeplinirea rațională a unui program. În ce mă privește, preocuparea a ținut o viață, care acum e a unui septuagenar, ocuparea, cum am spus, vreo treizeci de ani în care am mai făcut și altele... M-am trezit scriind o carte masivă ce umple, în format de 22/14,5 cm, 800 de pagini. O carte de natură să resusciteze o epocă în care muzica era un cult înainte de a fi un consum, era o asceză înainte de a fi un divertisment, era o creație și nu o elucubrație.

Aceasta este povestea unei călătorii începute încă din copilărie. Ea s-a ivit din contrarierea stărnită de un nume de pe mormânt și a primit cel dintâi impuls de la Toader Săndulescu, tâmplarul care citea și care, fără să știe, aruncase o sticlă în mare...

inflație

negrul se duce la non-stop
punkerul se duce la non-stop
polițistul se duce la non-stop
chiar și preotul se duce la non-stop
non-stop-ul este noua biserică, banii noua biblie
ne ducem să ne împărțăm la non-stop
ne vârsăm păcatele și primim în schimb săpun,
semipreparate, ciocolată
chiar și cerșetorul se duce la non-stop și schimbă
micile sale indulgențe pe o haină de iarnă
chiar și iuda s-a dus la non-stop să ia
o frânghie mai groasă
let's build a bigger mall we want more
absolution for many more men

la non-stop se vând organe
pentru cei care au plămâni sau rinichi slabi
ochi pentru miopi, urechi de măgar pentru surzi,
dinți falși pentru bătauși

în curând la non-stop se vor vinde sclavi, care vor
înlocui frigiderul și cuptorul de microunde
vreau mulți bani să-mi construiesc din ei
o biserică nouă, pe care s-o țin deschisă non-stop

non-stop-ul este templul nostru unde socializăm,
ne vindem sufletul și primim în schimb

vreo două-trei burți
vânătorul de la non-stop este isus
care întoarce banii cu lopata, cum s-ar spune
dacă n-ai bani să intri la non-stop ești sortit
să arzi în flăcările iadului
dar și acolo s-a construit un non-stop
în care plătești cu carne
dacă suferi, ești plătit, cumperi și vei fi mântuit

non-stop-ul noua meccă, noul manhattan,
new jerusalem

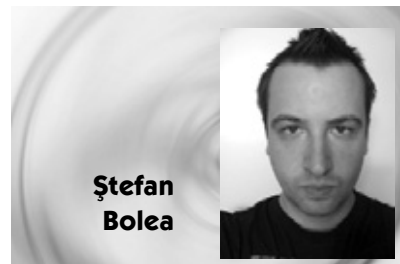
vreau să pun o bombă la non-stop
vreau să muncesc gratis
vreau să mănânc gratis
vreau să iau capsule de cosmonaut
și să nu-mi fie foame
vreau să strâng toți banii pe care îi am
și să fac din ei avioane

oameni cu suflet de hârtie, cu trup de hârtie,
oameni cu creier de metal, cu inimă de metal
oameni care lăcrimează monede,
oameni setați să tresară în ritmul talanților
oameni care strâng bani și visează bani
oameni care valorează bani

tereza de avila, dacă s-ar naște azi,
ar scrie din nou capitalul lui marx
sfântul sebastian ar fi economist
și ar vrea să lucreze cu mugur isărescu
apostolul pavel ar vrea să fie broker,
david se va angaja la banca națională
iar adam și eva fac economii să prindă o cursă
la clasa turist antalya-eden

tumular

pe lângă groapa mea
trei cupluri de îndrăgostiți
tucuri cu biciclete, bătrâni care-și plimbă căteii
iar vara abia mijită îmi aduce
miros de fân proaspăt cosit
deși sunt îngropat de viu
m-aș bucura și eu de soarele albastru
de șoarecii mucaliți care ies din canale,
semnalizând ușor din mustăți

Ștefan
Bolea

(cățiva chiar au o sclipire ironică
și-un șarm nomad, care trezește
universale sentimente de prietenie)
de iedera care se încolăcește ca o curea
la gâtul crucii mele

dar groapa e adâncă – coșciugul strâmt
și poate asta e eternitatea
să-ți păstrezi capacitatea de reflecție
în celula unui mormânt

așa că în timp ce miriade de îndrăgostiți mănâncă
înghețată lângă cimitir
iar vara nu și-a epuizat presentimentul ei
stau și bolesc în groapă
fumez în groapă
prizez și înghit humă
îmi beau saliva în groapă
putrezit de viu și scurtcircuitat de viziuni magnifice
ajung un sfânt în groapă
și excrementele miros a lotus în groapă
mi se deschide privirea
văd o altă lume în groapă
mă vizitează strămoșii în groapă
apollo, marsyas, zagreus, pan, nietzsche
și poate în sfârșit voi muri de fericire

hell, here and now

în tramvai fața mi se des-com-pu-ne
și un șarpe de foc îmi iese de sub pleoape
călătorii se stropesc cu petrol ca și cum
și-ar turna eau de cologne

și, excitați, se îmbulzesc să mă încalece
unii, pentru a obține mântuirea
alții, pentru a-și urgenta concediul în casa fricii
ofer garanția unei flăcări de gheață
care limpezeste și purifică sufletul
vom abolii împreună moartea
păstrând intactă insuportabila durere de a fi

tribal

negrii sunt ființe nocturne,
doar dimineata pot să-i înfrunt
pentru că sunt storși,

lipsiți de umbra care patrulează deasupra lor
dar când se lasă seara, revin superb la viață
căutându-ți privirea, te hipnotizează

cu descântecele tribale
satul meu a fost ras din temelii

pentru că aici s-a descoperit petrol
pe mormântul bunicului s-a ridicat o fabrică
de prelucrarea uraniului
africa e împânzită de combinate,

sugeți aur și scuipați gunoi
negrii îți cântă despre rădăcinile smulse
și despre teribila dorința de răzbunare

la saturnalii, fiecare alb va fi spânzurat de tâlpi,
până i se scurge toată ura și frica din priviri

Octavian
Soviany

Tragicul domn

În memoria lui Darie Magheru

Ce putred plouă la Braşov
Cu cuie străambe cu coceleală
Femeile au părul mov
Şi şoldul cât o catedrală

Iar stropii cad de jos în sus
E de un veac aceeaşi seară
Când cerul pare – la apus
O ambulanţă militară

Şi a venit melancolia
La mese-ntr-un tractir infect
De parcă-i sora Melania
Cu crucea roşie pe piept

Oprindu-se în pragul uşii
Precum zăpada de mai an
Sau un intrus ca toţi intruşii
S-asculte caii de la loan

Pe când ale cetăţii pegre
/Gheboşi ologi şi surdo-muţi/
Împuşcă vai cu frunze negre
Poetii încă nenăscuţi

Care privesc la noi din stele
Amirosind a crin ciobit
Iar cimitirul din Săcele
Devine parcă înfinit

Făcând să toarcă veşnicia
Prin cuie străambe de sicriu
În timp ce Stanca sau Lucia
Vă spală crucea cu rachiu

Şi-nţelegând din spusa lor
Că n-au poezii timp să moară
/Renaşte zeul orb cu flori
În fiecare primăvară/

Împleticindu-mă ca-n vis
Mă plec atunci peste argilă
Să văd ce faceţi ce-aţi mai scris
Pe frunze şi pe clorofilă

Altă carte ca pentru fiica lui Huru

/un poem nescris al lui Darie/

Pentru Olga Lascu

Măinile priviţi-le sunt ceară
Toamna face cerul porumbac
Un chervan alunecă peste moarte
Prin ciulinii vestezi din Buceag

Prefirând întruna la mătănnii-n
Nopti de deşertate şi istov
Nu se miră trupul vostru Doamnă
Că nu-i loc nici timp pentru libov?

După moartea mea să-i daţi sâsoaică
O petală roşie de mac
O să fiţi şi voi călugăriţă
Îmbrăcată-n rasă de şiac

Cruce grea de aur o să roadă
Carnea care nu mai vreau s-o dor

Aşteptând să-şi numere arginţii
Ieremia bate din picior

La Cahul prin iarba ascuţită
Ce sub pieptul meu s-a-ncovoiat
Am o rană-n pântec cât Moldova
Când se pregăteşte de iernat

Şi-aninând prin zadele bătrâne
Paloş cu tăiş şi ascuţit
Mormăie prin somn ca o ursoaică
Care-şi mână puii-n zmeuris

Prăvăliţi pe pietrele tăioase
Cînd aracii Lunii se ascut
Ochiul drept priveşte către Nistru
Ochiul stâng priveşte către Prut

Şi vă cată mijlocul subţire
Gura a tămăie mirosind
Pântecule-nchis ca o psaltire
Ferecată-n aur şi argint

Sânul ce sub ia de mătasă
Altădată rotunjea fudul
Crivăţ roşu plini de lupi va bate
Spre Suceava tocmai din Cahul

Semn ca mâna-n Palii adormită
/Pe sub turle totu-i înlunat/
Să-mi gătească-anume de colivă
Grâu ca sfărul vostru de roşcat

Când îl văd brodat pe patrafire
Pregătind să dea în moarte spic
Să vă fie totuşi noaptea lină
De cămile nu vă scriu nimic

Talion

În vârtejul nunţii ce se sparge
Un genunchi mireasă ţi-a coclit
Ține-n mână-o cheie de-alabastru
Talion fecior îndrăgostit

Să-ţi descuie brăul de fecioară
Şi să intre-n casa ta ca soţ
Talion fecior cu gura rece
Talion fecior frumos de hoţ

Care-ţi face sângele albastru
Palmele-i pe şolduri se abat
Şi auzi cum viscoleşte moartea
Prin sămânţă rece de bărbat

Şi auzi când se prelinge-n tine
Ca o apă mare fără mal
Cum plămâinii plini de diamante
Nu respiră aer ci metal

C-un genunchi întors spre miazănoapte
Şi cu altu-ntors spre miazăzi
Ca sa-ţi are carnea pe-ndelete
Talion fecior cu ochi saşii

Care intră-n camera de nuntă
Ca plecat pe-un plug cu patru boi
Între săni să-ţi semene lucernă
Şi de-a lungul coapselor trifoi

Iar cînd lunacornul şi-l asmule
Să vrăjească norii-n fel şi chip
Între săni să-ţi semene pietroaie
Şi de-a lungul coapselor nisip

lumi anglo-saxone

Elena CIOBANU

Mr. Bean şi Dezbrăcatu'

Una dintre puţinele emisiuni tv la care mai am răbdarea şi disponibilitatea să mă uit este *Cronica Cărcotaşilor*. E drept, nici ei nu mai au prospeţimea începuturilor, dar natura abordării le asigură totuşi un spaţiu cu mult mai puţin perisabil decât al altora. Personajul la care vreau să mă refer a apărut pe parcurs, cum au apărut şi alţii, nu la fel de prizaţi, dintr-o deschidere a realizatorilor faţă de toate potenţialele surse de parodie veselă, indiferent cât de incerte sau de ciudate ar părea la prima vedere.

Cătălin Dezbrăcatu', pentru că așa este cunoscut ipochimenul, oferă privitorilor câte o scurtă reprezentare legată mereu de vizita la câte un eveniment social, târg, expoziție, festival și alte asemenea. Nu mă face decât rareori să râd în hohote, dar reușește să mă țină atentă. Credibil în atitudinea lui de imatur tâmpitel, (o mască de bufon, de fapt), îi cicălește pe unii, e ușor obraznic-glumeț cu alții, în sfârșit, nu supără definitiv pe nimeni pentru că ascunde răsul îndreptat împotriva „moftangilor” (de la nenea Iancu citire) sub o atitudine autopertinentă sau pur și simplu copilăros naivă. Dacă îl iei în detaliu, te miri că reușește să aibă succes, te întrebă amuzat ce te face să te uiți la el. Și totuși, îți dă o stare pe care nu ți-o cenzurezi: un fel de plăcere simplă ce oferă creierului un loc în care poate respira fără nici un fel de analiză prealabilă. E critic fără a fi judecător, e relaxant fără a fi agasant. Umorul pe care îl practică este spontan, senin, fluid, bazat pe replici care se uită după cinci secunde. La terminarea show-ului, tot ce-ți amintești e starea pe care ai avut-o. Suficient cât să mai vrei.

Sub masca lui Dezbrăcatu' se ascunde un actor „sărit de pe fix” care e mereu plin de șotii și de scenarii, zic amicii lui. Eu însă aș fi dezamăgită dacă aș ști că actorul respectiv nu este conștient de descendența ilustră în care se înscrie. Privit dintr-un unghi anglofil, Dezbrăcatu' pare a fi o rudă mai îndepărtată de-a lui Mr. Bean, celebrul protagonist al unor scenele menite să scandalizeze și să amuze deopotrivă snobismul britanic.

Cei doi au destule lucruri în comun: figura permanent ținută în grimasa ținutului ce nu știe prea multe, gesturile stângace, împiedicările aferente, costumația aproape identică în toate episoadele, mașinuta comică în care se deplasează, tratată cu toată mândria și seriozitatea, gafele sociale, imaginația ce construiește „inocent” pe detaliile ale căror conotații jenante pentru ceilalți sunt ignorate.

Dincolo de toate acestea, există, desigur, și semnificative diferențe. Dintre acestea, cea mai importantă este aceea că, în timp ce Dezbrăcatu' se simte în largul lui în societate, Mr. Bean, (Dl. Fasole, adică), este pur și simplu terorizat de perspectiva de a nu se potrivi regulilor sociale. Primul are o anumită siguranță și chiar obrăznicie, al doilea face deliciul spectatorilor prin felul în care intră în tot felul de buclucuri savuroase, din dorința de a fi un cetățean normal, cu tabieturi clasice și comportamente stereotipe. Și unul, și altul iau în derădere „fitele” sau prejudecățile, dar unul îi expune mult pe ceilalți, vorbind dezinhibat (Dezbrăcatu'), iar celălalt, mai mult pe sine, exprimându-se mai mult prin sunete, decât prin cuvinte (Mr. Bean). Așa ar fi, probabil, o diferență ce se explică prin apartenența culturală: englezii sunt de departe mult mai înclinați spre autoeducație, introspecție și civilitate.

În fine, în umorul de aceeași natură pe care îl cultivă, la niveluri de măiestrie diferite, cei doi actori, există o dimensiune ludică, aproape înduioșătoare, care, deși e valorificată eficient în economia scenelor comice, nu este totuși anulată complet ca atare. Nonșalanța cu care Dezbrăcatu' invită privitorii la un târg de delicatose să ia cu încredere produse dintr-un coș, asigurându-i că sunt pe gratis, ori pasiunea cu care Mr. Bean se joacă, producând, asemeni copiilor, interjecțiile aferente, cu jucăriile expuse într-un magazin cu produse pentru Crăciun îți lasă mereu gustul unei umanități uitate, a unei vârste la care știam să visăm și pe care am reprimat-o.

Trebuie remarcat că sordidul cotidian și tipicurile aferente vieții adulte, atât de bine scoase în relief de pozele lui Mr. Bean, asociază nostalgia copilăriei neastâmpărate o tristețe indicibilă ce îți strepezește răsul. Este, la urma urmei, ceea ce face diferența dintre improvizatia menită doar a binedispune și arta care pune pe gânduri.

Poet contemporan de bîrlădeană așezare și de universală viziune, Marian Constandache e, mai degrabă prin forța și grația nescriselor legi care supun viața literaturii decît prin opțiune manu propria, *atașat* pînă la a fi mistuit de acea parte de fiere a lucrurilor, acolo unde, *nota bene*, se strunjește verticalitatea caracterelor. Angrenat, de nu chiar de-a binelea tîrit, în meandrele nu tocmai ortodoxe ale lumii literare de românească extracție și simțire, din care, nu chiar cu onoarea visată, face parte, silit de sus pomenita lume la tot felul de năbădăioase coliziuni și obligat, pe cale de consecință, la fiele repleții și repositionări în urma cărora experienței poetice nu i-a rămas decît să se îmbogățească, poetul și-a altoit postura de propovăduitor al învățăturilor suprarealiste, prin natura lor mai detașate de ardența socialului, și aceea de unui aliaj fericit între expresionism și imagism, din care poezia sa iese ranforsată, iar mesajul ei crește în directete și savoare. Marian Constandache pășește, destul de ferm, în galeria de *poètes maudits*, cu versul străfulgerat de umori și cutreierat de vehemente, oscilînd între exasperare sarcastică și torpoare, turate adesea pînă la emersiunea absurdului.

Literatura de centru – mai mult *centristă* decît *centrală* – , *dă București*, nu-și bate capul și, vehiculîndu-se într-un soi de imunitate autistă, nu tresare la schimbările de viteză și de substanță, la apostaziile perifericelor rude, adunate în constelații prea puțin vizibile pe bolta critică și asta, în pofida inflației de *care se bucură* teoriile – ce-i drept, din care „*nu a curs nicio picătură de sînge*” – chitite pe arcele descentralizării, ale asaltului marginilor, teorii conturînd, în toată regula, o paradigmă a relativizării/revitalizării formelor expresivității. Între provincia geografică și aceea literară (termen împovărat de o vădită trimitere axiologică) persistă abuziv semnul egalității, condiția poetului înfundat, înăbușit în provincii – tributară acestor clișee și preconcepții – fiind aceea a perpetuului aziant, constrîns să-și transcrie „*scenele de viață*”, traversate consecvent de o viziune ale cărei baiere se lărgesc pînă la debordanța delirului. O viziune ce, *nolens volens*, își asumă însumă și traiecul (auto)consolării. Candoarea, altădată decelabilă din belșug în fibra poeziei de provincie, s-a scris demult, a fost destituită de (ins)urgența situații damnate, ce transpune scriitura într-o efigie filigranată a suferinței, a experienței dilematice, a dezabuzării din care răbufnesc, din cînd în cînd, limb(ur)ile acide ale vituperantei. Revenind la viziune, este lesne de remarcat sonorizarea ei pînă la acutele unei mistici întoarse, căci numai de adorație nu poate fi vorba, ci de schisma revelată odată cu ceremonialul (par)curgerii timpului, nu propriu-zis launtric, al descifrării și răsfrîngerilor în și de sine, cît un timp mediumnic, al confundării în textura halucinogenă & halucinatorie – și al lecturii, prin ea – a realului. În montura viziunii scintilează – ca niște secuse paroxis-

Dan Bogdan Hanu

Uneltirile aproape cunoscutului poet Marian Constandache împotriva fatalei sale însoțitoare, Singurătatea

• prefață la volumul „Un carnaval în infern”, în curs de apariție la Editura Vinea •

tice – jerbe sintagmatice, valoarea și detenta lor nutrirîndu-se din forța de a se institui drept iconi ai singurătății. Și, pentru că un grund *hard*, precum cel al singurătății, dezvoltă întotdeauna o floră – adesea luxuriantă – a angoasei, să observăm că poetului îi rămîne – ca pentru a spulbera orice îndoială – destulă snagă pentru a o trece pe aceasta din urmă printr-o serie de filtre *horror* (fără *vacui*). Imaginile se înșiră fabricitant, plene, memorabil concatenate în desfășurarea turbionar-mirapodică a poemelor. Poeme împănate și cu inserturi colocviale, de o anume temperatură retorică, înscrise însă pe un registru bizar, *concretist*, departe de frustețea cotidianului, dar care dezvăluie un autor tentat de o formă maximală de umanism, aflată astăzi – din considerente extra- sau intra-literare – cel puțin în dizgrație. Bref, autorul e un sceptic, unul încă nemîntuit, evitînd, tot mai anevoios însă, derapajele în cîsimul gratuit, estet, adică tocmai în ceea ce i-ar suspenda intenționalitatea. Recurenta referințelor religioase, a căror retorică răzbate cu nonsalanță, în destule locuri, în debitul viziunii, deține, aproape *ad integrum*, rolul de muniție pentru rechizițoriul adresat unui *Deus otiosus* – răsfoit în citeva epifanii nu tocmai cuvioase – în numele defunței speranțe: „*un dumnezeu scirbit și anonim/ ajuns, în cele din urmă, pe punte*”. De întine ca niște prapori păgini,

textele lui Marian Constandache mustesc de o heraldică iconoclastă, cheia de boltă a poeticii sale stînd mai degrabă într-o vocație de impenitent risipitor, decît într-una de artizan, de meticolos trudit al poemului. Și stilul său se cristalizează pe această dominantă. Încercarea de a dizolva clandestinitatea, de a se desfereca din apăsătoarele cercuri ale anonimatului, divulgă o gamă largă de abilități poetizante, printre care se detașează aceea de înfășurare („*o înăbuș la focul mic al liturghiei*”) desfășurare („*iscind virtejul înaltei febre*”) a textelor în jurul unor nuclee, focare, de mare densitate imagistică și portantă semantică. Leșind din ascundere, profund un tip *sui generis* de *metanoia*, poetului îi reușesc proiecțiile pe fundaluri supradimensionate. Proiecții ale solitudinii ce-l devorează, proiecții care, în felul lor „*restitue (...)* *cerului/marea-nemaisfîrșita-i singurătate*”, în acordul subconștient cu dicteul unei simetrii arhetipale. Nu e necesar niciun dram de subtilitate pentru a remarca, în fapt, cum toate poemele pivotează în jurul acestei insașiabile singurătăți ce aspiră, înghite viața launtrică a insolitului actant „*împleticit între realitate și vis*”, angajat în înalta și nobila salohorie a dicțiunii sacrificiale, de frondeur ce caută să-l întoarcă (ser)viciul și să dea peste cap mecanismul ei anihilant, programîndu-l pe evacuare. Și, de aici, întreaga epopee car-

navalescă, această eviscerare a cheagurilor și măștilor singurătății, revărsată asupra lumii ce, prin imprescriptibilele sale comandamente, o provoacă și o întreține neconștient. E vorba de lumea unde convențiile injectate în doze subtile iau fața, iar competențele și bunele intenții pălesc în umbră, e vorba de o lume pardosită și aureolată de plaga schimonosită, o lume cu fața schimonosită, siluită, brăzdată de tenduri & branduri, galvanizată de fermentii și enzimele răului, o lume care dospește în coconul unui simulacru de *laissez-faire*, o lume care lasă în urmă realitatea evanescentă, peste care apasă „*un întuneric lăsat prin testament de un orb*”, drenată de teroare, drapată virtuos în brocarturile fastuoase macabre ale ficțiunii. În acest carnaval, venit ca un neașteptat puseu al anonimatului ticsit de frustrări, e un cal troian strecurat în vintrele Infernului. Infern = societatea în care, oricum ar fi străbătută, oricum i-ar fi răsfotată oferta de nișe, tot peste *laptopitec* am da, dăinuind în poziția prototipului majoritar + singurătatea țesută în jurul unui ostatic al himerelor, garant perpetuu al rolului de intrus. Prin el se perindă, în toată deșănțarea, întru(chi)pările pe care singurătatea, fie că apare ca *soră-șefă*, ca *năimită* din recuzita de carnaval, ca *femele balneară* sau *poetă bătrînă*, le acceptă și sub care fogneste și se înfoaie fără răgaz. Sintaxa – suflată într-un patetism ținut la cuvenită distanță de grandilocvență – încalcă bine trupul cabrat și nărăvaș al singurătății, de altfel, ductul ei subîntinde toate poemele volumului. De vină e, se pare, adrenalina greu încercată, îndemînd spre răspintii sau chiar rupturi semantice și care, dimpreună cu „*sudoarea divină a poetului necunoscut*” pun pe tapetul cunoștinței & conștiinței un poet merituos, un asiatic apt de tumultul propice marilor aperturi imagiste, fie ele și în varianta contorsionată, spasmodică. Cartea e, în integralitatea sa, travaliu imagistic cheltuit pentru deturmarea singurătății, o eretică dare în vileag a vastei sale arhitecturii supliciale. Or, acest demers este, prin contingentele stîrnite, unul infernal, dublat pe deasupra de acela semantic al trombelor literarității, căci, într-o frenezie ultimativă, cade și avertismentul final, mai mult un ver-

dict ce nu lasă loc de întors: „*nu există nicio literă în alfabet/ care să nu aibă pe conștiință miliarde de morți!*”. Creditul (în multe locuri) total acordat sarcasmului – serpuitor, interpoînd amprentele grotescului – relevă cota deplinei avarii în care s-a afundat *starea de veghe*, textele fiind minate, pe măsură, de SOS-uri distorsionate, trimise dintr-un mediu anaerob, din care speanța sau compasiunea au fost degajate demult: „*Semnul crucii se chircește în mîinile mele/ cum un fetus neîmplinit/ Nu mai ajung la cer/ Nu-mi mai intră semnul crucii în viteză/ Mi s-a rupt pinionul aminului!*”. Poetul își duce la ultime consecințe premisele de fidelitate, aspru cu sine însuși, aspru cu *arătările* lumii, așa cum i se vor fi înfățișat. O – oricît de – scurtă ochire asupra evidentelor (dominantelor) închegate în favoarea poemelor, ne va lămuri că autorul lor a evitat falimentul spre care, prelungite la nesfîrșit, pot duce tentațiile de juseur și frondeur, ce marchează teritoriul – niciodată suficient luat în stăpînire – al rebelului fără cauză, regăsindu-se în linia răzvrătiților cu *temă și azimut*, desigur, sociale în profunzime. Or, o atare postură îl și conectează la resursele unui patetism credibil, nu foarte la îndemînă astăzi, și care, pe deasupra, deține calitatea de a lămîna ardența investiții în poieticești forțe.

Mai curînd incitantă, decît excitantă, cum, mai nou, dă bine cu orice producțiuni și după cum stă scris prin cele mai recente scripte ale comenziilor literare, poezia lui Marian Constandache amendează, în replică, stendhalian, dintru început numita suficient, recurînd abrupt și eficace la parabola oglinzii: „*Plimb o oglindă prin fața acestor răcani cu trese de general!*”. Lung și plin de cazne (& trape) e drumul „*poetului necunoscut*” spre consacrare și spre deosebire de al altora (care nu se cunosc nici măcar pe ei înșiși), scurt și strîmb, ca un apendice împotriva naturii, pavoizat cu depeșe critice, (b)ornat cu ordonanțe sau proclamații cu lustru exegetic. Poemele lui Marian Constandache n-au nevoie să ia lumină (de la) critică, ele strălucesc în/ prin absența întîmpinării de acest gen. El scrie, sînt convins, o carte prea bună, totuși, pentru a mai fi deranjată de (alte) comentarii. Într-o prefață poate foarte bine să nu fie întocmirea unui act de moșire și nasteri, ci simpla recunoaștere a înfățișării poetului. Carnavalul e contribuția poetului, infernul e asigurat cu regularitate și promptitudine, servit proaspăt și abundent, de colegii de breaslă. De cele mai multe ori, nu și de principii & beneficii. „*Și asta e sigur!*”.

• Marin Gherasim

Studiul meu - compus mai degrabă sub zodia poeziei - pornește de la impresia pe care mi-am făcut-o asupra rolului și locului operei lui Eminescu în întreaga operă a lui D. Caracostea. Întâi, o minimă statistică asupra operei de o viață a savantului, acest „de o viață” fiind un fel de a spune, pentru că ultimii șaptesprezece ani, adică între 1948 (când a fost scos din învățământ și de la Academie și a fost arestat) și 1964 (când s-a stins), adică exact anii patriarhului și ai înțeleptului, acești ultimi șaptesprezece ani au fost și sunt o pierdere ireparabilă pentru cultura umanității.

Doi: pentru cultura umanității, D. Caracostea fiind lăsat de Dumnezeu ca un ilustru reprezentant al spiritualității.

Nu este în programul acestui studiu bibliografia Caracostea, dar afirmatia de mai sus - cea despre reprezentantul spiritualității - tot trebuie puțin motivată.

Cel ce se naștea la 10 martie 1879 la Slatina și se școlea, inițial, pe aceste meleaguri, avea să se răznească de lumea obișnuită și să apuce drumurile Vienei, făcând „via București”. Pentru că, după o facultate de litere și filosofie cu Maiorescu în capitala României, Caracostea avea să plece în capitala Imperiului Austriac, la Viena, unde se întâlneau și se înodau, poate mai fericit decât în oricare altă metropolă, corzile sensibile ale artei - aproape de Viena ca centru al lumii muzicale. Și apoi, hazard ori predestinare să fi fost ca el, Caracostea, cel care avea să fie cel mai fericit exeget eminescian, să facă, precum Eminescu, înainte cu 40 de ani, primul pas la Viena?

Îmi rezervasesem câteva date statistice asupra locului lui Eminescu în opera lui Caracostea dar am simțit o nevoie acută să observ cum Caracostea s-a desprins de pe ulita copilăriei lui și a apucat-o pe magistralele însoțite ale celor aleși - desprinderea aceasta fiind hotărâtoare în împlinirea unui destin creator.

Din cele 66 de fișe bibliografice - câte erau cu puțin timp în urmă în Biblioteca Academiei Române - o treime privesc relația cercetătorului cu literatura tradițională, o altă treime cu istoria și filosofia limbii și literaturii moderne și, în sfârșit, prima și nu ultima treime, cu simbolurile și cu arta cuvântului la Eminescu.

În perioada 1926 - 1943, D. Caracostea elabora și publica toate lucrările sale cu privire la Eminescu: „Două basme necunoscute din izvoarele lui Eminescu”, București, 1926, 47 pag.; „Izvoarele poemei Luceafărul”, București, 1926, 36 pag.; „Personalitatea lui Eminescu”, București, 1926, 80 pag.; „Opera lui Eminescu”, curs universitar 1931/1932, Buc. 1932, 686 pag.; „Arta versificației la Eminescu”, Buc. 1937, 28 pag.; „Arta cuvântului la Eminescu, Buc., 1938, HL+418 pag.; „Simbolurile lui Eminescu”, Buc. 1939, 18 pag.; „Creativitatea eminesciană”, Buc. 1942, 28 pag.; „Cum se

Claudia Voiculescu

Caracostea și Eminescu

diriguia Eminescu”, Buc., 1942, 34 pag.; „Creativitatea eminesciană”, Buc., 1943, 303 pag.

Trecerea în revistă a lucrărilor asupra lui Eminescu ne relevează, deopotrivă, fapte de istorie și filosofie și priorități în exegeza eminesciană. Întâi că, în afară de Mihail Dragomirescu, care publicase „Critica științifică și Eminescu”, Caracostea îi precede pe Tudor Vianu, cu „Poezia lui Eminescu”, Buc. 1930, și pe G. Călinescu, cu „Viața lui Mihai Eminescu”, 1932, și „Opera lui Eminescu”, 1934-1936.

În al doilea rând, că D. Caracostea este, de departe, un exeget modern și solid.

Spre deosebire de critica bazată pe intuiție și exprimată metaforic, Caracostea introduce riguroasa științifică. Elev strălucit al lui Maiorescu la București, și al lui Wilhelm Mazer-Lubke, la Viena, cu care și-a luat doctoratul în filologie romanică, Caracostea a intrat în cercetarea fenomenului literar, deopotrivă dinspre filosofia artei cuvântului, respectiv dinspre estetică și dinspre lingvistică. Conștient că forma este o chestiune de fond în creația literară, Caracostea a urmărit atât mijloacele artistice cât și cele stilistice. Cine își aminteste de lucrările lui Caracostea: „Arta cuvântului la Eminescu” (1938) și „Simbolurile la Eminescu” (1939), își aduce aminte de magistrala analiză, spre exemplu, de „Simbolul suprem în Luceafărul” și de simbolul voiedoului erou și de simbolul eroului creator din a doua lucrare.

Și pentru a ne apropia și mai mult de textele lui D. Caracostea, vom enunța evenimentul care avea să aibă loc în 1939 - 50 de ani de la moartea lui Eminescu. Proaspăt ales academician (1938), Caracostea a fost desemnat de Academia Română să conducă un comitet de organizare a semicentenarului morții poetului și să elaboreze programul respectiv. Drept pentru care anii 1937-1939 au fost cei de efervescență în evoluția eminescologică. În acest timp și, bineînțeles, sub impulsul înaltului forum - Academia - apar unele lucrări exegetice de anvergură. În programul elaborat și prezentat de Caracostea plenului Academiei, în anul 1938, sunt prevăzute: publicarea unei ediții critice însoțită de variante, a „Scrisorilor” și a „Luceafărului”; organizarea unui muzeu Eminescu” la Ipotești; o bibliografie completă a operei; o

expoziție a manuscriselor și, timp de un an de zile, să se desfășoare un serial de conferințe la Academie. Inițiativa Academiei și referatul lui D. Caracostea au avut ecou în rândul cercetătorilor lui Eminescu iar eminescologia s-a îmbogățit cu opere ori cu început de opere, precum cele ale lui Călinescu, Perpessiciu, Murărașu și, bineînțeles, cele ale lui Caracostea cu acele valoroase „Arta cuvântului la Eminescu” și „Simbolul la Eminescu” - cea din urmă fiind comunicarea comemorativă rostită de Caracostea în ședința solemnă din 16 iunie 1939, a Academiei Române, în prezența și sub președinția regelui Carol al II-lea.

„Pentru contemplarea creației lui Eminescu - își începea Caracostea expunerea - calea cea mai dreaptă este evocarea trăită a acelor imagini centrale, care sunt simbolurile lui. Iată de ce, azi, când augustul nostru suveran, elita intelectuală și întreaga obște românească suntem întruniți în același cuget de pioasă reculegere pentru comemorarea a jumătate de veac de la adormirea poetului, se cuvine să actualizăm și, pe cât se poate, să dezvăluim semnificația simbolurilor eminesciene”.

În finalul acestei solemnități academice, D. Caracostea vorbea oracular: „Preamărind amintirea lui, Academia Română preamărește semnificația cea mai înaltă a scriiturii lui.../ Cum într-o celebră pânză a lui Rembrandt, se ridică Moise în toată vigoarea, înălțând deasupra capului matur tabla de legi, tot astfel, deasupra generațiilor, se ridică din jertfa lui

Eminescu poruncile veșnice ale scrisului românesc.

Cea dintâi poruncă din crezul generațiilor este: rădăcinează-te adânc în sufletul neamului tău. Și pentru că bunurile sufletești supreme trăiesc pentru voi în această minunată față a vieții care este limba românească, cultul, innobilarea și desăvârșirea ei să rămâie nestrămutatul vostru cuget, /.../ ceea ce mi susține credința în destinele viitoare ale poeziei neamului meu, și prin aceasta a întregii lui culturi, ești tu, lîmpe de cerul /.../ și bogată ca pământul pe care trăim, sfântă limbă românească!

Dumnezeu când îți dă ție, celui vremelnic, harul unei firi alese creează posibilitatea unui destin căruia trebuie să-i rămâi credincios. Nimic nu caracterizează mai mult decât conștiința despre propria menire, felul cum știi să te identifici cu imperatiile destinului pentru care te simți creat.

Al treilea stâlp de credință: păzește-te de primejdia originalității cu orice preț a celui care crede că poate fi o glorie să devii neom prin singularizare. Numai viziunea totală și adâncă a lumii te poate înălța pe marile piedestale. Cuvintele obște și obște, în care au crezut înaintașii și care azi par învechite, sunt mai presus de modă.

.../ Pe marmora acestor stâlpi se va înălța cupola vârstei de aur a literaturii românești.

Am redat întocmai citatele pentru a nu colporta în vreun fel, măreția verticalității lor.

Tulburată de frumusețea acestor fraze solemne, ar fi trebuit să mă opresc aici. Voi con-

tinua totuși, pentru că e prea ispititoare problematica din „Arta cuvântului la Eminescu”. Volumul, reeditat în colecția „Eminesciana” de la Ed. Junimea, în anul 1980, prezintă capodopera, între lucrările de eminescologie ale lui D. Caracostea. Cartea e amplă - are 485 de pagini - și e împărțită în 13 capitole. Ne vom referi, pe scurt, la ultimul, intitulat „Simbolul suprem” și privind în întregime poemul „Luceafărul”. Acesta, la rândul său, e structurat în șapte părți: „Uvertura”, „Conflictul”, „Idila”, „Inefabilul”, „Cupola centrală”, „Absolutul eroticii” și „Liberarea”.

Penultimul segment - Absolutul erotic - aduce în prim plan contrastul dintre absolutul erotic al primei părți a poemului și absolutul erotic al ultimei părți. Demersul lui Caracostea este absolut, fără precedent și fără descendenți, e unic. El observă cum Eminescu este un maestru într-o perfectă cunoștință de cauză, când pentru prima parte a poemului construiește un spațiu estetic cu care să intre în rezonanță ritmica de sentiment din a doua parte. În spațiul astfel organizat sună absolutul fericii omeștii împărțite:

O, lasă-mi capul meu pe sân lubito, să se culce
Sub raza ochiului senin
Și negrăit de dulce.

Cu farmecul luminii reci
Gândurile străbate-mi,
Revarsă liniște de veci
Pe noaptea mea de paterni

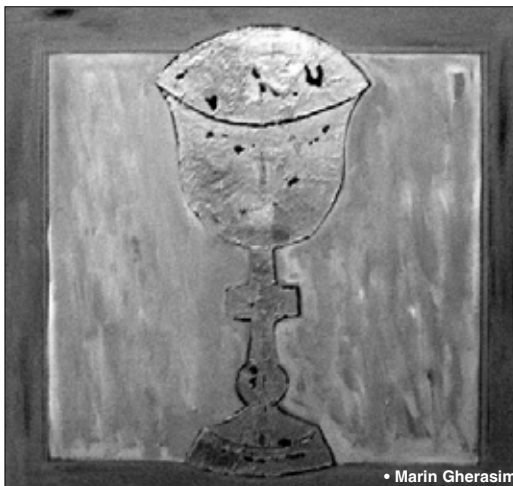
Și deasupra mea rămâi
Durerea mea de-o curmă
Căci ești iubirea mea dintâi
Și visul meu din urmă

Se cerea anume, în acest moment al poemei, o adâncă vibrație a motivului iubirii pământenești ferice, o temă lirică încununând tot absolutul pământesc.

Poetul are în vedere, însă, incompatibilitatea celor două lumi - lumea Cătănilor și a Cătănelor, deoparte, și cea a Demiurgului, de alta. Compozițional și expresiv, Eminescu avea nevoie - scrie Caracostea - de un moment de trecere de la absolutul idilic la absolutul simbolului. De aici strofa:

Ea, îmbătată de amor,
Ridică ochii, vede
Luceafărul, și-nceișor
Doritele-i încrede

Ne oprim, desigur, nu fără regretul de a nu desprinde nu atât măiestria Poetului, care nu mai are demult nevoie de demonstrații, cât marea măiestrie a lui D. Caracostea de a demonta mecanismele filozofice, lingvistice, acustice și estetice în structuri absolute. Demersul lui Caracostea cade, parcă, din structuri universale hotărâte odată pentru totdeauna, undeva în spații astrale. Caracostea e uimitor. Până azi el nu are niciun rival în materie de Eminescu.

• Marin Gherasim

Mihaela Toderiță

Orașul, strada și atracțiile lor

În fiecare zi adunăm în mintea și în gândurile noastre tot ceea ce ne înconjoară. Astfel, putem spune că orașul, strada și cotidianul lor le păstrăm în minte ca pe „mici fragmente, așchii sau cioburi” care nu pot fi prezentate în *teorii*. Însăși existența noastră, cotidiană, ne este fragmentată de experiențe, pe care nici o *idee* nu le încapă. Astfel, orice discurs despre oraș, stradă și cotidian nu se poate lăsa „sedus” de formă fără a alcătui fragmentul.

Strada ne oferă chipuri, imagini, gesturi, mișcări și ne oferă mai ales nume: George Bacovia, Ciprian Porumbescu, Mihai Eminescu, Vasile Alecsandri, Ionitza Sandu Sturza, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazu, Bd-ul Unirii, Calea Republicii, Mărășești etc.

Putem spune că din toate acestea nu este important ansamblul gesturilor ci succesiunea lor, articularea și încrușișarea lor care este grăbită, chinuită. Deci, importante rămân impresia și senzația pe care orașul, strada ne-o lasă, ne-o stărnesc și totodată fantasma pe care o întrețin.

Pentru noi, strada este punctul de maximă vitalitate; adică este *oglinza tuturor structurilor sociale*. Ea este cea care vorbește, aude, vede, impune, exclude, trăiește și povestește. **Strada** este și rămâne ubicuă și perenă. Strada este ceea ce mintea umană le percepe și denumeste. Ea ni se prezintă sub toate dimensiunile pe care mintea umană le-a pus în evidență și se poate defini ca atare. Strada este lungă sau scurtă, este mare sau mică, este străduțată sau stradală, este uliță sau intrând sau fundătură; este formată dintr-un șir de case, este dreaptă, paralelă, zigzag sau piezișă. Ea poate fi, uneori, așa cum spun românii „o stradă casă”. Din toate acestea observăm că, strada se definește ca spațiu și urmărește nevoile omului, relieful în care acesta trăiește. Putem spune că strada coboară, urcă, o ia la vale, este de-a lungul râului, trece muntele, se așează pe vârful lui, se întinde pe țărniuri, pe malul mării, străpunge oaze ale unui deșert.

Strada reprezintă nevoia oamenilor de a socializa. Este sub forma pieței, piațetei, a market-ului. Este plaza, pianita și este plazza.

Strada are atât dimensiuni spațiale cât și dimensiuni temporale. Despre dimensiunea temporală, aproape că nu știm nimic. Putem afirma că, strada a apărut, probabil, cu omul și prima sa tendință de a se așeza, pentru un timp mai lung sau mai scurt. Deci, putem considera strada ca fiind trecutul, prezentul sau viitorul. Dacă ne gândim la faptul că, strada este un drum de acropole antice, în burguri medievale, în marea construcție a orașului Cuzco căruia putem să-i dezlegăm misterul, în misterioasa Petra din Orientul

Mijlociu, și mai adânc în desert, în câteva popasuri unde se odihneau oamenii și se doroteau cămilele cele obișnuite, pe Drumul Sării, al Parfumului și al Mătășii. Trecutul străzii, poate face ca ea să fie un document. Strada este mărturia felului în care trăiau oamenii în locuri și timpuri diferite.

Putem considera **strada** ca *dimensiune temporală*, care se scurge ca o clepsidră. Scurgerea timpului se află prezentat sub forma orelor petrecute ziua și a orelor petrecute noaptea pe stradă. Cu alte cuvinte, avem strada ca un *spectacol al lumii* care diferă între cele două extreme: zi și noapte; lumină și întuneric.

O altă caracteristică a străzii este dată de aspectul ei social. Există străzi ale oamenilor bogați și străzi ale oamenilor săraci. În același timp, există rezidențe dar există și ghettouri. Strada este mărturie pentru condiția materială a oricărei societăți. În unele țări nu există extreme între cartiere (cel puțin aparent). Aceste țări putem să le numim țări civilizate. Însă, există țări în care diferențele aduc vărsare de sânge. În

aceste țări, strada este cea care face politica. Strada rămâne locul în care s-a instalat ghilotina. Pe străzi s-a cântat Marseilla. Strada este triumf și înfrângere; este locul în care se recunoaște oficial puterea sau opoziția.

Strada este locul de *bucurie și de tristete*. Ea este loc de cântec sau bocet. Pe străzi se dansează la Rio; pe străzi se cântă în Buenos Aires muzica lui Piazzola; pe străzi se desfășoară carnavalul de la Havana (afro – caraibeian).

De asemenea, **strada** este *semnul de identitate națională*. De exemplu, te așezi pur și simplu la colțul ei, într-un punct de observație și după câteva ore poți afla cine sunt, cum trăiesc și cum gândesc oamenii din acea parte. În timpul cât vei încerca să cunoști „misterele” lumii de pe acea stradă, prin fața ochilor tăi un cuplu se va săruta, liber de prejudecăți, evitând convoiul de biciclete, de pe stradă și care străbat poduri mici și nenumărate peste canale, și numai așa vei descoperi că ai intrat în lumea străzilor din Amsterdam. Dacă observi, acolo din colțul tău de obser-

vație, așezați pe scaune pitice în fața unor magazine cu mățăsuri indiene bărbați tucieri și senzuali, îmbrăcați în mățăsuri albe și fumând narghilele, vei înțelege că ai intrat în lumea „magică” a străzilor din Dubai. Dacă în fața ochilor tăi se arată ruinele Marelui Templu și mărețele ziduri ale Moscheii vei înțelege că te afli, deja, în partea istorică a Ierusalimului. Sankt-Petersburg-ul ti se va arăta, în fața ochilor, atunci când în difuzoare se va anunța retragerea de pe poduri, care de la ora la ora se rup în două pentru a lăsa liberă intrarea vaselor dinspre fluviul Neva. Atunci când prin fața ta va trece o procesiune, cu prapori și icoane, îți vei aminti de Pamplona. Iar dacă auzi un alai de nuntă, cu caili împodobiți și înzorzonați la urechi, cu lăutari și cu pâini în ștergare brodate, cu dansatori bătând pas de sârbă și chiudind... atunci fi sigur că ești în Câmpia Română.

Strada o putem descoperi ca fiind locul care... râde și plânge; care iubește și urăște, în același timp; este *locul în care se joacă tragedie și comedie*. Deci, strada este și va rămâne *marele teatru*. De pe „marea scenă” a străzii ieșim, cu greu, nu ne putem desprinde de ea. Diminețea ne spălăm, ne dichisim, ne bărbierim, ne pieptănăm, ne parfumăm, ne îmbrăcăm în hainele de stradă și... ieșim să luăm parte la *marele spectacol*. **Spectacolul străzii**. Shakespeare spunea că „teatrul este o lume”. Cu alte cuvinte, putem spune că strada este teatrul nostru de toate zilele și este cea care oferă la fiecare colț și la fiecare ceas al zilei sau al nopții, spectacolul ei.

Strada este o *lume*. În care se întâmplă totul, răul și binele, urâtul și frumosul, emoționalul, raționalul, lacrima și crima, în pieptănăm, ne parfumăm, de pe piculină sau bubuitul de tun.

Strada rămâne și este *locul de trecere și petrecere*. Este locul în care are loc petrecerea noastră, atât în sens fizic cât și metafizic.

Orașul este locul fuziunii dintre spațiu și timp, adică nici spațiul nici timpul nu mai ies așa cum au intrat. Orașul este puterea de a învinge spațiul și timpul, dar nu la fel ca satul, care le eternizează și le desparte în sacre și profane, ci le pune în amestec și le supune unului celuilalt.

Putem spune că spațiul este stăpânul timpului. Acest lucru

este pus în evidență de arhitectura urbanistică ce sfidează trecerea, prin concentrări de lungi perioade temporale, adică prin monumente, clădiri, plăci, ziduri, graffiti-uri, capturi cu semnificații, evenimente și memorii. Timpul are un rol important pentru oraș. El pune în evidență și totodată în opoziție viteza și mișcarea, emoțiile și sentimentele, decuplând tridimensionalitatea în linii de forță în stări afective, în suprafețe de înscriere și descriere, ce nu sunt suprafețe geometrice sau geografice.

Orașul este locul în care *are loc altceva decât locul*.

Jean – Luc Nancy – ne spune că *orașul se depărtează de noi, devine un alt oraș, un alt ceva decât orașul: îi căutăm încă măsura și cunoașterea necesară pentru a trece prin el și a ne îndepărta împreună cu el*. De asemenea, afirmă că *orașul este un loc unde are loc altceva decât locul*. O altă definiție a orașului: *toată lumea se întâlnește și se evită, se intersectează și se ocolește. Privirile abia dacă se ating unele pe celelalte, corpurile intră în gardă, teritoriile fragile se transformă neconștient în frontiere labile, mobile, plastice și poroase*.

Bogdan Ghiu – spune că *Orașul nu e un tablou, un muzeu sau un film, o expoziție sau un concert. Orașul nu se contemplă. Faptul de a contempla un oraș, de a-l vizita, de a-l privi, de a-l focaliza este o capcană. Câci tocmai prin intermediul vederii suntem prinși și orașul nu este furat, utilizat contra noastră*.

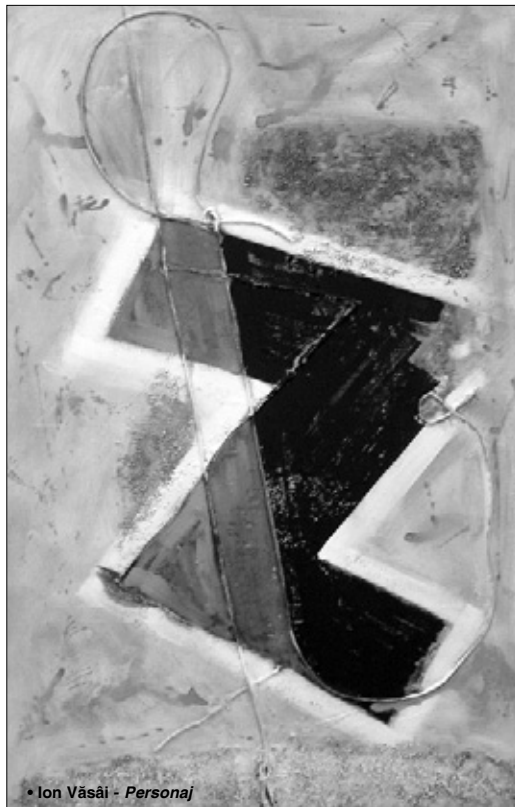
Între timp, spune *Michel de Certeau – istoria începe de la linia solului, o dată cu pașii. Ei sunt numărul, un număr ce nu face serie. Jocurile de pași sunt modelați de spații. Ele tes locurile*.

Orașul nu este numai într-o mișcare vizibilă ci el ascunde și o mișcare invizibilă, ce este înscrisă în istoria lui, de secole și de generații. Starea lui pe loc este doar aparentă. Vremurile au rolul de a schimba fața orașelor și a vieții locuitorilor săi.

În concluzie, putem spune că omagiem orașul și strada, în fiecare zi. Ele sunt un *eseu* al zilelor noastre. Ele ne oferă mărturia faptului că existăm și că aparținem spectacolului lumii de fiecare zi. La acest spectacol participăm conștient sau inconștient. Dar, putem afirma că totul este legat de perspectiva celui care știe să vadă. Acest lucru este dat de tot ceea ce omenirea a creat, distrus, a afirmat și contrazis. Așa e orașul și strada.

Bibliografie:

Săvulescu – Voudouri Monica, *Strada*, Editura EuroPress Group. Cartea apărută cu sprijinul Administrației Fondului Cultural Național, Colecția „Biblioteca Ideea Europeană”, București, 2007

• Ion Văsâi - Personaj

Simpozion literar buhușean

Toamnă
cu Bacovia

În cadrul programului anual al Asociației Culturale „Renasterea” Buhuși, condusă de către prof. Petru Botezatu, căruia i se alătură Colegiul Tehnic „Ion Borcea”, s-a organizat, la 27 noiembrie 2009, un simpozion literar pe teme bacoviene. Reîntoarcerea la clasici, în Buhușiul întornat, însădește liceenilor mitul iubirii de literatură, nu numai în fiecare an, ci în fiecare zi, cât timp, la colegiul buhușean, predau scriitorii Ion Tudor Iovian, Ion Fercu, Ion Dinvale. Un fapt deosebit, care se întrepătrunde cu o cărare deschisă de Cenaclul Literar „Floare albastră”, încă din ziua primei revărsări de poezie, din condeiul febril de adolescent, în anul 1968, la revista „Floare

albastră”, atunci când cei deveniți astăzi scriitori cunoscuți mistuiau nopțile în valurile frământărilor juneței.

Iar acum, în mijlocul atâtor crize, „Renasterea” și liceenii nu lasă să fie culcate la pământ aspirațiile artistice, creația literară. Acesta este și rostul simpozionului care a fost susținut în Amfiteatrul liceului din Buhuși și a fost deosebit de interesant, bucurându-se de participare prestigioasă a scriitorilor: Constantin Călin, Viorel Savin, Petre Isachi, Ion Prăjișteanu, Cornel Galben, Grigore Codrescu, Ion Tudor Iovian, Ion Fercu, Ion Dinvale, elevi și profesori. Evenimentul a fost deschis de un grup vocal, condus de către Eduard Pipă, care a prezentat câteva

melodii, pe versuri de Bacovia (două dintre ele fiind compuse de prof. Puiu Pipă). Apoi, conf. univ. dr. Constantin Călin a făcut o disertație literară pe tema poeziei lui G. Bacovia „Amurg”. A urmat o recenzie de carte - romanul „Gresia albastră” de Viorel Savin - făcută de Petru Isachi. În continuare, Grigore Codrescu a făcut o expunere legată de volumul de poezie „Pseudo tractatus logico philosophicus”, de Ion Dinvale. Din nou, Petru Isachi a prezentat „Personalități bacăuane” de Cornel Galben, vol. III, apoi prof. Ion Fercu, directorul Colegiului Tehnic „Ion Borcea”, publicist și scriitor, a vorbit despre cărțile „Lecturi neconvenționale”, scrisă de Grigore Codrescu și „Autoportret în oglindă” de Petru Isachi. Ion Prăjișteanu și Ion Tudor Iovian au prezentat revista „Plumb”, ultimele două ediții. Ea cuprinde și o pagină în care publică elevi buhușeni. Petre Isachi a vorbit despre revista „13 Plus”.

Aurel V. ZGHERAN

Daruri muzicale

Luna decembrie, prin concertele sale de colinde și sărbători aduce daruri iubitorilor de muzică. Corurile dirijate de Silvia Pindaru, Adelina și Gheorghe Gozar, formațiile camerale, instrumentiștii Liceului de Artă „George Apostu” vin să colinde pe scena Ateneului, la fel Corala „Ateneu” dirijată de Ion Bănică și corala „Sens”.

Orchestra Filarmonicii „Mihail Jora”, invitată să concerteze la sfârșitul anului în China și Italia, are programate mai multe concerte de interes. Dirijorul Henry Bonamy – binecunoscut pianist - revine la „Ateneu” pentru a dirija Simfonia I de Johannes Brahms și o acompaniază pe Liliana Akopova în paginile Concertului nr.1 de Ceaikovski.

Un festival Richard Strauss – provocare pentru artiști înspre delectarea publicului, pentru care Ovidiu Bălan a ales două grandioase poeme simfonice: Machbeth op.23 și Așa grăit-a Zarathustra op.30., Solistă Oxana Corjos, în Burlesca pentru pian și orchestră.

Dirijorul italian Michele Bui va prezenta publicului în Concertul de sărbători lucrări antrenante din creația lui A. Copland, Adagio de

S. Barber, acompaniind pe Nicoleta Luca – Meitoui în „Rhapsody in Blue” de G. Gershwin.

O avanpremieră a concertului din China va avea loc și în Bacău, concertul „Magia operei” pentru Lions Club „Moldova” Bacău, avându-i ca soliști pe soprana italiană Debora Beronesi și flautistul Dorel Baicu.

„Vis de iarnă” se intitulează concertul cu lucrări de Strauss, Verdi, Puccini, pe care Filarmonica bacăuană îl susține pentru Clubul Rotary, având la pupitrul pe Marcian David, solistă soprana Mirela Zafiri.

Acestei ofertante prezentări a orchestrei i se adaugă două concerte care, deși sunt doar găzduite la Sala „Ateneu” atrag magnetic auditorii: Recitalul de colinde a lui Ștefan Hrușcă și Fuego.

Ozana KALMUSKI – ZAREA

Onești

Concursul Național de Proză Scurtă „Radu Rosetti”

În data de 30 octombrie 2009, cea de-a XI-a ediție a Concursului Național de Proză Scurtă „Radu Rosetti” și-a desemnat câștigătorii. Președintele juriului, Gheorghe Izbășescu, a sintetizat observațiile corectorilor, îndemnând concurenții și pe cei prezenți în sală la lecturi aprofundate din clasicii români și universali. Recomandările pentru ediția următoare a concursului au vizat tehnoredactarea lucrărilor, păstrându-se aceleași categorii de vârstă a participanților.

Cu acest prilej au fost lansate cărțile *Personalități bacăuane* (vol. III), de Cornel Galben, și *Experimente mentale (Poemele de la Athena)*, de Gheorghe Izbășescu, prezentate larg de prof. univ. dr. Vasile Spiridon și lect. univ. dr. Adrian Jicu, de la Facultatea de Litere a Universității „Vasile Alecsandri” din Bacău, și de criticul și eseistul Petru Isachi. Evenimentul s-a bucurat și de prezența lui Ion Vaciu, jurnalist și director fondator al revistei „COMUNIC@ȚII Mobile”, care a donat Biblioteca Municipală „Radu Rosetti” lucrarea *Relații publice – strategii și tactici*.

În final, prof. Elena Șerbu, șef serv. „Relații cu publicul” la Biblioteca Municipală „Radu Rosetti” Onești (în a cărei aulă a fost organizată festivitatea), a felicitat premianții și a mulțumit participanților la eveniment, remarcând că prezenta ediție a constituit una de excepție, atât prin numărul mare de concurenți (106), cât și prin premiile în cărți și bani, oferite de mai mulți sponsori și de Consiliul Local Onești.

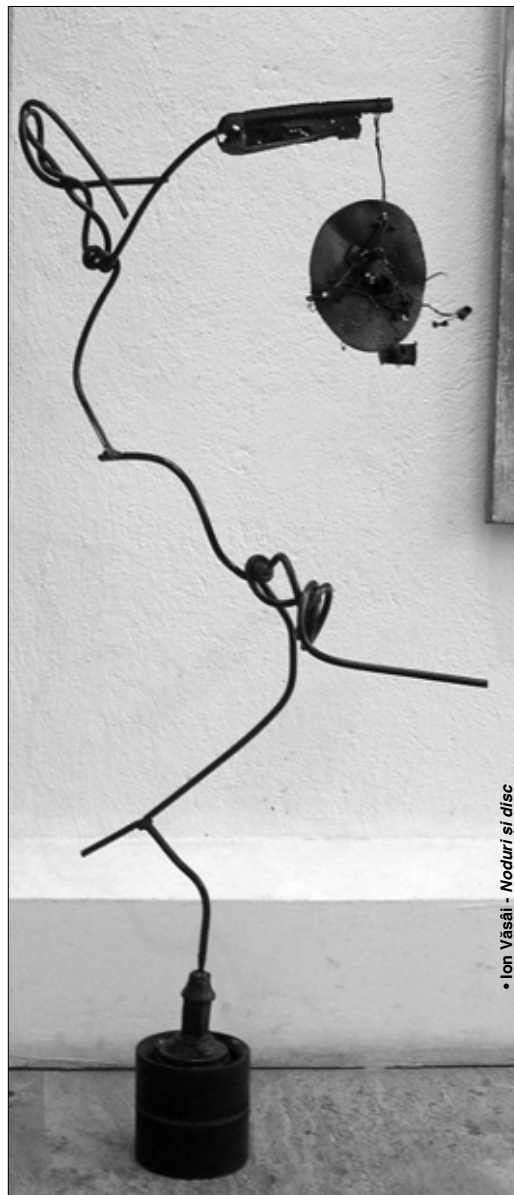
Iată și o parte dintre premii:

- categoria 9-15, **premiul I** nu s-a acordat, **premiul al II-lea**: Mara Florian (Satu Mare);
- categoria 16-20, **premiul I**: Andreea Gabriela Carp (Bacău), **premiul al II-lea**: Anca Elena Zaharia (Goiasa, jud. Bacău);
- categoria 21-35, **premiul I**: Emilian Tânăru (Săbăoani, jud. Neamț), **premiul al II-lea**: Roxana Sahanagiu (București).

A. JICU

• Liliana Dumitriu - Urme de înger II

• Ion Vasăli - Noduri și disc

24 octombrie: între Regensburg și Dresda

Să nu subestimați niciodată calitatea unui turneu de a fi o cohortă rapidă de gesturi fortuite, gratuite, impuse, necesare etc, ca niște noduri de tranzit al unor secvențe la fel de veloce, pornite de undeva și deubusate altundeva. Totul parcă se învârtă în jurul unui transmițător nervos, care gestionează transferul de sens dinspre zone periferice către zone centrale, edificând experiențe de viață esențiale. Un turneu mai înseamnă și laicizarea severă a întreprinderilor trupesti, atacul frontal împotriva sacralității sufletului. Răbdarea, acrima, timpul, tăcerea ori profunzimea sunt dislocate, fiind alocate în schimb impacientarea, fuziunea, spațiul, rumoarea sau inconsistența. Perspectiva e cea care dictează regulile jocului, iar nu un canon anume orientează acțiunile sau (pre)judecățile. E un fel de triumf al tehnicii asupra principiilor. Ca în multe dintre creațiile muzicale savante contemporane, în care o simplă tehnologie compozițională sacrifică verosimilitatea mesajului, devenind o divinitate rezemată pe un vid de conținut. Și mai e ceva: a turneu (de concerte) e aidoma unui jurnal. Nu contează progresul ori regresul, evoluția sau involuția. Nici măcar continuitatea. Ci diferența. Specificitatea. Mișcarea. Pulsația sensului e înscrisă în fiecare din secvențele periplului (recte, ale diaristului), astfel încât obiectivul principal este de a intercepta acele traiectorii definitorii și de a deveni parte din ele.

Exerciții de admirație sunt ele însele mai mult un umblet lateral și mai puțin devansarea a ceva, continuarea a altceva ori pași înainte față de un patrioniu asumat. Insuble răzlete de patrioniu sonor ies, e-adevărat, la suprafață, dar ele au fost create ca să frângă tocmai liniaritatea dezvoltării, a succesiunii. Am compus aceste Exerciții în semn de omagiu unor diferite. Numai că urmărirea diferenței (și nu depășirea punctului proxim) reprezintă însăși rațiunea și destinul muzicii culte de vreun secol încoace. Ce au săvârșit Schonberg, Stockhausen ori Kagel dacă nu o acerbă împotrivire în fața devenirii, progresului, continuității celui lanț trofic inaugurat de Renaștere și stopat de Expresionism? Avangarda muzicală a secolului 20 a imprimat poate primul impuls de intermitență, de clivaj, propunând o secvență de pași periferici, care interceptează sensul creației înregistrându-i exclusiv devierile la stânga și la dreapta. În definitiv, Exercițiile mele sunt niște fandări în perspectiva unor deplasări pe axa sintagmaticului: nord-sud, est-vest.

25 octombrie: Berlin

Pentru avangarda muzicală germană tradiția îmbracă forma unor rămășițe, ca niște frânturi de corabie ce au supraviețuit unui cumplît naufragiu. Stockhausen, de pildă, dezvoltă un travaliu compozițional bazat pe cioburi ale trecutului transformate în sisteme pasagere. Compozitorul se poate mișca astfel fractal, uneori chiar schizoid, fără să fie sufocat de presiunea clasicității. El caută haltele intermediare prin care să treacă un tren un de mare viteză. Îi vezi doar silueta, alura și, în orice caz, mișcarea. Teama de tradiție, de sacru și, în ultimă instanță, de profunzime este la Stockhausen, ca dealtfel și la ceilalți

mondo musica

Liviu DANCEANU

Orizontal - vertical nemțesc (1)

nonconformiști congeneri, un reflex condiționat al celui deprins să suspecteze tot ceea ce are rădăcini suficient de adânci ca să se situeze în sialul mitului. Iar nemților, cel puțin după al doilea război mondial, li s-a inoculat cu cerbicie idiosincrazia față de mit. Pe de altă parte, țara tânărului Werther a fost copios inundată de suferință (în rândul filosofilor, artiștilor și chiar a soldaților). Or, se știe, suferința se exprimă printr-o pronunțată dimensiune verticală (spre deosebire de tihnă, a cărei proiecție este preponderent orizontală). Nu știu ca avangardiștii nibelungi să se fi întrebat dacă nu cumva tocmai această paradigmă verticală stă la rădăcina culturii rodite din suferință. Știu însă că un Stockhausen și-a fundamentat aventurile sale sonore în limitele unei panorame orizontale care, în ciuda seismelor, tumultelor, frământărilor iscate vizează un soi de amestec sau măcar un compromis cu liniștea și pacea terne, neutre. Așa se face că avangarda germană expresionistă, cu toate că a rostit acel discurs de care lumea timpului respectiv ar fi avut, probabil, trebuință, limbajul ei (de lemn?) nu a devenit nicicum graiul preferat al acelei lumi.

Studiu pentru columna infinită pare a ne demonstra că uneori orizontul se transformă în vertical. (Brâncuși însuși și-a cioplit columna pe pământ și apoi a înălțat-o către cer). Corneliu Dan Georgescu nu pune mare preț pe istoria muzicii. Pe geografia ei însă, da. Este, pesemne, un gest instinctiv prin care evită pânzile de-atâtea ori destruc-turante, periferizante întinse de orice referențialitate asumată. Dar mai e, cu siguranță, și o ticiută inteligență artistică grație căreia compozitorul știe că o desfășurare în spațiu pe o suprafață remarcabilă poate substitui calea temporală a aprofundării și înțelegerii. Mai mult, că, uneori, spațiul poate lua forma timpului. Aparent, o speculație. Dar cum se face că de multe ori ne trezim privind orizontal, iar gândul ne zboară vertical?

26 octombrie

Pentru un manager cultural calitatea unui demers specific (să zicem, concert) rezidă în cantitatea de energie pe care demersul respectiv este în stare să o primească din alte proiecte. La Institutul Cultural „Titu Maiorescu” am cântat de mai multe ori. Prima oară în 1997, dar abia azi mi-am dat seama că a privilegia comunicarea prin intermediul solilor sonore nu înseamnă a reda izolat crâmpiele de realitate muzicală, ci a deveni piese ale unor experiențe mult mai ample, judicios conjugate. Dacă printr-un concert trec doar cantități de lume sonoră, acel concert comportă șansa de a fi memorabil. Dacă însă lumea e acolo întreagă (și, bineînțeles, nevătămată), comunicând impetuos cu exteriorul, memorabilitatea va fi, fără îndoială, prezervată și deplină. Dar cum

e să încapă lumea muzicii într-un simplu program de concert? Cu siguranță, accesând mișcarea, mobilitatea. Un program de concert exponențial (chiar și unul tematic) trebuie alcătuit pe baza unui lexic și a unei anumite idei despre ritm. Plus o secvență de emoții standardizate și câteva totemuri compoziționale în stare să decupeze un vector de viteză și un altul de caracter. Totalitatea se exprimă musai prin mișcare, prin rapiditatea deplasării. La rândul lor, tensiunea, intensitatea, spectaculozitatea, pe care fiecare opus le poartă nemijlocit, induc largă deschidere a unor spații care nu așteaptă altceva decât revărsarea unei spiritualități altminteri clandestine și nomade. Soluțiile repertoriale nu depind atât de rezolvarea unor probleme cu ajutorul ecuațiilor derivate și nici a unor exerciții prin regula de trei simplă, cât de fiabilitatea și productivitatea mostrelor, surselor, mostenirilor etalate. Și, mai ales, de transformarea lor în sisteme pasagere caracterizate de o perpetuă montare și surmontare (de ce nu și de-montare ori re-montare) a traiectelor orizontale, sincrone întru crearea senzației de percepere verticală, diacronă.

Transsonant dezvăluie o lume larvară ce colcăie în intervalul dintre actual și virtual, dintre posibil și imposibil. Virusuri, bacterii, enzime, care de care mai insinuante și colportante infestază organismul sonor, paralizându-i funcțiile nervoase ori viscerale. Ce poate fi mai endemic (dar și mai entropic) deci, mai anevoie de controlat decât transferul de la biotic la abiotic, de la clasabil la surclasabil ori de la cuprinzător la surprinzător?

27 octombrie

Berlinul este o invenție a spiritului orizontal. Seamănă cu o călătorie la suprafață, pe tegumentul lumii, fără chinul escaladării verticale. Aproape tot ce-i viu în oraș e în stare să se deplaseze pe spații imense și mai puțin dispus să zacă imobil, în adâncime. Însăși întinderea, ca și dispunerea Berlinului, te îndeamnă la o cucerire în plan orizontal prin gesturi în care să fie lesne de intrat ori de ieșit. Important este să nu te miști în direcția unui scop, deoarece scopul e însăși mișcarea. La Steglitz (Victor Gollancz – Volkshochschule) Archaeus-ul a încercat să-și treacă programul prin foc și sabie. Adică, să construiască după propria imaginație acele sisteme conform cărora să poată călători nestingherit, de la stânga la dreapta, din spate în față. Dar nici să nu-i scape din vedere că mare parte din teritoriul ce trebuie parcurs este alcătuit din proprietăți ale unor autori capabili să exercite o firească presiune de jos în sus. Curat orizontal-vertical.

Gothic Concerto este un exemplu de statornică dispunere cinematografică a

evenimentelor sonore. Voluptatea glis-sărilor, a translărilor, alături de dimensiunea pleziristă nu prejudiciază nicicum sensul, inteligența, profunzimea. Totul e un spectacol, un amestec de fluiditate, de rapiditate, de sinteze și de tehnologii compoziționale generatoare de accelerări ce îți însuflă energie, tonus, vitalitate. Dan Dediu a intuit perfect că accesul la miezul lucrurilor e în ultimă instanță o chestiune de plăcere, de intensitate a trăirii și a emoțiilor, recurând astfel compoziția orizontală, înfășurată în scutecele unei ornamentici luxuriante, permanente spălată, uscată, apretată.

28 octombrie: Mannheim

Stamitz, Cannabich, Benda. Mai pe scurt: Școala de la Mannheim. Cea care și-a înfipt rădăcinile în creația fililor lui Bach, pentru ca apoi să-și germineze semințele în solul clasicismului vienez. Într-o muzică germană savantă este dispusă ca o scară ale cărei trepte se sprijină pe o unică balustradă de care melomanul se ține fie că urcă, fie că scoboară. Doar creația contemporană este nepăsătoare cu propriile-i rădăcini și semințe, distribuindu-se aidoma roiurilor de insecte purtate de vânt ori ca lianele agățate la întâmplare de proximal reazem cât de cât stabil. Traiectoriile ei se nasc inopinat și se sting prin auto-epuzare. Piruetele compoziționale actuale nu mai țin cont de unghiul rampei ci de lărgimea planului, nu mai fiind ascunse în profunzime ci dispersate la vedere. Iar finalitatea lucrului nu mai rezidă în trăirea emoțiilor ci se consumă în afara lor, acolo unde realmente ele se declanșează, adică pretutindeni și nicăieri. Suprafața în loc de adâncime, voiaje în loc de scufundări, joc în loc de suferință. Dintr-un perete vertical întesat cu povănișuri, ce motivau cu prisosință escalada, muzica savantă s-a transformat într-o pajiste pe care pasc, nestingherite, puzierile de turme fără de păstor, ori într-o mare pe ale cărei valuri compozitoriilor fac, vorba lui Alessandro Baricco, surfing cu voluptatea celor ahtiați după sporturile extreme.

Palindrom/7 ne atenționează că muzica a trebuit să se simplifice și chiar să se vulgarizeze pentru a deveni scriere text, partitură. Au mai rămas însă mormane de cultură sonoră irațională, pe care creația savantă nu le poate cuprinde. Pe ele mizează Călin loachimescu atunci când se joacă, interesat, cu armonicele naturale, căutându-le conexiunile, ierarhiile, pozițiile ideale. Cunoașterea care contează – ca deziderat major al autorului – este aceea în măsură să ne introducă în secvență cu celelalte cunoașteri. A te întreba ce este un anumit spectru înseamnă a interoga însuși drumul celui spectru în exteriorul ființei lui. Dar și în intersecție cu alte spectre vecine. O idee nu e un obiect circumscris ci o traiectorie, o succesiune de pasaje tranzitorii, pe care o poți survola ca și cum ai naviga pe Google. Iar dacă îi pui în față o oglindă, ai toate șansele să-ți focalizezi privirea pe o parcelă sonoră populată cu cercuri concenrice pe circumferințele cărora se învârt, ca niște atomi năzdrăvani, puzierile de armonice astâmpărate doar de pulsația densității lor originare.

Bacovia e, cred, singurul dintre poeții noștri importanți care folosește (o dată chiar într-un titlu) cuvântul „igienă”. Cum se explică prezenta lui în mintea sa? Un răspuns ar fi că a avut de-a face cu doctorii. Indiferent de specialitate, aceștia au obiceiul de a le recomanda pacienților să fie atenți la igienă, de respectarea căreia leagă eficacitatea anumitor tratamente. Unul, sau câțiva dintre ei, îi va fi spus la fel. Mult mai probabil însă și-a însușit cuvântul din lecturi și discuții. Igiena a fost un subiect obsedant în primele trei decenii ale secolului trecut, deoarece ele au fost marcate (înaintea și, mai ales, după războiul mondial) de epidemii, care de care mai înfricoșătoare, de febră tifoidă, difterie, tuse convulsivă, scarlatină, encefalită letargică, tifos exantematic, gripă („gripa spaniolă”), ciumă bubonică ori de revenirea și extinderea „bolilor sociale”: tuberculoza, sifilisul, paludismul, pelagra. Tuberculoza, la care face aluzie scurtele poem al lui Bacovia, avea o istorie lungă, dramatică; m-am referit la ea și în alte părți. Deși mai puțin agresivă ca odinioară, în momentul publicării poemului „Igienă” (1926, în *Scinteie galbene*, 1929, în *Poezii*, 1930, în *Cu voi...*) continua încă să provoace îngrijorări. Într-o „Tabelă cu numărul morților din orașul Bacău pe anul 1926”, în spitale, alcătuită de Serviciul Sanitar, morții bronhopneumonie și pneumonie sunt cei mai mulți: 77, respectiv 52 și 25. (Arhivele Naționale Bacău, Fond Serviciul Sanitar, dos.61/1926, f.45) Spre sfârșitul perioadei amintite, buletinele de „mişcarea boalelor sociale” arată că, lunar, pentru tuberculoză, se aflau în tratament circa 50 de persoane, bolnavilor vechi, din care unii decedau, adăugându-li-se mereu bolnavi noi, al căror număr îl depășea pe cel al decedaților. Primăvara și toamna cifrele creșteau. Astfel, în februarie 1929 se aflau în tratament 18 bărbați și 27 femei; în martie același an, 23 bărbați și 27 femei; în aprilie, 24 bărbați și 30 femei; în mai, 20 bărbați și 31 femei, fiindcă muriseră 4 bărbați și o femeie, dar se adăugaseră alte 4 femei. Femeile – fapt ilustrat și de datele lunilor de toamnă – erau mai predispușe la îmbolnăviri decât bărbații: în septembrie – 24 bărbați și 36 femei, în octombrie – 24 bărbați și 38 femei, în noiembrie – 24 bărbați și 39 femei. (Ibidem, f. 2-8)

Și mai neliniștor decât tuberculoza, reclamând măsuri sporite de igienă, era sifilisul, boala socială cea mai răspândită în deceniul postbelic. La 30 august 1926, o notă din ziarul „Bacăul” dezvăluia că: „În cursul anului 1925, în circ [umscriturile] medicale din județul Bacău și dispensarul d-lui medic primar Dr. Paștia, s-a[u] tratat 8156 de bolnavi sifilitici”. În oraș, numărul sifiliticilor (cu forme și stadii diferite: latent, secundar, nervos) tratați, lună de lună, la Dispensarul Serviciului Sanitar, ajunsese, în 1926, la 157, așadar de aproape trei ori mai mare ca al tuberculoșilor. Boala era răspândită mai ales pe câteva străzi mărginate: Tirului, Cerbului, Tăbăcării, Neagoe Vodă, Bacău-Ocna, în primul rând printre casnice (29), după care urmau agricultorii/agricultoare (14), muncitorii/muncitoare (8), servitorii/servitoare (7), lucrătorii/lucrătoare (6), funcționari/funcționare (6), prostituate (5), chelneri/chelnerese (4), frizeri (2), un șef de tren și doi mecanici, un electrician, un misit, un muzicant, un elev etc. De la unii din aceștia se infectaseră și copii – cel mai mic de un an și jumătate! (Dos.60/1926, f.6 ș.u.)

Bacăul nu constituia o excepție. Situația era gravă în întreaga țară, începând cu Capitala, dovadă indirectă apariția, în rubricile de publicitate destinate cabinetelor medicale din marile cotidiane, a cât mai multe anunțuri de cabinete de boli venerice: 7 din 15, în „Universul”, 46, nr. 280, 1 decembrie 1928, p.6 Trebuie, de asemenea, de adăugat că tratamentul (injecții cu biioduri, cyanur de mercur, neosalvarsan, bismuth, hulele grise, unguenți etc.) era costisitor atât pentru stat, când se făcea la dispensarul localității, cât și pentru indivizi, când se făcea în particular. Din toate aceste cauze, problema a figurat pe agenda

arte & meserii

Constantin CĂLIN

Reveniri la Bacovia (6)

Congresului Național al Medicilor, ținut în mai 1929, la Galați. „Din statisticile culese, se constată frecvența covârșitoare a maladiilor venerice (blenoragie, sifilis) la tinerii între 15-21 ani”, scria, după întoarcerea acasă dr. Al. Schapira, medicul-șef al Bacăului. („Bacăul”, 6, nr.67, 3 iunie 1929, p.2) Pentru prevenirea lor s-a stabilit o serie de măsuri educative, între care aceea ca, în cadrul „lecțiilor de igienă”, medicii să atace „în mod direct problema igienei sexuale în termeni consacrați la studiul științelor naturale.” (ib.)

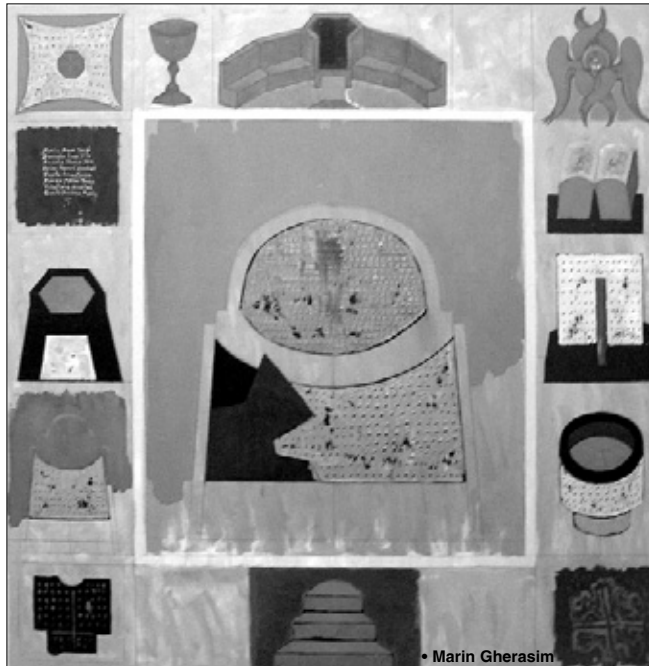
Tot în intervalul 1926-1930, orașele își alcătuiesc „regulamente pentru curățenia publică”, după modelul lansat de Primăria din Cluj cu ocazia constituirii Uniunii Orașelor Române. (v. „Administrația”, 1, nr.13-16, 11 iunie 1922, p.17-20) La Bacău, un astfel de regulament a fost elaborat în 1926, în două versiuni: una realizată de George Sterian, arhitectul-șef al orașului, alta de dr. Al. Schapira. Titlul amînduora: *Regulament de Higienă și Salubritate*. Forma *higienă* (-fr.higiène) – trebuie spus – era mai deasă, în deceniul al treilea, decît *igienă*; Bacovia însuși folosind-o în manuscrisul Cluj, trimis lui G. Bogdan-Duică. În ambele versiuni ale regulamentului, cuvîntul revine de mai multe ori. La Sterian: „Toți proprietarii de imobile și implicii locuitorii (un consilier, pare-mi-se, N. Tîntă, rudă cu poetul, a adăugat: chirișii și servitorii – n.m.) sînt datori a ține întotdeauna în stare bună, igienică și curată toate imobilele...” (Fond Primăria Bacău, dos. 69/1926, f.48) La Schapira: „Hotelurile din oraș vor fi supravegheate în fiecare săptămînă din punctul de vedere al Higieniei, - de către autoritățile sanitare ale orașului. Același lucru în ce privește Cîrciumele, cafenelele, restaurantele, berăriile, cofetăriile”. (loc. cit. f.44) Doctorul cerea și introducerea unor „reglementări” referitoare la prostituție (ib., f.45), care exista legal („cu conducută”), dar și clandestin, în zeci de „focare”.

Un instrument orientativ pentru autorități, regulamentul le crea acestora posibilitatea să acționeze. Prin urmare, ele încep controalele, în echipă, în crîșme, hoteluri, brutării, băcăni, covrigării, cîrnătării etc. Lectura proceselor-verbale de contravenții uimește și îngretosează. Am să citez numai două exemple. Crîșma lui Grigore Sichițiu (str. Bacău-Foșani, nr.1), considerată dintre cele bune (în ea se organizau adesea „banchete” politice) e găsită „foarte murdară(ă), nemăturat(ă) pe jos, gunoi și hîrții depozitate prin toate colturile, toate alimentele ce sînt puse în consumație descoperite, cu praf și roiuri de muște pe ele, bucătăria murdară, în dulapul unde se păstrează farfuriile, lingurile, cuțitele, servetele și piinea s-a(u) găsit cămeși și haine murdare peste piinea(a) care se servește la clienți, curtea murdară, cu apă stagnată, resturi de zarzavaturi și de mîncare aruncate [...]”. (Fond Serviciul Sanitar, dos. 63/1926, f.13) La fel se prezentau restaurantul și hotelul Drăgoianu din centru (str. V. Alecsandri, nr.1), proprietatea lui Sape Vatar: „localul l-am găsit murdar, nemăturat pe jos, teigheaua murdară, pe sub ea diferite resturi de mîncări și excremente de pisici, odaia de consumație murdară, pe sub ea diferite resturi de mîncări și excremente de pisici, odaia de consumație murdară, gunoi, mesele murdare, cu diferite resturi de mîncăruri pe ele, paharele nespălate și aruncate în dezordine pe teighe; toate odăile hotelului murdare; praf pe pereți și (pereți) plini cu paijenii, toate cearșafurile și fetele de perni murdare, pe sub paturi nemăturat și diferite resturi de mîncăruri, urină prin oalele de noapte”. (ib., f.23) În crîșmele și hotelurile/hanurile din cartiere mizeria era și mai groasă. De altminteri, în acel moment, ea era, cu excepția a mici porțiuni din centru, o caracteristică a întregului Bacău. Ca să îndrepte lucrurile, „în interesul igienei”, Primăria emite nu o

dată „Ordonanțe”, amenințîndu-i pe recalcranți cu „rigorile legii”. Aceste „ordonanțe” sînt instructive, întrucît semnalează indolente, neglijențe, lipsă de educație în materie de salubritate și igienă, fenomene subsumabile unei mentalități retrograde, provinciale. Cea din 10 martie 1928, de pildă, insistă pe obligativitatea de a face curățenie în gospodării (curățatul pomilor de omizi, greblatul curților și grădiniilor), după care zicea: „Orașul fiind curățit, se interzice locuitorilor de a arunca pe străzi diferite gunoaie, precum și păsări și animale moarte/ Totodată se mai aduce la cunoștința locuitorilor, de a nu lăsa porcii liberi pe străzi, cei găsiți liberi se vor închide în oborul Primăriei, iar proprietarii vor suferi rigorile legii”. (Fond Primăria Bacău, dos. 34/1928, f.6) Iar cea din 21 august 1928 (între ele fiind și altele) acuză relele deprinderi, vechi, care contraveneau ideii de comerț civilizată, igienic: „1. Este oprit a se expune spre vînzare orice fel de alimente pe tarabe, în fața prăvăliilor, ca: brutării, gherete, măcelării etc. sau la vitrine deschise, decît numai acoperite, spre a fi ferite de praf (care era una din „plăgile” Bacăului – n.m.) și muște. 2. Este oprit de asemenea a se așeza pe trotuarele din fața prăvăliilor, sau gheretelor din piață, (în oborul de cereale și (pe) toate străzile din oraș, orice alimente, fie de natură animală, sau vegetală. 3. Toți debitanții de băuturi, (din cîrciumă), bodegi, restaurante, cofetării vor avea vase cu apă, irigatoare pentru spălătul paharelor, sticlelor, ceștilor, farfuriilor etc. 4. Toate ustensiile necesare cîntării substanțelor alimentare și băuturilor (cîntare, terezii, cratite, linguri, furculițe) vor fi păstrate în cea mai mare curățenie, fără rugină, coaleală etc. 5. Personalul de serviciu care debitează orice fel de aliment, va purta în timpul serviciului bluză albă, care se va spăla cit de des, pentru a fi curată în permanentă”. (ib.f.19)

Preluate și amplificate de presă, discuțiile despre igienă aveau ecou însă doar la un public restrîns, în majoritate feminin, alcătuit din persoane sensibile, precum „eroina” poemului lui Bacovia: „Ea crede c-aș fi atacat.../ Și cînd o sîrut se teme,/ Dar sclavă plăcerii, ea geme/ Și cere un lung sărutat./ Pe urmă, cînd spasmul a dispărut./ Își udă-n parfum o batistă - / O pune pe gură, și tristă/ Ea șterge un fizic sărut”. (Opere, ediție 1978, p.94). Bărbații – inclusiv poetul, care „relatează” totul zîmbind – nu prea aveau atare reticențe, iar unora preocupările exagerate pentru „igienă” le inspirau aversiune. Umoristul G. Ranetti a înfățișat o astfel de atitudine în schita „Curățenie de primăvară” din volumul *Matache Pisălog*. „Nu mai e de răbdat – se plînge personajul de nevastă-sa -, îmi scoate mereu ochii cu higiena! Auzi igienă! Dacă ar fi să ne luăm după igienă, n-am mai mîncea ce ne place, n-am mai face nimic. E țînică rău cu higiena ei! Așa e, - consolai eu pe amicul pisălog, parodiind un scurt proverb franțuzesc, - *ou il y a de l'hygiène il n'y a plus de plaisir...*” (p.48). Igiena ridicată la gradul de superstiție și obsesie!

În regulamentul de care am amintit ceva mai sus, termenul de igienă e echivalat și alternează cu expresia „perfectă curățenie”: „Abatorul și piețele comunei vor fi ținute în perfectă stare de curățenie”. (Fond Primăria Bacău, dos.69/1926, f.41) „Frizeriile vor fi ținute în perfectă stare de curățenie”. (ib., f.44) Etc. În poem, Bacovia dă cuvîntului înțelesul de „precauție”, de „timiditate indusă de teama de boală”. Și, într-o altă împrejurare, pe cel de „posibilitate de îngrijire”. Întrebat de Mircea Damian, la o anchetă a „Vremii”, „Credeti că scriitorul trebuie să mînce de două ori pe zi?”, poetul a răspuns: „Cred că cel puțin atunci cînd creează, - scriitorul ar trebui să mînce... și să aibă o igienă...” (Opere, ediție 2001, p.488). Adică să aibă cele necesare unei vieți decente.

• Marin Gherasim

George Apostu - 75

Acum șapte decenii și jumătate, pe 20 decembrie, se naște în localitatea Stănișești, județul Bacău, unul dintre cei mai valoroși sculptori ai secolului trecut, asemuit de critica de specialitate și de colecționari cu prestigiosul său înaintaș, Constantin Brâncuși.

Fiul lui Vasile Apostu, încasator, și al Mariei (n. Oanca), agricultoare, a avut parte de un început de copilărie în care a putut zbura în libertate prin lanurile de porumb și de grâu, înfruptându-se din belșug cu fructe coapte și legume de prin grădini, afundându-se în pădure ori scaldându-se în pâraiele din zonă. Studiile și le-a început la Școala primară din satul natal (1941-1945) și le-a continuat la Liceul „Dumitru Sturza” din Tecuci, resimțind din plin drama generată de efectele celui de-al doilea război mondial.

În 1953 a fost admis la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București, timp de un an și jumătate studiind ceramica. Nemuțumit de ceea ce făcea, abandonează studiile și le reia de la zero, în 1955, de data aceasta la clasa de sculptură, pentru care avea vocație încă din copilărie. Zăbovește foarte des în atelierile lui Ion-Lurian Murnu și Constantin Baraschi, se bucură de îndrumarea lui Boris Caragea și Costin Ioanid, iar în 1959 își ia licența, fiind repartizat profesor de desen la o școală din Buzău.

Își dă seama că nu are vocație de pedagog și în 1961 se reîntoarce în Capitală, pentru a munci în diverse ateliere de sculptură și a realiza, în paralel, primele sale lucrări. După numai un an evadează din nou, acum pentru a trudi în mai multe cariere de piatră, unde cunoaște măiestria ciopliților locului și, încurajat de criticul Petru Comarnescu, își pregătește în tihnă lucrările pentru prima expoziție personală. Evenimentul avea să se petreacă peste doi ani, în 1964, în grădina Casei Ziariștilor din București, expoziția bucurându-se nu doar de aprecierea criticilor, colegilor de generație și a publicului, ci și de cea a prestigiosului for al Academiei Române, care i-a acordat sculptorului Premiul „Ion Andreescu”.

După ce, ca student, avusese ocazia să participe la Festivalul Internațional al Tineretului de la Moscova (1957), iar în 1963 efectuase călătoria de studii în Bulgaria și Republica Democrată Germană, în 1965 e invitat la Bienala Sculpturii tinere de la Paris și, urmare a impresiei lăsată în cadrul acesteia, primește o bursă de studii la Perugia, în Italia. Cele două lucrări expuse - „Fețița cu Păpușă” și „Tatăl și Fiul” - au fost, de altfel, remarcate de André Malraux, care le-a propus spre achiziționare statului francez.

În Italia își cristalizează ideile artistice, 1965 marcând începutul unei profunde cotituri în creația sa. Primele semne se observă încă din cea de a doua expoziție personală, deschisă la Galeria de Artă Cluj-Napoca (1966), dar mai ales după 1967, când a depășit definitiv etapa sculpturii figurative și abstracte, intrând în epoca maturității artistice și a marilor realizări monumentale. Cu sprijinul direct al criticului Ionel Jianu, fostul său profesor de istoria și teoria artei la institutul bucureștean, în acel an deschide prima expoziție personală de sculptură peste hotare, la Galeria Raymonde Cazenave din Paris, catalogul acesteia fiind realizat de Denys Chevalier. Ecurile extrem de favorabile de care se bucură lucrările artistului îi determină pe organizatorii Expoziției Internaționale de Sculptură în aer liber de la Middelheim-Anvers să-l invite în Belgia, pentru a participa la ediția din 1967 a acestei prestigioase manifestări. Mai mult, e solicitat să se numere printre cei 15 artiști din Italia, Grecia, Argentina, Olanda, Japonia, Ungaria, Elveția, Cehoslovacia, Canada și Franța invitați la primul Simpozion de

Sculptură în aer liber Orașul Olimpic Grenoble și să contribuie la înfrumusețarea cu statui a parcurilor acestuia, cu ocazia Jocurilor Olimpice ce urmau să se desfășoare aici.

Răspunzând cu entuziasm, sculptorul a avut ocazia să-și măsoare forțele și măiestria cu uriașele blocuri de calcar din Provence, finalizând trei sculpturi monumentale, în înălțime de 6 metri fiecare, din ciclul „Tatăl și Fiul”, care au fost amplasate pe o platformă circulară în chiar inima Parcului Mistral, în fața Primăriei. Urmând unui alt ciclu - „Maternitate” -, început în 1963, și seriei de nuduri în piatră, create între 1961-1965, la acesta avea să lucreze două decenii, fără a izbuti în totalitate să-și ducă la capăt ambițiosul proiect, deși numărul variantelor a trecut de 100.

Acestor importante succese de la Paris și Grenoble li se adaugă cel înregistrat la verisajul expoziției deschise de Academia Regală de Arte Frumoase în Palatul Charlottenborg din Copenhaga, în 1968, seria sa de „Fluturi” stârnind un interes enorm, materializat în mii de vizitatori care au venit special să o admire. Originala creație a românului a fost analizată pe toate fețele de criticul Sigurd Schultz, încântat atât de autenticitatea lucrărilor, de modalitatea lirică de abordare a materialului, cât și de substratul nobil al unei culturi ancestrale.

Gratie acestei excelente impresii lăsată specialiștilor și publicului, în același an primește o bursă de studii în Danemarca, este invitat să participe la Expoziția Internațională de Sculptură în aer liber a Fundației Pagani de Legnano, în Italia, la Trienala Internațională de Sculptură de la Milano și la Expoziția Internațională Itinerantă „Danuvius-Bratislava”, în Cehoslovacia. Ca o incununare a acestor prime izbânde naționale și internaționale, criticul de artă Octavian Barbosa publică volumul **George Apostu** (Editura Meridiane, 1968), deschizând calea unei recepții mai profunde, ce se va materializa peste ani în albumul **George Apostu** de Ionel Jianu (Editura Mayer Paris, 1985).

Odată lansat, periplul său internațional continuă cu participarea la Bienala Internațională de Artă Modernă de la Sao Paulo (Brazilia, 1969), Bienala de la Veneția (1970, 1976, 1980), expozițiile internaționale de sculptură de la Madrid și Barcelona, Salonul Tinere Sculpturi de la Paris (1970), Quadriplana Internațională de la Erfurt (Republica Democrată Germană, 1974), Expoziția de Sculptură „Plastik und Blumen” din Berlinul de Est (1975), Bienala Internațională a Micii Sculpturi de la Padova (1977), Bienala Internațională

de Sculptură de la Skironio (Grecia, 1979, 1981) și Trienala Internațională de la New Delhi (India, 1979). La acestea se adaugă expozițiile personale de sculptură deschise la Palatul Artelor Frumoase din Bruxelles (1970), Helsinki (1971), Paris (Galeria R. Cazenave, 1971) și Milano (Fundația Pagani, 1982), precum și Expoziția de desene oferită publicului din Cehoslovacia (1970).

În această perioadă nu au lipsit, de asemenea, comenzile, tot mai apreciatul artist român creând o sculptură în granit din ciclul „Tatăl și Fiul” la Siklos (Ungaria, 1973), o compoziție în piatră și trei sculpturi din ciclul „Femei lapone” la Lindabrunn (Austria, 1974), trei sculpturi monumentale în lemn din ciclul „Tatăl și Fiul” la Krapina (Iugoslavia, 1977), „Oglinda Soarelui”, o sculptură monumentală în granit la Suwako (Japonia, 1977), câte trei sculpturi în piatră din ciclurile „Femei lapone” și „Tatăl și Fiul” la Lindabrunn (1978), o sculptură în marmură de Carrara, din ciclul „Apeduct”, pentru Fundația Pagani (1980). În această impresionantă suită mai pot fi incluse, totodată, prezențele sale la expozițiile artiștilor români deschise, în 1972, la Varșovia, Leningrad, Praga și Budapesta.

Nu mai puțin laborioasă e activitatea sa din țară, unde execută în bronz un ansamblu monumental din ciclul „Fluturii”, la Costinești, pe Litoralul Mării Negre (1969); o sculptură înaltă de 3,5 metri, din ciclul „Tatăl și Fiul”, la prima ediție a Taberei de Sculptură în aer liber de la Măgura (1970) și, tot aici, alte două sculpturi în piatră din același ciclu și cinci sculpturi în piatră din ciclul „Femei lapone” (1975); un monument funerar dedicat lui Petru Comarnescu și instalat în cimitirul Măstăririi Voroneț (1970); sculptura monumentală în piatră „Altarul Daciilor” de la Arad (1977); ansamblul monumental din fier „Fructul Soarelui” de pe faleză Dunării de la Galați, replică a celui din Suwako, alcătuită din trei lucrări, dintre care una are 20 metri înălțime, iar celelalte două câte 6 metri; „Păsări de Foc”, cele două sculpturi monumentale în granit de la Brăila (1981) ș.a. Are, de asemenea, o expoziție personală de sculptură și desen la Galeria Apollo din București (1970) și o alta de desen, tot aici (1974), o expoziție personală de sculptură la Galeriele de Artă ale Muzeului de Artă din Bacău (1979) și o expoziție de grup la Galeria Simeza din Capitală (1977).

În podfa acestei intense activități creatoare și expoziționale, a faptului că în 1972 s-a instalat într-un atelier-grădiniță la Băneasa, unde dădea senzația că se află în largul său, că în 1970 a primit Premiul Uniunii Artiștilor Plastici și un an mai târziu pe cel al Comitetului de Cultură și Artă, în 1982 se decide brusc să rămână în Occident, mai întâi în Italia, apoi, din octombrie, în Franța, unde se stabilește definitiv. Aici, i se atribuie în 1983 un atelier, la Paris, și participă la Salonul de Mai și la Marile Saloane ale Tinerilor de Azi, la care va fi prezent și în edițiile următoare din 1984 și 1985.

După ce, în 1984, realizează decorurile la piesa de teatru „Notre Thè Quotidien” de George Astalos, jucată de Studioul „Margareta Zirra” din Edmonton (Canada), în anul următor are o prezență impresionantă în viața culturală franceză și nu numai, participând la Expoziția „Femina”, organizată de UNESCO în memoria Aliciei Penalba, la Expoziția „1001 de nopți” de la Centrul Cultural din Boulogne, la Expoziția „Les Têtes de l'Art” de la Galeria Gérard Laubie din Paris, la Salonul de Artă Sacră, la Expoziția „O sută de sculptori în fața

publicului” din Parcul Saint-Cloud, la Trienala Internațională de Sculptură din Paris și la Bienala Internațională de Sculptură în aer liber de la Skironio (Grecia). La Limousin realizează, totodată, trei sculpturi monumentale în granit din ciclul „Tatăl și Fiul” și la Aix-en-Provence alte trei sculpturi în piatră din ciclul „Apeducte”, în vreme ce la Paris își deschide ultima expoziție personală de sculptură din timpul vieții.

Dacă boala nu-l răpunea prea devreme (13 octombrie 1986), într-un exil și așa destul de dureros, avem toată certitudinea că după 1989 el s-ar fi întors bucuros acasă, căci dorința sa era să-și revadă lucrările părăsite în pripă la Băneasa și, în cele din urmă, să fie îngropat în fundul grădinii de la Stănișești, unde văzuse lumina zilei, și nu la Paris, deși francezilor nu putem să le reproșăm că nu l-au așezat la loc privilegiat, adică în vestitul cimitir Père-Lachaise.

Soarta l-a aruncat, din păcate, într-o lume fardată, care nu avea nimic de a face cu ceea ce crezuse el că se va întâmpla, chiar dacă în principiu nu exista galerie în oricare capitală sau mare centru cultural să nu-și dorească să-i găzduiască măcar una din lucrările vestitelor suite și cicluri „Tatăl și Fiul”, „Fluturii”, „Femei lapone”, „Iisus Răstignit”. Deși încă viu în mîntea și inima multor colegi de generație și oameni de cultură, George Apostu continuă să fie tratat cu aceeași indiferență ca și înainte de 1989, în România de azi nevorbindu-se aproape deloc despre impresionanta sa creație, așezată de mulți pe aceeași treaptă cu a lui Constantin Brâncuși, pe care îl continuă în multe privințe, explotând și perfecționând căile deschise de acesta în sculptura contemporană.

Umilirea marelui artist a continuat, căci, iată, nici la 20 decembrie 1999, când s-au împlinit șase decenii și jumătate de la naștere, nici în 13 octombrie 1996, când se rotunjesse un deceniu de la tragica sa dispariție, nu s-a scris nici măcar un rând, de parcă nu ar fi trecut nici o clipă prin cultura română, a cărei faimă a dus-o pe toate meridianele.

Încet-încet, se pare totuși că lucrurile se vor urni, în Parcul Kiseleff din Capitală urmând să se amenajeze „o zonă George Apostu”, alcătuită din șapte lucrări în piatră, între 0,70 și 3 metri înălțime, realizate în anii '70, în vreme ce Muzeul de Istorie și Artă din București a fost încropită o expoziție cu lucrări ce s-au vrut imediat comercializate de către fosta soție.

Spre deosebire de ce se întâmplă în țară, Bacăul a fost mult mai consecvent în cinstirea memoriei sculptorului, înălțându-i un bust, atribuind numele său unei străzi, Liceului de Artă și fostei case de oaspeți, devenită acum Centrul Internațional de Cultură și Arte „George Apostu”, care găzduiește câteva din lucrările semnate de artist, a organizat mai bine de un deceniu o tabără internațională de sculptură care-i poartă numele, acordă Premiul „George Apostu” și editează publicația „Vitrailui”, în paginile căreia e comentată nemurtoarea sa creație. A existat, totodată, și un proiect de amenajare a Casei Memoriale de la Stănișești, dar se pare că aici inițiativele s-au împotmolit în birocrația post-decembristă.

Se cuvine ca măcar de acum încolo impresionanta sa operă să fie reconsiderată, iar sculptorul să-și reia locul în galeria artiștilor români contemporani, a căror faimă a consolidat-o și a făcut-o cunoscută pe toate meridianele globului.

Cornel GALBEN

Este din ce în ce mai clar că o lume a valorilor există în interiorul ființei noastre și aceasta constituie filtrul prin care privim în afară. În *Videoclipse*, volum apărut la Editura Prier din Drobeta Turnu Severin în februarie 2009, Carmen Bulzan își dezvăluie structura interioară făcând o incursiune în fenomenul cultural, în istorie, în filosofie. În prefața cărții, autoarea, pornind de la ideea că fiecare dintre noi are o condiție duală, și anunță cititorii că: *Orice evadare din teritoriul profesional ne trădează intenția de a mai fi încă ceva sau altceva. Eu nu evadez, este doar o încercare de a ieși puțin din lecție și de a vorbi cu mine însămi, dar nu ca și când aș fi singură.*

Temele care o preocupă pe Carmen Bulzan au legătură cu profesia sa: clipa, efemeritatea timpului, arta, călătoria, destinul, literatura etc. Scrisă fără intenția de a fi didactică, cartea prezintă frânturi din experiențele trăite care compun asemenea unui puzzle lumea în care personalitatea autoarei s-a modelat. Pictura impresionistă i-a oferit posibilitatea de a conștientiza că sentimentul unic pe care-l trăiești în fața unui tablou vine din culoare și lumină. Receptarea mesajului artistic îți dă iluzia unei relații de intimitate cu artistul, însă relația de comunicare ce se stabilește unilateral între cei doi reliefează cum *clipa restructurează relația prin posesiune (gândul „meu”, natura „mea”, Dumnezeuul „meu”, Clipa „mea”) și mijlocire – „cu” (eu „cu” gândul meu, eu „cu” natura mea, eu „cu” Dumnezeuul meu, eu „cu” fratele meu).*

Lecturi

Lecturile ne-au influențat mereu acțiunile, dar ne-au și îndemnat să transcendem într-o altă realitate. Visele lui Carmen Bulzan sunt frumoase și țin din nou de activitatea de cercetare pe care a făcut-o de-a lungul anilor, însă motivația ei amintește de Lucifer. Nu e vorba de imaginea pe care i-o dă lumea adevărată ca întruchipare a satanei, ci de sensul latin al cuvântului, care s-a uitat. În limba latină, cuvântul *Lucifer* înseamnă *aducător de lumină*. Acest sens caracterizează visul și efortul lui Carmen Bulzan de a scoate la iveală sensurile care s-au pierdut, de a recupera istoria, rostirea, de a fi un cronicar asiduu al vremurilor de odinioară: *Mi-aș fi dorit să fi fost cel puțin discipol, dacă nu magister, în Academia lui Platon, să fi fost contemporană cu Împăratul Traian și Cavalerii Danubieni pentru a da de capătul lumii, al lumii noastre ca popor, chiar la propriu.*

Meditând la marile fapte ale omenirii, Carmen Bulzan ajunge la concluzia că acestea au apărut grație celor plecați de-acasă, prilej de a medita asupra unei alte teme de largă circulație – călătoria. Dincolo de valoarea formativă pe care o are orice călătorie asupra

individului, autoarea vede efectul pe care aceasta-l are asupra lumii în general: *Ulise, Alexandru Macedon, Iisus Hristos, Traian, Don Quijote, Cristofor Columb, Marco Polo, Don Juan, Napoleon și alții rămân să ne reamintească mereu că, deși există în fiecare dorința de evadare din spațiul obișnuit, deși milioane și încă milioane de oameni au plecat și încă mai pleacă de-acasă prin lume, doar unii, foarte puțini, au dat călătoriei lor un sens prin lume, punându-l în slujba celorlalți, al unui mai bine răvnit de cei care au așteptat de la aceștia „salvarea” indiferent că a fost a trupului, a minții sau a sufletului.* Interesantă este motivația pe care Carmen Bulzan o găsește acestei călătorii cu rol civilizator. Unii călătoresc pentru a obține gloria, care este o formă de a înfrunța eternitatea morții sau uitarea urmașilor. Alții s-au gândit la cultul personalității. Însă dincolo de motivația călătoriilor întreprinse, efectele acestora au născut marile filosofii, religii, istorii... *Fiecare „plecat” din lumea obișnuită a dat un rost căutării devenind un „părinte” fondator al unei forme de cunoaștere.*

• Silvia Tipericiu - Colaj

Interesante mi s-au părut observațiile autoarei cu privire la lumea contemporană. În calitate de profesoară, Carmen Bulzan a avut legături cu o serie de colegi din străinătate și din încercarea de a dialoga constructiv pe o temă s-a ajuns la *monologuri paralele*, situație în care m-am regăsit și eu de mai multe ori. Dialogul intercultural presupune o deschidere spre lumea globală, dar imaginea acesteia nu corespunde întotdeauna așteptărilor noastre. De aceea, *căutarea identității nu este o lecție ce se predă la școală, ci se trăiește cu pasul, cu întreaga ființă.*

Scrisă cu gândul de a împărtăși cu cei din jurul său experiențele trăite, cartea lui Carmen Bulzan prezintă imaginea călătorului de adevăr, de frumos, de simțire profundă care rămâne cu ochii deschiși spre cunoaștere.

Gabriela GÎRMACEA

(urmare din pag. 32)

picioroange, de catifea, de puf, de pene, de porțelan, de lemn, de mătase, de zahăr. În vitrine, pe firme, pe tarabe, în magazine, pe suporturi ca niște pomșori pe trotuare. Niciun turist nu pleacă din Strasbourg fără o barză pe umăr și oricâte ar pleca rămân mai multe. Nu sunt concurate în această privință decât de vrăjtoarele purtătoare de noroc ale regiunii, cum te asigură fiecare din ele privindu-te insistent cu ochi hipnotici de tigru. Sunt prețutindeni, dar îndeosebi în preajma Catedralei, acolo unde nevoia de miniatural, de efemer, de secunda surășului este mai intensă decât oriunde. Acolo unde, legându-le, echilibrându-le, mii de ceasornice adevărate, dar concepute pentru universul nostru infantil – căsuțe din care ne salută cigonii, în jurul cărora topăie broscuțe, la fereastra cărora apare, păpușă, drăgălașa alsaciană, locuințe tipice cu leagăne în față, în care orele exacte sărută tineri antrenați în dulcele lor balans și tot așa mai departe –, se află într-o nesfârșită competiție, din start câștigată, cu imaginația vizitatorului. Dar a toate stăpânitor rămâne Crăciunul, cred că orașul e singurul din lume care îți oferă și în septembrie și în mai, practic de-a lungul întregului an, imaginea și sunetul cu care am fost întâmpinați trecând mai întâi pragul micului magazin „La Belle Alsace” și apoi și al altora - al Nașterii Domnului în iesle cinstită

Un Crăciun fără de sfârșit

cu daruri de cei trei magi, al ineputabilelor mulțimi de podoabe lucitoare, multicolore, scânteietoare, imagine îngemănată cu clinchetul clopoțelilor, cu zvonul zurgălăilor, cu muzica, permanent reluată în diverse limbi, a lui „O, brad frumos!”. Înmiite, ele ating apogeul atunci când și calendarul anunță Crăciunul, cu ghirlande luminoase învelind case, tramvaie, stâlpi și poduri deopotrivă, cu stânduri în care parcă toți Moșii lumii și-au revărsat sacii, cu unde îmbătătoare de vin fierț cu scorțișoare și de prăjituri aromate, cu oferta și demonstrațiile artizanilor din toată Franța, dar și de peste hotare, cu tablouri dramatice și cu muzica nenumăratelor concertelor în aer liber, cu cel mai înalt brad cu putință din Piața Kléber, secondat, multiplicat de brazii împodobii ai tuturor celorlalte piețe, scuar și vitrine. Previzibil, există pentru toate și o poveste. Ea începe pe la 1570, când protestantismul își concepe propria replică la Târgul de Saint-Nicolas, Christkindelsmärik, Târgul Pruncului Iisus. Reminiscență poate a Sfintei Lucia, în Alsacia Christkindel ajunge să fie reprezentat de o tânără, cu chipul ascuns sub un voal, îmbrăcată în alb și cu o coroană dăurită pe cap sau împodobită cu lumânări, care venea aici să caute daruri pentru copiii cuminți, însoțită de Hans Trapp, cândva

• Piața Gutenberg

cumătrul lui Moș Nicolae, și de nuielușa lui usturătoare. În timp, sărbătorile s-au suprapus, tradițiile noi nu le-au înlocuit, le-au preluat și pe cele vechi, cele ale zonei le-au primit pe cele ale vecinilor în cercuri tot mai largi, bogăția Crăciunului la Strasbourg atingând dimensiunea incomparabilului și făcând din decembrie, în termenii prozaici ai cifrelor, cea mai turistică lună a anului.

Într-o zi m-am gândit la Marie-Joëlle Horst, prietena de-acum peste 40 de ani, și am mers la Universitate. M-am așezat în sala de seminar, pierdută printre ceilalți studenți ai Ginei Puică. De fapt, ai Ginei Puică și ai lui Hélène Lenz, cele două profesoare de română de aici, cu nu mai puțini de 141 de doritori să ne

învețe limba. În majoritate francezi, dar și de multe alte naționalități, ceea ce nu e de mirare, de vreme ce din cei aproximativ 55 000 de studenți ai Universității, 6200 sunt străini. O fac din dorința de a cunoaște și această limbă romanică, pentru că au ascendenți români sau rude și prieteni în România, și nu în ultimul rând pentru că limba română este una din limbile oficiale ale Uniunii Europene. Până în această toamnă, sub termenul generic de *universitate* se ascundeau trei. Acum, reunite, dau aceeași tineretii iubitoare de carte mândria apartenenței la ceva unic. *Universitatea noastră este unică*, anunță numeroase panouri, înscrisuri pe tramvaie, explicații foto, exploatând inteligent dublul înțeles al cuvântului.

În altă zi, Marie-Joëlle Horst s-a gândit la mine. Și-atunci am intrat în Catedrală, la concertul de orgă al lui Frédéric Mayeur, un muzician reputat, originar din Longwy, absolvent al Conservatorului Național din Strasbourg, director al Centrului de Formare a Organistilor Liturgici al Diocezei din Metz. Am aprins lumânări pentru odihnă și lumânări pentru sănătatea a lor mei, după care, înfrigurată, intimidată și copleșită, m-am așezat în rândul întâi, în fața ecranului de pânză. Semiobscuritatea adâncea misterele interiorului colindat de umbre neașteptate, mă simteam pierdută între atâția oameni, vedeam și îmi închipuam mai mult decât puteam cuprinde, până ce pe ecran au apărut mâinile lui Frédéric Mayeur. Apoi sunetul grav, solemn de orgă a căpătat materialitate și a crescut ca o zăpadă, întâi în jurul nostru, după care s-a revărsat și s-a înălțat cucerind în cele aproape două ore ale concertului tot spațiul, uriaș, al Catedralei. La sfârșit, îi picioare, indistincti în troienele ei, ne-am rotit puțin spre stânga și dându-ne capul pe spate am descoperit sus, la zeci de metri înălțime, cubul orgii, și parcă nu mai mare decât o rândunică, artistul. Aplauzele s-au oprit doar atunci când și ultimul vălăcut de zăpadă a ieșit măiestuos din Catedrală și a început să ningă peste Strasbourg. Nu m-am întors, dar am știut: ingerii de pe stâlp zâmbeau pentru pruncul care venea din nou pe lume în Crăciunul fără de sfârșit al orașului.

Traducând din poezia persană clasică pe cel mai popular poet din toate timpurile și din toate ariile culturale, cunoscutul specialist în materie Gheorghe Iorga a avut de întâmpinat mari dificultăți în privința transpunerii în limba noastră a conținutului și a formei rubaiatelor khayyamiane. O aflăm și din consistentul studiu introductiv, de peste 50 de pagini, al ediției din 2004, *Un arian în umbra moscheii. Omar Khayyam – Rubaiatele* (traducere din limba persană, editie, prefață, note, comentarii, anexe și referințe bibliografice de Gheorghe Iorga, cu un cuvânt înainte de Viorica S. Constantinescu). Anul acesta, cartea a apărut din nou la aceeași editură ieșeană, „Universitas XXI”, cu prilejul împlinirii a 150 de ani de la traducerea, sau mai curând „adaptarea” fondatoare a englezului Edward FitzGerald – un fel de nisus formativ pentru ulterioarele tălmăciri. Depărtarea operei khayyamiane în timpuri medievale, asemănătoare ceturilor insulare din care s-au ivit poemele ossianice, a iscat o dublă dificultate căreia a trebuit să-i facă față traducătorul. Pe de o parte, Gheorghe Iorga a fost nevoit să se acomodeze cu spiritul epocii de acum aproape un mileniu, când a apărut această capodoperă, străină de ideea paternității creatoare și proprietății literare, iar, pe de altă parte, și-a propus o reactualizare și adevărate a ei (din al cărei cuprins nu s-a păstrat nici un text olograf), la spiritul lumii noastre contemporane. În acest fel, s-a reușit rezolvarea problemelor impuse de înălțarea diacroniei și de alinierea perspectivei sincronice.

În lipsa familiarizării cu limba persană, unii tălmăcitori euroatlantici au ales să traducă la mână a doua, din alte limbi continentale, rubaiatele sub forma unor perifraze lirice, la citirea cărora exegeții în materie recunosc cu greu fie legendarul creator, fie stilul prolificiei sale școli (fără maestru spiritual propriu-zis), de vreme ce s-au sacrifi-

Vasile SPIRIDON

Divinul persian

ficat și forma, și conținutul de dragul artificilor ce țin de prozodie și de o viziune intuitivă și aproximată. Traducătorii, oricât de experimentați s-ar dovedi, rămân de obicei aserviți convențiilor înșușite și nu pot ieși din reflexele prejudecăților literare comune. Lacunele determinate de referințe culturale, lingvistice și literare în general fac ca orice cititor necunoscător de limbă persană să nu guste rubaiatele lui Omar Khayyam, așa cum putea-o face un iranian de azi sau de ieri. Dar de un iranian nu de dinainte de traducerea rubaiatelor de către/pentru europenii dornici de exotisme, care a avut drept reflex dobândirea celebrității poetului și în spațiul din care s-a ivit prin inversarea raportului local – universal.

Prin lectură, interpretare și rescriere, rubaiatele au fost asimilate limbii române ca urmare a unui ansamblu de opțiuni lingvistice, estetice și stilistice adecvate. Traducerea – și așa dificilă din pricina unor inerente atribuirii și reatribuirii, câteodată foarte îndepărtate de valoarea în sine a textelor – i-a fost îngreunată din start lui Gheorghe Iorga, deoarece, în interpretare lingvistică, literară și ideologică, ea (traducerea) nu definește o percepere clară, precisă și amănunțită a contextului ce a generat-o și căruia i se adresează. În tradiția culturală persană, catrenul de acest fel, plin de aparentă spontaneitate, este văzut a fi un gen arondat registrelui minor, popular, datorită conciziei sale ce permite memorizarea cu ușurință și transmiterea pe cale orală. Dar sensul major are prioritate asupra

gestului retoric, întrucât intră aici în joc ambiguitățile limbajului, simbolurile, aluziile sau sugestiile, caracteristice unei limbi cu caracter sintetic, așa cum este persana.

Fluxul meditației stărnit de rubaiate se raportează la motivele deloc noi, ale poeziei dintodeauna, precum *carpe diem*, *fortuna labilis*, *vanitas vanitatum*, *fatum-ul nemilos*, fragilitatea ființei umane, freneza bahică, moartea nivelatoare ș.a. Dar Gheorghe Iorga s-a confruntat, asemenea tuturor traducătorilor de rubaiate din ultimul veac și jumătate, cu tot felul de întorsături parafraze, de amplificări și rescrieri distorsionate de sens. Astfel se justifică distanța considerabilă dintre textul-sursă și textul-țintă, explicabilă prin adăosuri și suprimări ce alterează profund spiritul textului prim. Nu trebuie uitată nici maniera parodică de abordare tematică din unele rubaiate, a căror ingeniozitate intertextuală nu poate fi restituită în întregime de nicio traducere, oricâte comentarii adiacente sau trimiteri la subsoal face traducătorul. Chiar și atunci când se tratează subiecte „serioase”, iar nu disimulate sau ascunse sub măști parodice, se pierde pe drum particularitățile stilului, jocurile de cuvinte și elementele de prozodie, nerămânând decât o transpunere a fondului cu siguranță mereu original, dar lipsit de strălucirea formală inițială.

Legendarul poet a avut posibilitatea de a dispune de două surse sincretice ale vocabularului: persana și arabica. Iar Gheorghe Iorga a fost conștient că ar fi făcut o apreciere nea-

decvată a mentalității și viziunii poetice a misteriosului Omar Khayyam dacă ar fi omis faptul deloc de neglijat că marele creator, oricât de liber și de nerelegios ar fi fost în cuget, a trăit și a studiat într-un mediu aflat în plină mutație civilizatorică, a cărei islamizare, începută cu aproape o jumătate de mileniu în urmă, se intersecta la trecerea în mileniu al doilea cu militarizarea turcă. Este ceea ce și justifică de fapt titlul studiului introductiv și al ediției semnate de Gheorghe Iorga. Inventându-i-se specia în vremuri potrivnice, pline de mutații politice, religioase și culturale, rubaiatul s-a cerut citit, interpretat și tradus pe mai multe niveluri de înțelegere, aluzive, sugestive, uneori ezoterice, înțelesul contras în ultimul vers având alura unei sentințe de tip clasic. Iar celebritatea poetului în domeniul algebrei și al geometriei, recunoscută încă din timpul vieții sale în mirifica, pentru noi, lume științifică arabă din Evul Mediu, s-a dovedit a fi hotărâtoare pentru structurarea în spirit logic și uneori moralizator ironic a vestitelor catrene. Catrene numite prudent versuri khayyamiane sau rubaiate ale lui Omar Khayyam.

În efortul de a ne oferi cu înaltă fidelitate și în esența lor imaginile, podoabele de stil și ideea poetică dintr-o altă arie culturală, limbile europene nu pot șterge diferențele care le separă în mod ireductibil de limbile din Orient. În traducere (de fapt, în noua lectură și chiar interpretare, din moment ce se aduc noi sensuri textelor originale), rubaiatele pierd profunzimea ideatică, cu atât mai mult

atunci când este vorba de limba persană. Cunoscătorii ei (dintre care cei din România se numără pe degetele de la o singură mână) ne spun că este o limbă cât se poate de aluzivă și ambiguă, chiar și atunci când este utilizată la nivelul comunicării obișnuite. Așa se face că Omar Khayyam nu a devenit altceva decât ceea ce au crezut exegeții lui că ar fi fost, istoria receptării operei sale în spațiul european configurând o inedită critică. Mai mult: vrând-nevrând, i s-au atribuit lui Omar Khayyam atât textele ce-i aparțin de drept, cât și cele pe care nu le-a scris, dar care sunt prezente în culegerile care s-au tot înmulțit și amplificat, frizând uneori penibilul fals și pirateria literară.

În corpus-ul operei khayyamiane s-au dispus și tasat, în virtutea efectului de bulgăre de zăpadă, o mulțime de interpolări și compilații din perioade istorice diferite, perpetuate prin copii succesive de-a lungul timpului, ajungându-se la cifra de peste 1200 de rubaiate. În prezenta ediție au fost incluse un număr de 186, presupuse a fi cele autentice, dar traducătorul și antologatorul condece că emiteră de ipoteze și concluzii definitive este oricând descurajantă în scepticismul ei: încercarea de a stabili nucleul originar și implicit autenticitatea rubaiatelor nu a dus, după un secol și jumătate de analize, la niciun rezultat palpabil. Cred că aceasta este miza majoră a preocupărilor lui Gheorghe Iorga pentru dificilul subiect de față, căruia i-a dedicat cu pasiune ani buni din viață. Cunoașterea limbii persane și situarea în afara mediului islamizat i-au permis cercetătorului și traducătorului băcăuan să se plaseze în perimetrul unei obiectivități profitabile și stimulatorie, în ciuda faptului că o ediție definitivă a rubaiatelor nu va fi nicicând posibil de întocmit. Visul lui Gheorghe Iorga este de a vedea într-o bună zi ivită din imensa bibliotecă aferentă operei lui Omar Khayyam o reușită sinteză deopotrivă mentală și critică.

Cum vorbim, cum scriem

Autograful... autorului

Dacă nu am pune punctele de suspensie, am avea un pleonasm, nu? Etimologic, *auto-* se raportează la propria persoană, iar *graphein*, la scris. Așadar, a spune/scrie „autograful autorului” este un păcat al limbii. Și totuși se întâmplă – extrem de rar – ca adăugirea să fie necesară.

În toamna aceasta, la Timișoara, nu scap ocazia de a vizita anticariatele. Nu mai sunt cele din 1990, când am fost ultima oară acolo. Găsesc însă un buchunist, care tocmai își strângea taraba. „Cărți cu autograf aveți?” îl întreb iute, înainte ca să îndese într-un sac de rafie marfa. După o pauză... strategică, pentru a ieși din impas, îmi spune că are, dar tocmai la fundul sacului... Îi salvează onoarea scutindu-l de a-l răsturna și încep să caut singur printre cele 10-15 cărți rămase pe etajeră. Dau de „Munții Tarcău” a lui Costică Brânduș, fost profesor la Institutul din Bacău, și i-o ofer ca exemplu: „Uitați, asta aș lua-o, dacă ar avea autograf”. „Și ce? Vi-l dau eu...” Bunicică gluma și, în consecință, am zămbit, căutând un alt titlu. Constat

însă că omul vorbește serios: „Da, ce vă mirați? Atâta doar că trebuie să știți numele”. „Păi v-am arătat aici: Brânduș.” „Nu, n-ați înțeles. Spuneți-mi cui vreți să-i dați cartea. Eu îi scriu două vorbe acolo, pun un M și gata. Ce, parcă știți cineva?” „Nu, mulțumesc. O iau așa.” Dau mai mult decât la un anticariat din București, Iași, Bacău, constat că lipsește harta de la final și plec jignit în orgoliul meu de apărător al adevărului artistic.

A doua zi, îl vizitez pe Ion Iliescu, celebrul bibliofil. Îi mulțumesc iarăși că în 1990 mi-a încredințat un geamantan de documente extrem de valoroase (ediții princeps, cărți cu autograf, scrisori inedite, ilustrate etc.), pe care le-am expus pentru câteva săptămâni la Casa-Muzeu „V. Alecsandri” din Bacău. În cele două ore petrecute la el împreună cu Aurel Stanciu, îi relatez întâmplarea cu anticarul. Nu-l miră: „În ziua de azi se scot bani din orice și oricum...”

Ioan DĂNILĂ

Marin Gherasim

N. 10 noiembrie 1934, în Bacău. **Scritor.** Fiul lui Constantin Bibire, lucrător în alimentația publică, și al Mariei (n. Vasile), casnică. A început studiile la Școala Primară nr. 2 Bacău (1941-1945) și le-a continuat la clasele de gimnaziu ale Liceului Comercial și Școlii Medii de Băieți nr. 1 (1945-1948) din orașul natal, la aceasta din urmă absolvind și cursurile liceale, în 1953. Înainte de bacalaureat, gândurile îi zburau spre medicină, dar se decide instantaneu să urmeze altă cale și reușește la examenul de admitere la Institutul de Cultură Fizică și Sport din București. Ca elev practicase sportul, făcând gimnastică, înot și ski, la bras obținând chiar categoria a II-a și diverse titluri școlare. Fugind de vocația de medic a ajuns un excelent gimnast și arbitru internațional de gimnastică, fiind atestat ca categoria I de clasificare și câștigând titlul de campion universitar la gimnastică sportivă, în 1956. În urma acestui succes e angajat un sezon la Circul Kratyl, fiind plătit regește, cu 60 lei/zi. Dacă în liceu citea la întâmplare (uneori și pe furis) doxurile și celelalte colecții ale generației sale, în valiza colonelului la care locuia în gazdă, ca student, a descoperit altă literatură, între cărțile acestuia figurând romanele lui Cronin, Huxley, Lawrence, Zweig, Eliade, Papini... Citindu-le, nu numai că a evadat dintr-un social obsedant, dar a descoperit și care e valoarea spiritului neîngrădit. Desena bine încă din liceu, însă tentația de a scrie l-a ocolit până prin anul III de facultate, chiar dacă între timp descoperise și cumpăra **Tânărul scriitor**. Stimulat de prozatorul George Bălăiță, care pornise pe drumul fără întoarcere al literaturii, trece de la epistolele către iubita din provincie și însăși lărilor de început la poezia adevărată, ce se va lăsa însă cizelată încă mai bine de jumătate de deceniu până să vadă lumina tiparului. Obține licența în 1957 și înainte de a ajunge să-și vadă numele în revista **Lucaefărul**, unde debutează cu un grupaj de poeme la 15 aprilie 1962, se manifestă ca profesor de educație fizică în Bacău, activând pe tărâmul sportului până în 1966. Din acel an e redactor la revista **Ateneu**, scriind de toate, de la poșta redacției la reportaj și paginile publicitare. Deși relativ scurtă (1966-1974), perioada petrecută în redacția nou înființată reviste de cultură băcăuane a fost hotărâtoare pentru evoluția scriitorului de mai târziu, care chiar dacă a rezistat tentației de a părăsi urbea lui Bacovia, așa cum au făcut-o alți colegi din grupul ce s-a format în jurul publicației, s-a impus ca unul din cei mai apreciați scriitori ai generației saizeciste. În volum a debutat în vestita colecție „Lucaefărul” a Editurii Eminescu, unde i-a apărut, în 1966, **Un sir de zile**, carte de poezii ce n-a făcut

Personalități băcăuane

Ovidiu Genaru - 75

gaură în cer, dar nici n-a fost trecută cu vederea. Acestea i-au urmat, la intervale scurte, alte două volume de versuri - **Nuduri** (Editura pentru Literatură, 1967) și **Țara lui Pi** (Editura Tineretului, 1969) -, poetul scriind zi de zi nu doar poeme, ci și pagini de proză, cronici și recenzii, replici pentru viitoarele piese de teatru, traduceri. Șirul cărților de poezie e întrerupt, de altfel, de romanul **Week-end în oraș** (Editura pentru Literatură, 1969), dar firul se reia trei ani mai târziu, cu **Patimile după Bacovia** (Editura Cartea Românească), volum ce îi aduce și primul premiu al Asociației Scriitorilor din Iași (1972). Aceiași Asociație, al cărei membru devenise în 1968, când a fost primit în Uniunea Scriitorilor, îl va mai premia în două rânduri, cărțile răsplătite fiind **Poeme rapide** (Editura Junimea, 1983) și romanul **Sperietoarea** (1993), primul manuscris de sertar care a văzut lumina tiparului după evenimentele din decembrie 1989 (Cartea Românească, 1992). Nefiind membru de partid, în 1974 e îndepărtat din redacția revistei, dar între timp reușește să mai trimită spre cititor volumele de versuri **Bucolice** (Junimea, 1973), **Elogii** (Eminescu, 1974) și **Goana după fericire** (Cartea Românească, 1974), precum și **Noapte cu Hamlet** de Vladimir Horan (tradusă împreună cu Dragoș Sesan, Univers, 1974), pentru cele ieșite de sub tipar în anul mazălirii sale fiind răsplătit, poate în compensație, dar oricum pe merit, cu Premiul Uniunii Scriitorilor pentru poezie (1974). Din acel an de răscruce îmbrățișează cariera universitară, devenind asistent în cadrul Universității Bacău, dar nu pentru prea mult timp, pentru că în 1980 e din nou mutat, pe aceleași criterii, ca muzeograf la Casa Memorială „George Bacovia”. Consecvent cu sine, în acest interval și-a văzut nu doar de catedră, ci și de scris, editurile publicându-i romanele **Fidelitate** (Junimea, 1977) și **Iluzia cea mare** (Cartea Românească, 1979), un volum de poezie - **Madona cu lacrimi** (Dacia, 1977) - și un altul de povestiri, **Cafeneaua subiectelor** (Junimea, 1980), titlul acestuia devenind mai târziu o citită rubrică semnată în presa băcăuană postdecembristă. Spre stupefacția sa, în 1975 a primit chiar Medalia Meritul Cultural, clasa a II-a, iar în 1976 i s-a deschis calea spre a debuta în dramaturgie, Teatrul

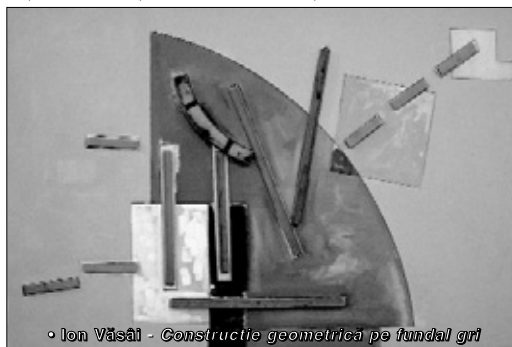
Bacovia montându-i piesa **La margine de paradis**, în regia lui Cristian Pepino, care a ales o distribuție selectă, ce i-a inclus pe Titorel Pătrașcu, Constanța Zmeu, Dorina Păunescu, Florin Gheucă, Liviu Manoliu și Iulky Botoșescu. În stagiunea 1977-1978, noua ipostază a scriitorului părea să anunțe o carieră fulminantă, piesa **Vieți paralele** fiind montată rând pe rând la Teatrul Tineretului din Piatra Neamț, Teatrul Municipal Ploiești, Teatrul de Stat Sibiu, Teatrul de Stat German din Timișoara, alte versiuni scenice mai oferind apoi Teatrul de Stat „Valea Jiului” din Petroșani și Teatrul Popular „Petru Rares” din Hârlău. Din păcate, destinul de dramaturg s-a frânt brusc, după ce Teatrul Bacovia, care îi pusese în scenă **Exerciții de forță și de echilibru**, în stagiunea 1980-1981, s-a prezentat cu această virulentă satiră la adresa regimului comunist la Festivalul de teatru de la Brașov. Replica politicilor a fost cât se poate de dură, spectacolul și celelalte reprezentări cu piesele autorului fiind interzise, iar conducerea teatrului desstituită. Din punct de vedere literar însă, izolarea de la Casa Memorială „George Bacovia” - așezământ pe care l-a reorganizat, creând un flux expozițional accesibil publicului - se poate spune că i-a priit, până la sfârșitul carierei sale de muzeograf mai publicând încă două volume de poeme - **Flori de câmp** (Cartea Românească, 1984) și **Am mai vorbit despre asta** (Junimea, 1986) - și prima antologie de autor, postfatată de Radu Călin Cristea, **Patimile după Bacovia** (Cartea Românească, 1986). Tot în 1986, foștii colegi de la **Ateneu** și juriul desemnat de ei îi acordă Premiul „George Bacovia” pentru beletristică, marcând astfel un an de referință pentru creația sa. În toate

aceste etape, de altfel, a scris extrem de mult, poemele sale, mai ales, fiind risipite prin revistele **Ateneu**, **Albina**, **Astra**, **Baadul literar**, **Bucovina literară**, **Convorbiri literare**, **Cronica**, **Familia**, **Gazeta literară**, **Lucaefărul**, **Orizont**, **Ramuri**, **România literară**, **Tribuna**, **Viața românească**, **Vatra**, **Vitraliu** etc. A publicat, de asemenea, traduceri din creația lui Miguel Angel Asturias, Ilija Seivinski, Jacques Prevert, Navena Stefanova, Gino Grassi, Silvia Rega, Irene Maria Melecone, Slavko Janevski, Radovan Pavlovski, folclor din Hawai și deja amintitul Vladimir Holan. Din 1990 trece consilier la Inspectoratul pentru Cultură al județului Bacău și deși a măturisit la un moment dat în presă că nu e interesat de politică, acceptă să intre în P.D.S.R., ajungând pe listele acestui partid deputat în Parlamentul României, în perioada 1992-1996. Membru al Comisiei pentru Cultură a avut contribuții la elaborarea Legii dreptului de autor și a Legii depozitului legal de carte, dar nu a ieșit la rampă decât foarte rar. După expirarea mandatului se retrage tacit din viața partidului și după ce mai bine de un an nu-și plătește cotizația, la 3 iulie 1997 demisionază pe motiv că între convingerile sale inițiale și evoluția ulterioară a PDSR au intervenit incompatibilități decisive, de care nu se face răspunzător. Nu peste mult timp a aderat însă la Alianța pentru România, făcând parte din echipa care se ocupă de imaginea președintelui Teodor Meleșcanu și reprezentând partidul, în calitate de consilier, din iunie 2000, în Consiliul Municipal Bacău. Revine la Inspectoratul pentru Cultură (1996-1997), trece apoi la resortul de cultură al Consiliului Județean (1997-1998), iar din 1998 la Biblioteca Județeană „C. Sturza”. Fără a

mai ține ritmul anterior, s-a manifestat îndeosebi în publicistică, la **Sinteze**, **Deșteptarea**, **Observator de Bacău** și **Cotidianul**, și a izbutit să-și valorifice manuscrisele de sertar, publicând romanele **Sperietoarea** (Cartea Românească, 1992), **Diverse cereri în căsătorie** (Junimea, 1994), **Proces verbal al unei crime** (Cartea Românească, 1998) și volumul de poeme **Orient, pardon!** (Universal Dalsi, 1999). Semn al valorii întregii opere de până acum, o parte însemnată din poezia și proza sa a fost selectată în sumarul a peste 30 de antologii, dintre care amintim în primul rând comentatele **O mie una de poezii românești**, selectate de Laurențiu Ulici, și **Poezia română actuală**, în viziunea lui Marin Mincu, dar și **Arta poetică. Antologie de lirică românească**, **Ceres și Pan. Antologie de poezie bucolică românească**, **Antologia poeziei românești culte, Antografe pentru „Bucovina literară” (2000-2009)**, **100 de ani de poezie românească. 100 years of romanian poetry**, **Gefährliche Serpentina. Rumanische Lyrik der Gegenwart** ori **Proză satirică română contemporană și Povestiri despre invențiile mileniului III**. Creații ale sale i-au mai fost traduse în spaniolă, rusă, italiană, sârbă, maghiară, bulgară, apărând în reviste și antologii peste hotare, fie cu prilejul vizitelor făcute, prin Uniunea Scriitorilor, în Iugoslavia, Ungaria, Armenia, Italia, Cuba, Bulgaria, Rusia, fie independent de acestea. E cunoscut, de asemenea, în lumea plasticienilor, ca membru al Fondului Plastic și ca un miniaturist care a vândut zeci de icone pe sticlă și de obiecte de podoabă, finisate cu același har și cu aceeași migală cu care se apleacă și asupra cuvântului. Personalitate proteică și complexă, a fost sărbătorit cu fast la împlinirea vârstei de 65 ani, fiind primul scriitor băcăuan în viață care a beneficiat de o bibliografie și de o expoziție cu lucrările sale din domeniul plasticii. Peste alți cinci ani a incredințat tiparul o carte inedită în peisajul literar - **Pâinea cea de toate zilele** (Editura Corgal Press, Bacău, 2004), o veritabilă expediție în istoria și în mitologia pâinii, de la Summer încoace - și a primit Premiul special pentru întreaga activitate literară al revistei **Ateneu**, iar acum, în pragul celor trei sferturi de secol de viață a reintrat în atenția cititorilor cu volumul de poezie **Trandafir cu venele tăiate** și ampla antologie **Patimile după Bacovia** (ambele, Editura Vinea, București, 2009). În manuscris, așteaptă răbdătoare editorul, alte două cărți de poezie, piesa de teatru **Două audiențe la General**, precum și numeroase fragmente de jurnal, însemnări și tablete.

La mulți ani, Maestre!

Cornel GALBEN

• Ion Văsâi - Construcție geometrică pe fundal gri

Constanța Apetroaiea

Îți mulțumesc

Îți mulțumesc Părinte ceresc
Pentru tot ce-ai crezut vrednic
De mine: primesc!
Mi-ai dat Lacrima în iubire
Și în tăcerea ei
Înflorit cuvântul;
Lumina s-o văd și în noapte
Pentru ca toate să-mi înalțe
Gândul!

Mi-ai dat pașii
De măsurat
Pământul
Dintre poartă și gard...!
... Dar mi-ai dat
Și Zborul Înalt
Când dorul ce-l am
Nu-i pentru pașii
Din hat...!

Mi-ai dat Adevărul
În Puterea de-a coborî...
...Și pentru durerea ce sunt
Lacrima mi-ai dat;
Prin ea să-l spăl de păcat
Pe cel vinovat
Și să nu-l pot urli!

Putere mi-ai dat, apoi,
Să urc către Tine-napoi...
Ofrandă s-aduc Puterii divine
Flori sfinte de lacrimi
Și sfântă frumoasă iubire!

Nu mai sta pe prag

Nu mai sta pe prag
Dragul meu cel drag,
Fă-ți din mine casă,
Masă-mpărătească,
Din inima-mi bună
Fă-ți a ta cunună!
Cunună din stele
Să mă-nchin la ele!
Cea mai mare stea
Fie-ți dragostea!
Ea împărăție,
Dor și veșnicie,
Moștenire sacră
Draga ta cea dragă...

Nu-ntreba străinii
De ce-i latră câinii...?!
Întreabă Cerul, Luna!
„Draga-i numai una!”

De unde puterea literaturii? Citeamuciderea peșitorilor, în ultimele cânturi din „Odiseea”. Și puterea literaturii vine din aceea că noi nu putem cunoaște realitatea – și nu e vorba că faptele trecutului ne rămân necunoscute, dar nu avem știință nici despre ce se petrece în lumea noastră, deși avem televizoare, radio, ziare și atâtea alte servicii de informare. Aflăm știrile cantitativ și ele nu capătă semnificație. Literatura vine să le dea semnificație, să le treacă prin conștiința unui scriitor, pentru ca ele să vorbească direct conștiinței omenești. Atunci faptele, cantitative, ajung să ne fie apropiate, devin realitate palpabilă, capătă grai. Căci așa cum s-au petrecut, ca fapte reale, ele nu stărneau meditația și sentimentele. Doar scriitorul vine, le ia și le îmbogățește și astfel le apropie de oameni... Conștiință și memorie, cărora în actul artistic li se adaugă puterea sentimentelor. Cât de mult oare s-a îndepărtat literatura de această menire a ei? Îndepărtarea ei e dată mai cu seamă de aceea că literatura a devenit tot mai mult o expresie de sine a autorului. Ea povestește acum mai mult despre lumea lăuntrică a unui om, în vreme ce realul s-a preschimbat, în el, într-o viziune. De aici și „criza” literaturii. E o literatură mai puțin în slujba cetății, iar scriitorul mai puțin în slujba semenilor, cât a lui însuși. Ar fi de dorit oare o întoarcere la literatură așa cum era ea pe vremea barzilor? Povestirea unor fapte care să înnobileze spiritul, să fie plăcute și „educative” (*Odiseea* și *Iliada* au născut Academia greacă)? Ar putea să existe, dacă nu o întoarcere la o astfel de literatură (să-i zicem „simplă”), cel puțin un asemenea program al unor scriitori. Doi-trei într-un deceniu, să zicem. (Unii ce ar putea fi „catalogați”, căci „literatura de sine” duce la – după o expresie a Nicolettei Sălcudeanu – „profuzia de scrieri inclassificabile”, *Vatra* 3/200). Problema e că ne aflăm într-o cultură având spiritualitatea creată de ortodoxie și un ins care spiritual e ortodox, nu vrea să știe de „programe” sau „dezbateri”, de „civism”, de „planuri” și „rațiune”, ci doar

pe grătar... și-un alter ego

Dan PERȘA

Ortodoxie și catolicism

de „talent”, „inspiratie”, „har” – adică vrea ca totul să vină de la sine, prin grația unor puteri fie psihice, fie supranaturale, care îl înobilează pe om nu datorită eforturilor personale, ci ca daruri ale Domului pentru el. Unei astfel de spiritualități i se potriveste cum nu se poate mai bine (ca o mână) o literatură ca expresie de sine. Căci problemele cetății nu importă, nu au relevanță, nu merită să fie discutate, abordate ș.a.m.d. Dacă între valorile catolicismului stau, alături de cele amintite și „voinea”, „dărzenia”, „socoteala” (judecata), prin care se caută o raționalizare a existenței omului în civilizație, valorile ortodoxiei sunt „mistice”, rupte (relativ) de lume și lumesc, iar eforturile de creare a ambientului civilizat îi sunt străine, căci îi par caduce. Ortodoxului nu-i este potrivită povestea civilizatoare și nici a faptelor istorice, decât numai dacă poate da o dramatizare a căii pătimirilor, a căii Fiului. Mărturisindu-se pe sine mai degrabă decât îndemnat să pună ordine în ograda sa, e rareori cronicar al vremurilor pe care le trăiește, iar când este, pornește de la un model străin și nu uită să-și însemneze căinările. Așa încât literatura de care vorbeam, a faptelor omenești trecute prin conștiința scribului, îi pare lipsită de temeinicie. Dar puterea literaturii spuneam că vine din aceea că ne aduce vești despre realitate. Vorbele lui Procopius: „Câți dintre urmași ar mai fi auzit de desfrâul Sermiramidei sau al lui Sardanapal ori de nebuniile lui Nero, dacă n-am fi avut însemnările scriitorilor de atunci?”. La nivelul cel mai înalt al literaturii ortodoxului, se poate

decelan un „scop” esoteric, profetic sau metafizic. Pe când „scopul” scriitorului catolic este civilizator, ordonator, structurător (al realității). De obicei, sursa scriitorului ortodox e mitul, legenda, basmul, snoava. Sursa scriitorului catolic se alcătuiește din faptele istoriei. Vorbele catolicului sunt: comunitatea să facă eforturi nepregetate pentru ca totul să iasă bine. Vorbele ortodoxului sunt: ce-o da Dumnezeu. Într-o lume desacralizată, scriitorul hrănit din spiritualitatea ortodoxă riscă să rămână fără substanță (dacă nu are suficientă forță pentru a produce mituri vii), așa încât parabola catolicului și ortodoxului poate fi povestea cu drobul de sare. Bărbatul ce se miră de prostia femeilor e catolicul, pentru care e firesc ca drobul de sare să fie înlăturat pentru a scăpa copilul de pericol. Femeile sunt ortodoxul. Ele nu văd în situația drobului de sare o realitate ce poate fi organizată pragmatic, ci imanența însăși (ordinea divină în acțiune). Dar nu avem știre despre sursele poveștii, ca să putem deduce dacă era la origine într-adevăr o parabolă desfășurată la limita dintre ordinea omenească și ordinea divină. Pentru ortodox ordinea divină e totul, încât poate spune că orice eforturi ar face pentru a săvârși o ordine lumească, ea rămâne o realizare fără importanță. De aici acel „pesimism” față de realizările omenești, față de muncă și civilizație. Moartea e legea ultimă, încât singurul scop al omului nu poate fi decât ori pregătirea pentru lumea de apoi, de-o fi, ori huzurul, dacă tot n-ai viață veșnică și vine moartea. Ortodoxul ar trăi mai degrabă într-o bojdeucă pe-o insulă pacifică, decât să trăiască sentimentul că și-a pierdut timpul înălțându-și o vilă confortabilă. Tipologiile catolicului și ortodoxului creionate aici nu sunt așa exagerate pe cât s-ar putea crede. Ortodoxului îi merge vestea vitejiei, dar e viteaz numai când nu mai are unde da înapoi, când îi ajunge cuțitul la os. Ortodoxia (nu știu dacă a poseda o spiritualitate creștin-ortodoxă e o fatalitate sau o chestiune de educație, de mediu în care trăiești) explică istoria românească: lipsa abundenței surselor scrise, pasivitatea față de agresori până în ceasul ultim, netemeinicia efortului civilizator.

Problema e însă următoarea: noi trăim în epoca valorilor duble, triple, multiple, pe care nu știm cum să le evaluăm corect. Despre datele culturale ale ortodoxiei se pot spune și lucruri cu totul contrare celor de mai înainte. E de ajuns pentru asta să dezastruăm perspectiva „civilizatoare” în favoarea perspectivei „spirituale”.

• Ion Văsai - Context geometric

Trenul IC pur și simplu alunecă pe șine. Cu viteză mare gonește el, minunea, pentru aparținătorii acestor vechi, înțelepte, încă zootehnic-agrarare popoare, neadaptate epocii contemporane și, ca atare, pe cale de dispariție, aceasta minune a tehnicii. Iar pe indivizii, aparținătorii acestor etnosuri, aci, în tren, nici nu știi ce-i poate ajunge. Dar, neținând cont de aceasta, invențiile tehnice se desăvârșesc pe zi ce trece, inventariile construiesc mașini din ce în ce mai complicate, popoarele dispar, iar trenul merge mai departe.

Din Munchen, dacă acest lucru contează în povestea aceasta, te întorci la Frankfurt. Obosit, stors, depresiv. Dacă tot e să scrii ceva, de ce să mai și citești în fața așa numiților iubitori de cuvinte frumoase? De ce? Pentru că e vorba de tineret scriitoricesc? Păi, mai ales aceștia trebuiesc evitați: lasă să-și descopere fiecare propria cale! Nici nu trebuia să te duci. Ce să faci la Munchen? Și cu cât te apropii mai mult de oraș, a cărui denumire computerizată stă scrisă pe biletul tău de călătorie, tot mai des te întrebi: ce cauți tu la Frankfurt? Din cele câteva rânduri eterogene și timpurii creștine ale monahismului pravoslavnic, tu îi selectezi numai pe monahii care se roagă în tăcere. Imediat neglijăm adjectivul *pravoslavnic* din fraza anterioară – atunci n-au existat pravoslavnicii și catolicii, doar creștinii – ca povestea să aibă curgă mai departe, pentru că și substantivul cu care ea a început, adică trenul, și acesta o tot gonește, gonește prin spațiu și timp. Iar tu în el te gândești la tăcere. Să nu aruncați mărgăritare porcilor, a propovăduit Matei. Pe prea severul Matei îl putem atenua cu evanghelistul Luca, protectorul pictorilor și al scriitorilor: Iar tuturor care cer, dă-le, și cine e al tău, nu cere (Ev. Luca, 6,30). Răstignit între tăiosul Matei și blândul Luca, îți adâncești nemulțumirea față de această excursie literară trăită. Cele mai cunoscute sunt mai povestite decât cele scrise, prin foc sunt transformate în cenușă, decât cele păstrate. Nicolai Gogol a ars a doua parte a *Sufletelor moarte*. Dar Kafka, Mann, Nietzsche? Și atunci Fiodor Dostoievski! Vladimir Maiakovski permanent și-a pus întrebarea: Cum să bagi într-o ureche groasă un cuvânt fin? Poetul nu știa răspunsul, încât, se spune, s-a omorât. De la predicatori, apoi prin intermediul lui Ovidiu până la Bulgakov și așa mai departe. Rugurile, exilările, închisorile, nebuniile, lagărele, manuscrisele...

Iar, tu, iată, te-ai lipit de Munchen. Te-a invitat tineretul scriitoricesc și tu imediat ai dat buzna. Printr-o fericire sau nefericire oamenii fiind cumsecade ți-au asigurat bilet de întors, și tu, fără nici un chef, te întorci la Frankfurt, deși, dacă

e să ne gândim mai bine, putea fi și un alt oraș, de exemplu Dusseldorf. Ce-i lipsește capitalei Rajna-Westfalia de Nord? Multe și nimic! Dar atunci orașelor Koln, Berlin sau Petrograd?

Ei, acum, asta este! Nu poți fugi de destin, cum ar fi vorbit eroii scriitorilor realiști, bazându-se inconștient pe niște resturi de credințe tulburi, precreștine, însă în unele țări încă viabile, ale strămoșilor noștri comuni, în destin. Bun, deci, e cum e, conchizi. Nu trebuie să te condamni pe tine. Dimpotrivă, poți fi mulțumit: ai răspuns la invitație, ai citit, ai vorbit, încât nu ți-au achitat doar cheltuielile de călătorie, ci și un onorariu. Ai cunoscut doctrii scriitorilor interesați. A fost prezent și prințul Serbiei, descendentul dinastiei ex-pulzate Karadordevic. Și acum te întorci. Ești într-un tren bun, modern, este cald, liniștit, ești în siguranță...

Însă iar te gătuie întrebarea: ce cauți tu la Munchen? Dar și la Frankfurt? Și capitala Hasenului pe Main este, pentru tine, doar o stație pe drum? De fapt, toate destinațiile tale sunt strict cauzale și temporare. Privești peisajele de lângă calea ferată, asta în cazul în care acest tren chiar merge pe șine. Pe lângă tine zboară ogoarele, satele, livezile, mari depozite de prin văi, castele păstrate și protejate pe dealuri, orașele idilice, hale ale fabricilor și coșurile, pădurile pe coline. Apare și câmpul acoperit cu o zăpadă subțire, ninsă de dimineață. După poiană vine păduricea. În mijlocul acestui câmp înzăpezit, deodată, observi un câine. Un fel de câine mare, asemenea lupului. Câine să fie, lup să fie?

Stă singur pe zăpadă, pe un dâmb nu prea mare, între terasamente, între o localitate mică ce tocmai zboară și un zăbran care se apropie în zbor. În esență, faptele sunt inversate: dus de acest tren zburător silențios, cu aripi invizibile, tu survolezi întreg peisajul, iar el, câinele-lup, singur pe dâmb, stă. Pe pământ. Ferm legați de pământ încă de la facerea lumii, iar de la vechii eleni încoace și prin cunoscuta lege a gravitației pământului. Cel puțin așa este în realitate. Dar, despre ce vorbim noi aici, să existe oare realitatea cu adevărat, te întrebi, amintindu-ți de mișcarea corpurilor cerești și de afirmația că și pământul se rotește, oricât de neliniștit ar fi pentru tine acest postul științific. Păi, atunci, cine zboară și cine stă? Tu sau el? Cine pleacă și cine rămâne? Cine e acolo și cine e aici? Ce se rotește în jurul a ce?...

Te cutremuri la gândul că tu ești acolo, afară, iar el, câinele sau lupul, e aici, în tren, înăuntru. De acest, doar la prima vedere surprinzător gând, s-a dezmeticit, s-a trezit *lupul de stepă* în intercity. Acum te privește el pe tine pe păroagă. Îi pare rău, iată, aproape să-i dea lacrimile, pe aspra lui față frumoasă de lup. Regretă – în jurul tău, nicăieri, turma de lupi. Ești singur! Putea aici să fie cel puțin lupoaică. Se află oare în această sălbăticie vreo vizuină în care să te ascunzi de gonaci? Să te pitești până nu trec gonaci. Să te încălzești, pentru că e gerul năprasnic de decembrie. Ieri a fost Sfântul Nicolae. Ajută-l, Sfinte Nicolae! Ascunde gonitul de gonitori! Ocrotește călătorul aflat pe drum, Sfântule, Călătorule! S-a

Janko Vujinović

Panică în

Janko Vujinovic (n. în 1945) este prozator, poet, dramaturg și editor. Absolvent al Facultății de Filologie din cadrul Universității din Belgrad (1975). Membru al Asociației Scriitorilor din Serbia (din 1973). A fost, pe rând, editor al unora dintre cele mai prestigioase publicații literare din Serbia, profesor invitat la universități din Ungaria (1992-1993) și Polonia (2000 – până în prezent). Între 1995 și 1999 trăiește în Germania, ca scriitor profesionist. A publicat un volum de versuri, două romane, mai multe volume de proză scurtă și numeroase piese de teatru. A îngrijit, singur sau în colaborare, o serie antologii de poezie și de proză scurtă, în Serbia, Germania și Polonia. Este tradus în limbile polonă, germană, maghiară, turcă, română, macedoneană și engleză.

Traducere de LIUBIȚA RAICHICI

rugat el în surdină și s-a închinat, iar pieptul i-a sfâșiat ascuțitul durerii cunoscute.

E trist, mult prea trist, unde a rămas acel cer senin, înstelat și câmpiile de stepă vaste sub zăpada grea din cartea *Mașinile și lupii*. Nefericit este lupul-călător din intercity, fiindcă deasupra ta cerul este otrăvit cu evaporări chimice întesat de rețele electrice de înaltă tensiune iar în față se află un mic platou înzăpezit. Și această dumberavă cu care au protejat acustic și vizual, cât de cât, au separat localitatea de autostrada cu șase benzi (câte trei benzi în fiecare parte și una, de rezervă, de oprire), pe care zi-noapte, mergând spre nord-vest sau sud-est, torc continuu automobilele și jeepurile, zvănesc autocarele și autobuzele, viesc cisternele

și camioanele. Sunetele și evaporările se ridică la ceruri. Se împrăstie prin nori și iarăși, condensate și îngreunate, de obicei în niște picături mărunte de ploaie plictisitoare, se coboară pe pământ otrăvind ierburile, culturile și pomii, animalele și oamenii.

În, până nu de mult, confortabilul fotoliu din vagonul pentru fumători, se tot sucește lupul de stepă. Strănge nervos paharul de plastic din care tocmai a băut o cafea grețoasă; încearcă să se aperse de impresia cum că acest lichid, în afara de un coeficient incert de cafea, a înghițit și o anumită sutime de plastic, abil amestecată cu un detergent de vase. Stinge țigară, are amăreală în gură, iar, azi-noapte, după citit, chiar că s-a săturat de fumut. Și ca să suporte mai ușor această întâlnire, așa zis, literară – s-a găsit și băutura. Cum să te cureți, să te răcorești? Să iei o gură de aer proaspăt? Poate sprijinind palmele de geamul trenului?

Un puternic suflu rece a câmpiilor de stepă i-a surprins pe călătorii din jurul său. Ce-o mai fi și cu asta, se întreabă. O momentană defecțiune la sistemul de încălzire a compoziției, se consolau ei, în timp ce închid zărele și căștile, și-și pun șaluri și jachete. Așa se comportă călătorii. Oamenii buni, simplii. Dar el? El, lupul-călător, înțelege că tu ești afară, aflat într-o perfectă lipsă de scăpare. Te va observa vreunul, fără treabă, plimbăret, vreunul dintre oamenii recreativi, țaran cuminte sau vânător. Oricine ar da peste tine, imediat te-ar denunța *acolo unde trebuie!* Și atunci să vezi, dragul meu băciușca, ce te așteaptă? Se va ridica poteră, cu oameni și câini. Văzând multimea, tu o s-o tai la fugă. Numai, ca nu cumva prin fața poterii, să sari peste gardul de protecție al autostrăzii și să te arunci sub mașini în goană. Dacă nu te ajung gonacii rapizi de vânătoare sau, și mai rău, câinii polițienești dresați și dopați, să-ți i-a urma, atunci te

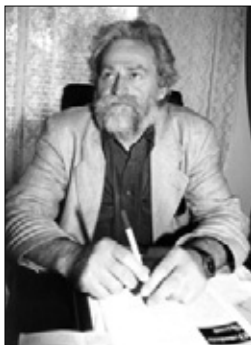
• Marin Gherasim

intercity

vor urmării cu elicopterul. Vor arunca plasa și te vor îndesa în ea. Te vor adormi cu glonțul tras din pistol. Indiferent cum te vor prinde, sfârșitul este același: te vor interoga, vor studia capul și corpul tău. În circumvoluțiunile creierului vor scormoni după gândul care te-a adus aici, în localitate, printre oameni. Iar ciopârțându-ți corpul, mai ales extremitățile, vor încerca să afle cum ai reușit și-n cât timp să străbați distanța de aproape cinci mii de kilometri, mai exact patru mii și șapte sute de mile. Ehe, unde o fi stepa aceea nemărginită după Volgograd, dar unde orașelul N. dinaintea Frankfurtului? Dacă zilnic, de fapt peste noapte, pentru că tu te deplasezi numai de la asfințit până la răsărit, reușești să parcurgi fugind cele aproximativ șaptezeci de mii, ai nevoie de nouă săptămâni. Acum te aflai acolo, în spatele Volgăi, iar acum ai apărut aici, în fața Mainei. Sau, poate, ești de mult aici: călduri de lupi siberieni și de stepă, mergând după armata învinsă a lui Napoleon, în iarna anului 1812-1813, au ajuns pe teritoriul între Maina și Rajna. Să fii cumva unul dintre aceștia? Atunci, venit în urma cu optsprezece decenii, iar în această seară înviat? Mai bine ți-ar fi fost dacă mai rămâneai o vreme la scuteală. Fiindcă tu nu știi, nici nu bănuiești, bunule al meu îmblânzit frate, ce te poate aștepta aici.

Nu ai fi tu cumva urmașul acestor lupi? Lupi-războinici. Pricepând întreaga ta nepuțință și rătăcire printre oamenii periculoși, lupul transpiră în intercity-ul „Berchtsgadener Land”. Mirosul tare al animalului sălbatic neliniștește călătorii. Sar, cei mai curajoși protestează, cei mai slabi țipă.

Schimbarea este totală. Animalul sechestrat în tren și-a dorit să te avertizeze. Încearcă cu labele și ghearele să deschidă geamul. Degeaba. Și-a însângerat labele, degetele. Și-a rupt ghearele, unghiile. Deștepti constructori au făcut trenul acesta. Compoziția este aprovizionată cu aer proaspăt, destul de umed, chiar și parfumat. Știința a calculat de mult de cât aer are nevoie omul pentru o respirație normală. Câte suflete, atâta aer! Aceasta experiență a fost folosită, bineînțeles, și la construirea acestui tren modern al căilor ferate germane. Toți călătorii călătoresc frumos și respiră frumos. Aer cât vrei. Inginerii, deci, știu totul despre trenuri, dar nu vor ști când se poate întâmpla ca într-un călător - fiindcă, din păcate, omul e doar om, deci este imprevizibil! - va scăpăra un gând săl-

batic ucigaș să deschidă geamul sau ușa și să sară din trenul în plină viteză. Din cauza acestor surprinzătoare, destul de rare dar posibile intenții, constructorii de trenuri iau și asigurare pe călători. Trenul este propriu-zis închis ermetic. Geamurile nu se pot deschide de loc iar ușa se deschide controlat din computerul central, și asta abia când compoziția se oprește de tot. Într-un cuvânt, totul e sub control.

Și acum? *Panica în intercity*. Dacă nu cumva cuvântul panică nu e prea blând pentru a descrie starea care-i cuprinde pe călători. O mai tânără nemțoaică intră mai devreme în travaliu și naște. În trenul de curând sterilizat țipă **Tânărul**, al cărui tata este necunoscut. Văzând lupul de stepă se puse pe plâns Rusul care a intrat în Germania pe catiușa în 1945. A venit și a rămas. Și acum Rusul gândește: Germania s-a unit, Rusia s-a dezmembrat, în tren se află lupul de stepă, iată, iarăși va fi război! Doamne ferește, se închină larg cu trei degete, dar gândește mai departe. Turcii vor ajunge în Balcani, germanii cei sături se vor duce în Est, și atunci slavii flămânzi vor veni în Vest. Cei drept, destul am și trăit în pace. Și pacea-i plictisitoare! Dar și aștia de aici iar s-au făcut nesimții! Numai să nu-i pună dracu iar s-o ia spre Est, asupra Sfintei Matusca Rusia! Dacă Bunul Dumnezeu dă! Acolo, ca și-ntotdeauna, se vor împotmolii. Drepti, comandă bătrânul rus, războinic care s-a săturat de pace. Arabul întinde covorul de rugăciune, ora este a cincina, ora pentru rugăciunea *icindia*. *Alah bismilah*, se închină întors spre Meka și Medina, se roagă pentru a păstra credința mahomedană, aici, în centrul Europei, înconjurat de creștini printre care, de fapt, ca-n orice *credință necurată*, se întâmplă de toate: un animal periculos în mijlocul trenului. Neamțul din Povolioje, întors la ai săi abia acum trei ani, recunoscând cum sălbăticușea de stepă fuge prin tren, caută funcționarul de la Căile Ferate Germane, să-l declare! Businessmenul din Orientul îndepărtat apasă comenzile, întreabă PC-ul, laptop-ul: ce se întâmplă? Dar pe micul ecran sunt ori anunțuri bursiere sau ceea ce și ochii oblici vede: o sălbăticușea printre călători. Al doilea din rasa galbenă din Est își aminti de iad și trase o priză

de cocaină. Cunoscutul etnolog de la Universitatea din Köln privește arătarea și repede notează observațiile. Turcoaică își adună copiii în jurul său, trei sunt în tren, din fericire, trei au rămas acasă, și cel puțin aceștia, pentru moment, sunt în siguranță. Una cu sângele amestecat, de Est cu Vest, dintr-o țară dunăreană de mijloc, frumoasă, tânără, emoționată se lipește de un sud-american, și acesta, cu o mână o ține sub control, ca nu cumva frica să treacă în emoție, iar aceasta în dorința nestăpănită, iar cu cealaltă mână scrie în aer *Hololit*, semnul zeității cu capul de câine, a zeului care i-a dus pa Mayașii și Astecii, în lumea de jos. I-a dus, i-a ascuns de invazia sălbaticilor, a albilor setoși de sânge, a creștinilor de pe continentul european. Negrul, ce-i cu negru? Nimic! Visează *lumi-na din august*, se trezește din atipire. Vede panica din jurul său, iarăși închide ochii și în intercity, print-un schelălăit încet de lup, se aude rezonând o tristă cântare a unui trib din Africa Centrală, un ultim cântec dedicat sacrificatului înainte de-al pune pe rugul incins. Al patrulea neamț, deși despre al treilea nu s-a spus nimic. A luptat între Kiev și

Odesa, fericit s-a întors din război cu un picior, în timp ce privește animalul de stepă surprins aici, între oameni, își amintește: s-a ascuns într-o vizuină trei luni, lupii i-au lins rânile, și astfel, printre ei, lupii, a supraviețuit. Întinerita nemțoaica, o babă cu fața călcată, se gândește la puternicele brate bărbătești de pe malurile mărilor sudice, în timp ce privește bătrânul neputincios de vis-a-vis, sotul ei. Oh, când o fi să plece odată și el? Acum l-ar putea termina acest monștru îmblănit din tren, print-un atac cerebral. Emigrantul politic dintr-o țară a blocului estic, nu de mult distrus, recunoaște agentul secret al poliției. Acesta este, se știe, cel mai periculos și mai eficace serviciu din lume. În travesti, ei sunt meseriași. Și în miel să se fi transformat, și-ar fi cunoscut el următorul, care, uite-te, și-n tren, în mijlocul Europei, îl urmărește. Merg după el, pas cu pas. Și acum s-a mai făcut și lup! Dacă ai fi tu înăuntru, în tren, și nu afară, pe mică livadă înzăpezită, tu ai vedea, citând *Tablitele popoarelor*: „Sărbul lup este”, în intercity, vechea zeitate sârbă.

Toți se îndepărtează, tremurâ! Privesc fiara. Iar ea te privește pe tine prin sticla gea-

mului. Ar vrea, și tu de afara simți asta, să te ajute. Dacă nimic altceva, cel puțin să te însotească. Dar, cum? Cine poate deschide geamul sau ușa în timp ce trenul e în mișcare? Cine să oprească compoziția? Cine să iasă din tren? El a încercat, și ce? Ghearele rupte, labe însângerate. Urlet. Călătorii fug în alt vagon. Lupul lovește cu capul în sticla rezistentă a geamului intercity-ului. Pielea îi pleznește pe osul frontal.

De după nori străpunge luna plină. Tu, pășind cu dreptul, începi să fugi, iei avânt, te închini și, aproape eliberat de forța gravitațională, cu un salt de animal, sari peste gardul înalt de beton al autostrăzii. De undeva de sus, din vest, se apropie un imens camion cu două remorci.

Post-scriptum

Prin tipografia de mult se pregătesc plăcile și, în plin avânt, turuie mașinile rotative - se tipăresc edițiile de dimineață ale ziarelor. Posturile de radio, în emisiunile lor obișnuite, privind starea drumurilor, au dat știrea privind un accident în lanț, respectiv intrarea a zeci de mașini în această cruce pe autostradă. Au trecut cu vederea corpul călcat, și, bineînțeles, întreruperea curentului în intercity, care a durat cam zece secunde. Totul este, s-a anunțat, urmarea aglomerației săptămânale obișnuite. Cotidienele germane mari, de influență - n-au suflat nici un cuvânt! E adevărat, Rheinische Post va publica nouă luni după eveniment, din pana lui Wolfgang K. un text despre *Miturile dezastruoase de prin râpele Balcanilor*. Aici, drept principalul instigator al războiului din Balcani se pomeneste vechea divinitate lupul sârbesc. Coincidența temporară, de tipărire a textului sus pomenit cu versiunea finală a acestei povestiri cu *post-scriptum* - este pur întâmplătoare.

De cum s-a oprit trenul, cu vreo două-trei minute întârziere, la gara din Frankfurt, din el au ieșit, odihniți și mulțumiți de serviciile Căilor Ferate Germane, prescurtat DB (Deutsche Bahn), toți cei care au ajuns la capătul călătoriei lor. Printre ei și un bărbos, de vârstă medie, cu o cicatrice vizibilă pe frunte, dar și una invizibilă în piept.

De fapt, tocmai cel al cărui numele, fără prea mare tragere de inimă, acoperă această poveste, deși ar fi putut fi și numele oricui citește aceasta poveste. Posibil chiar numele tău.

Din volumul *Panică în intercity*, Editura Atelierul Grafic „DERETA”, Belgrad, 2000, pp. 131-141.

• Ion Văsâi - Pasărea săgeată

Am mai afirmat, de unele cărți rămâi îndrăgostit toată viața, cu toate că, în multe cazuri, ai putea lesne construi tot felul de argumente viabile pentru îndepărtarea lor. Devreme ori târziu, pe Borges l-am spionat pentru prima dată undeva prin anii liceului, în momentul în care am primit drept cadou titlul celor de la *Editura Dacia* – „Borges despre Borges”. Nu mai e nevoie să mărturisesc, am fost cucerit încă de la primele pagini! Visam atunci să devin peste timp un expert în Borges, să îmi propun un jurnal de lectură Borges, etc. - o gândire ușor efeminată, ce a avut șansa să moară la timpul convenit. Peste timp, iesit din această pseudo-stare de grație, am început să mă întreb cu ce anume reușește Borges să își fascineze cititorul. Bine, dincolo de cele ce rămân la „căutătura” istoricului ori criticului literar, dincolo de toate alegoriile și metaforele existente în textele sale, cum a putut Borges să câștige unul dintre cele mai mari parii cu viața?

Deși ar putea suna patetic, mi-am dat seama că Borges îmi era cunoscut. Mult prea cunoscut... iar în același timp reușea, prin procedee ciudate, să îmi mențină vie o stare de continuu interes. Borges mă onorase deja iar eu îi căutasem lipsa privirii. Mircea nu mă primise niciodată cu mâna goală. Așezat pe canapea, ușor adus de spate, ținând mâinile pe lângă corp, era singurul din familie care, imediat după salutul de bun venit, păstra momente lungi de tăcere. Apoi, cu un firesc aparte, începea să discute despre probleme diverse, nu filozofic, ci cu înțelegerea și hotărârea unui om care cunoscuse cândva fața dramatică a vieții. În mod clar, putea fi trecut cu ușurință în rândul celor apropiați de o atitudine conservatoare. În ciuda acestui aspect, nu era un iubitor al restricțiilor, ci un mediator... și reușea nu prin faptă, nici prin vorbă - doar prin tăcere, prin aceea tăcere ce te obligă la proprii reevaluări. Sunt printre puținii ce îi căutam tocmai aceste momente, când neputința fizică a ochilor îi era străluminată de tot chipul; într-o nemișcare aparent supra-reală, înțelegeam că lipsa vederii de peste patruzeci de ani, alături de starea contemplativă au constituit garanția unui mare adevăr: ținta nu mai putea fi ratată. Când plecam, îmi dădeam seama că aveam în plus nu acea suta veche de lei, ciocolată ori mai știu eu ce, ci, dincolo de micile nimicuri, aveam siguranța. Așadar, corect drămuț, în majoritatea cazurilor, „însingurarea” – precum în lumea schivnicilor –, e prima treaptă pentru siguranța unei vieți înalte. M-am despărțit de bunicul meu relativ ușor: tocmai poate pentru că amândoi știam despre celălalt că are măsura și siguranța propriului viitor. După ce am închis ușa, m-am întors acasă și

literaturbahn

Marius MANTA

Pseudo-poveste de iarnă cu doi bătrâni aparent ursuzi

oarecum profetic, am citit la *Meridianele* unei reviste de cultură celebra „La luna” de Borges: „Hay tanta soledad en ese oro. La luna de las noches no es la luna que vio el primer Adán. Los largos siglos de la vigilia humana la han colmado de antiguo llanto. Mírala. Es tu espejo”.

E greu de spus cine fusese primul. Cronologic e simplu: bunicul meu! Dar poate că a fost cartea, cea a cărei funcție supremă e tocmai aceea de a te dezlipi de tarele unei realități ce se află la granița cu grotescul. Să nu uităm, recunoscut pe plan mondial drept unul dintre scriitorii cei mai influenți/novatori, Borges a declarat că cele mai îndrăgite cărți rămân cele ale copilăriei, viața socială nepunându-și încă amprenta asupra capacităților de a interacționa cu zona imaginarului. Câmpiile (și nu câmpurile!) textelor borgesiene se construiesc pe referențialități auto-inductive ce adâncesc gradual sensurile unor căutări valabile. Obiectul se confundă voit cu subiectul, intertextualități ciudate (a se vedea măcar

„Numele trandafirului” a lui Umberto Eco) reclamă paliere culturale însemnate iar proza devine mai mereu poezie, fie și pentru faptul că textul borgesian este în sine semnificativ pentru o serie largă de arhetipuri. Asistăm la un demers detectivistic de a strămuta orizonturile libertății.

Dincolo de toate acestea... cum să scrii o carte despre Borges? Un studiu da, câteva idei despre o carte, despre o etapă a poeziei... dar o carte?

Ei bine, cu ceva timp în urmă am constatat că Edwin Williamson nu mi-a cunoscut bunicul. La drept vorbind... nici nu avea cum! Cu toate acestea, îl cunoaște pe celălalt (scuzați maniera enervantă și explicit subiectivă!) și îndrăznește să scrie o amplă lucrare, intitulată „Borges. O viață”, publicată de *Rao*; acum lăsând gluma la o parte, un adevărat eveniment editorial ce a trecut neobservat!

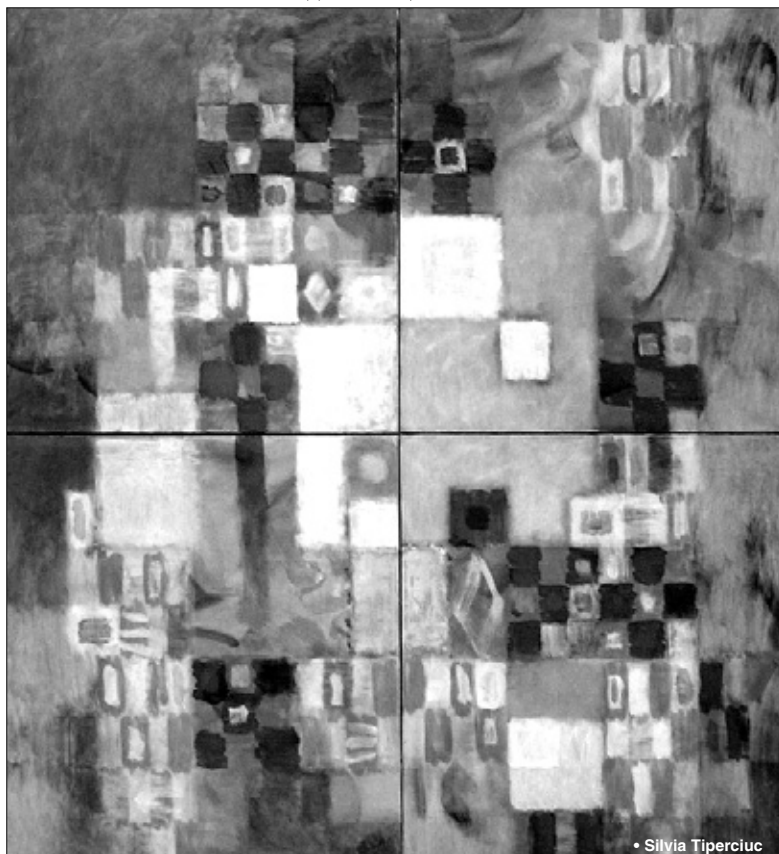
Monumentalul volum este alcătuit din circa opt sute de pagini, treizeci și patru de capitole ce își propun să ne înfățișeze o față diferită a

autorului argentinian. Din păcate, deși am așteptat apariția acestei cărți cu sufletul la gură, am fost dezamăgit printre altele de un ușor pedanterism al autorului. Figură marcantă a spațiului universitar, Edwin Williamson nu are curajul de a-și asuma până la capăt specificul unui tip de discurs. Pe alocuri este prea didactic, în timp ce anumite legături pe care le propune între cursul evenimentelor din viața lui Borges și personajele scrierilor sale frizează cu neverosimilul. Am certitudinea că autorul nu și-a formulat la începutul acestui exercițiu o serie de întrebări. Scopul cărții pare să fi fost acela de a scrie o carte despre Borges și... atât. Însă o asemenea poziționare presupune și un acord cu existența unui mit pre-existent, o figură ce a ieșit cu mult din sfera contingentului. Parcă probând frustrările unui copil, Edwin Williamson uită de mitul Borges și ne mărturisește în subtext că ne va livra un Borges de sine gândit, de sine făcut. Așadar, cele opt sute de pagini vor fi transformate,

după umila mea părere, dintr-o posibilă monografie complexă, într-una complexată. Ce își dorește până la urmă Edwin Williamson? Să scoată textul borgesian în afara Cărții, să îl recompună acordându-i cu aspecte ale istoriei Argentinei, făcând legături la tot pasul și cu istoria familiei Borges ori a altor familii emblematice. Având acces la o cantitate de informație ce impresionează, intenția lui Edwin Williamson e mai degrabă un detractor al lui Borges cât timp rămânem fideli imaginii pe care ne-o creasem deja. Bănuiesc că în firea lucrurilor ar fi fost să fi lăudat o asemenea întreprindere... mă gândesc cu regret câtă muncă stă în spatele lucrării, câte eforturi intelectuale ori financiare; m-am gândit apoi până și la faptul că poate eu greșesc, că am și eu mofturile mele, că îmi e greu să dau jos de pe soclu una din figurile față de care m-am simțit atras de-a lungul timpului... Și atunci am urmat calea cea dreaptă – m-am reîntors la opera lui Borges. Și am căutat să văd totul din perspectiva monografiilor recente parcurse. Cel mai bun cuvânt ar fi „potic-neală”. Un alt Borges... greoi... refractar... care își încruntă genele... Nu mi-a plăcut! Textul „prima” m-a liniștit: nu eram eu de vină. Borges nu are de ce să fie continuu contextualizat.

De acum chiar nu mă mai interesează pe cine a iubit Borges, cine e Norah Jones, cu cine a fost însurat, ce influență a avut propria-i mamă, etc. Într-o scurtă paranteză, l-am putea întreba pe Edwin Williamson de ce trece atât de repede peste toate datele „prieteniei” cu Adolfo Bioy Casares, ori de ce ține cu tot dinadinsul să fie atât de freudian în demersul său, propunând (aproape explicit) drept sursă pentru întreaga operă continua luptă pentru rezolvarea unor probleme afective ce și-ar avea începutul undeva în copilăria sa?

Îi voi mulțumi așadar lui Edwin Williamson pentru paginile scrise – care apropo, nici ele însele nu știu dacă se vor de tipul unei monografii sau îmbracă mai mult forma eseului - și îmi voi menține interesul pentru tot ceea ce a văzut Borges dincolo de orizonturi, bucurându-mă că Borges îmi e aproape... între noi rămâne vag *parfumul unei femei* însângerate de patima unui milonga. Borges rămâne acoperit de mit; în ceea ce mă privește vă promit că, dacă am să îl întâlnesc vreodată pe Al Pacino, am să îi povestesc câte ceva despre bunicul meu!

• Silvia Tipericiu

Eliade a sesizat în *Fragmentarium* faptul că sunt mai puține femei în opera lui Dostoievski decât în opera oricărui mare autor european” (pag. 120). Mai mult, credem că acestea nu sunt însă doar mai puține ca număr, ci și secundare, ca rol. Sonia este prostituată, Grușenka sau Nastasia Filippovna sunt curtezanе, Alexandra Ivanovna, Adelaida și Aglaia formează aproape un grup statuar, Aliona Ivanovna și Lisaveta sunt figuri episodice distribuite în rol de victime, Sofia Ivanova Karamazova este soția care moare de scârbă, generăleasa Lizaveta Prokofievna Epacina este „nici frumoasă și nici știe ce învățată”, Marie, din *Idiotul*, apare ca o amintire și am putea continua fără să găsim eroine de prim-plan. Marile roluri sunt jucate de către bărbați. În unele dintre cărțile lui Dostoievski femeia nu apare decât ca... decor. În marea literatură europeană femeia este distribuită în roluri principale: „Drama, istoria, mântuirea se petrec în jurul unei femei; fie ea Elena a Troiei, Nausicaa sau Penelope. Firește că alta e «femeia» crescută sub semnul Athenei – și alta cea dezlântuită în orgiile lui Dionysos. Dar funcția centrală dramatică a femeii rămâne aceeași în aproape toată literatura europeană” (Ibidem, pag. 120). Găsim în această atitudine urmele unui misoginism dostoievskian? Cert este că Dostoievski este autorul unei alte revoluții și din această perspectivă: „Nu apare atunci excepțională apariția lui Dostoievski, ruperea lui titanică

cogito

Ion FERCU

Eliade și Dostoievski (2)

„...descoperind – pentru sensibilitatea europeană modernă – un nou continent mental, Dostoievski descoperă, în același timp, și normele, care conduc aceste niveluri în aparență atât de «confuze». Și aici, în străfundurile demetrice ale ființei umane, există norme, legi, principii. Personalitatea lui Dostoievski e covârșitoare pentru că el, cel dintâi, refuzând itinerariul lui Dante, ne călăuzește prin aceste prăpăstii subterane ale ființei omenesti...”

Mircea Eliade, *Fragmentarium*

de această tradiție europeană, curajul lui de a crea oameni care suferă, speră, se prăbușesc sau se mântuiesc fără femeie? (...) Și marii eroi dostoievskieni există și trăiesc dramatic prin propriul lor destin, autonomi. Această autonomie a omului, această luptă a lui cu destinul, Europa a întrevăzut-o doar o singură dată: în anumite tragedii ale lui Shakespeare. În Dostoievski însă, omul ajunge pentru întâia oară victima propriului său destin, fără drama dragostei, fără agentul de suferință și de beatitudine care a fost întotdeauna, în literatura europeană, femeia” (Ibidem, pag. 120, 121). Uneori, Eliade se înșeală, mai ales atunci când opinează că scriitorul rus are curajul „de a crea oameni care suferă, speră, se prăbușesc sau se mântuiesc fără femeie”. Rar se întâmplă așa ceva la Dostoievski. Imaginați-vi-l, de

pildă, pe Raskolnikov purtându-și singur crucea pe Golgota mântuirii... Marile mântuiri dostoievskiene se află în preajma femeilor, sprijinite de către acestea. Bărbații, chiar și un Aleoșa Karamazov, seraficul, teoretizează mântuirea prin suferință; unele dintre eroinele dostoievskiene, deși sunt abandonate păcatului, încearcă, sisific uneori, ca această mântuire să devină un fapt de viață. Exagerează Eliade și atunci când crede că în vreme ce în marea literatură europeană „femeia și dragostea jucau aici rolul de catalizator al eternei drame umane”, „Dostoievski are curajul să rezolve problema plecând de la datele ei inițiale: omul singur (cu sensul de bărbatul singur; n.n., I.F.), față în față cu destinul” (Ibidem). Totuși, universul dostoievskian nu este chiar un pustiu feminin, deși femeia nu deține nicăieri

prim-planul, ca la Petrarca, Dante, Cervantes, Shakespeare, Calderon, Flaubert, Goethe sau Tolstoi, de pildă.

Este interesant, și din perspectiva atitudinii criticii actuale, și punctul de vedere formulat de Eliade cu privire la raportul dintre romanul care promovează „epicul pur” și „romanul de idei”. Pentru a-și argumenta opinia, Eliade face în mod repetat trimiteri și la Dostoievski. Admirația fără rezerve a creatorilor și criticilor literari față de „epicul pur” este considerată, nota bene, „o formă derivată a snobismului”, deși romanele de idei „sunt cel puțin jumătate din capodoperele lumii” (Mircea Eliade, *Fragmentarium*, Editura Humanitas, București, 2008, pag. 127). Dostoievski, Rabelais, Dickens, Balzac, Proust, Cervantes, Thomas Mann sunt amintiți printre cei care „îndeasă cu lopata în opera lor «cultură», «erudiție», «idei» (Ibidem, pag. 127). Nici chiar Shakespeare, cel mai epic dintre creatori, nu se ferește de „idei”, de „cultură”. Oftatul după epicul pur, atât de prezent (încă) și în critica literară românească actuală, este

taxat ca „snobism al simplității și ignoranței”. Eliade aplaudă chiar și procedeele utilizării citatelor și „referințelor critice” într-un roman: „Balzac, Tolstoi și Dostoievski, Proust – abundă totuși în referințe precise. De altfel, este cu desăvârșire absurd să crezi că dacă spui «Vasilescu mi-a vorbit despre nemurirea sufletului» se face epică, iar dacă scrii «Am citit într-o carte de Bergson» faci teorie. Dacă personajul a gândit problema, a trăit-o după puterile sale, lucrul acesta este un fapt, fie că i l-a provocat lectura lui Bergson sau conversația cu Vasilescu” (Ibidem, pag. 128, 129). Eliade amintește în acest context despre „spaima de dialog inteligent și interesant”. Notând, cu ironie fină, că „oamenii își pot spune și lucruri semnificative, nu numai prostii”, el se întreabă de ce „e neapărată nevoie ca un dialog să fie tîrn și neinteresant – ca el să fie epic?”. Ironia i-ar putea atinge și pe acei critici literari contemporani care, în marea lor competență, îi persiflează doctoral pe romancierii care fac trimiteri la surse, susținând că dacă vor să afle ce-au spus diferite personalități citate merg cu lectura direct la sursă. Acestea sunt, neîndoind, atitudini de înși complexați care caută peste tot doar „florul liric”.

Eliade nu-i acordă însă nici lui Dostoievski un „certificat de mare audiență” pentru eternitate. El știe că până și un Dostoievski este fiul timpului: „Anatol France, când a respins pe Dostoievski, în numele bunului-gust a făcut-o. Și avea perfectă dreptate. Acum, Dostoievski este acceptat de bunul gust. Dar câți alții nu sunt acceptați!” (Mircea Eliade, *Oceanografie*, Editura Humanitas, București, 2003, pag. 207).

Premiul revistei „Ateneu” la a XLI-a ediție a Concursului Național de Poezie „Nicolae Labiș”, Suceava – Mălini

Gianina Gheorghiu

Moto: „Nimic nu e mai înrudit cu mine decât marea,
Apă sărată sunt și eu
Închisă între maluri diferite
Dar desenate de același zeu”

Ana Blandiana

Iubire

Thanatică voce,
și, undeva, într-un spațiu închipuit,
fiacăra ce dă viață privirii și zâmbetului

și atingerii
visul ți se pare un monstru urât mirositor, secundele reneagă libațiile
în cămasă viscerală, umbra mea face dragoste cu umbra ta inexistentă
auzi șoaptele care transfigurau intermundiile?
simți cei șapte mii de diavoli libidinoși care ne răpesc din misterul
de-a fi suflet-pereche?

thanatică voce,
și îndoiala se lovește cu capul de piatră

Șerpoaica

Sunt o șerpoaică, și aici, în sinele roșiatic,
lumea se lovește cu capul de piatră,
cântă și inspiră aurolac, retrăiește tristețea
ca pe o ultimă secvență a hazardului
(zațul de cafea braziliană încă mai așteaptă
lichidul amniotic al neantului)

te apropii,
și de-odată nu-mi mai recunosc trupul,

nu știu cine sunt, de unde-am apărut,
dacă urâsc monstruoasa complicitate a măștilor

încerc să mă ascund după degete,
dar degetele iau forma mâinilor tale,
picătură de sânge ce-anunță nefericirea
da, ne adorăm urându-ne
(sânul e o rodie infamă,
coapsele, originea infernelor posibile
și imposibile)

presimți alienarea în rochie de mireasă?

Abstract

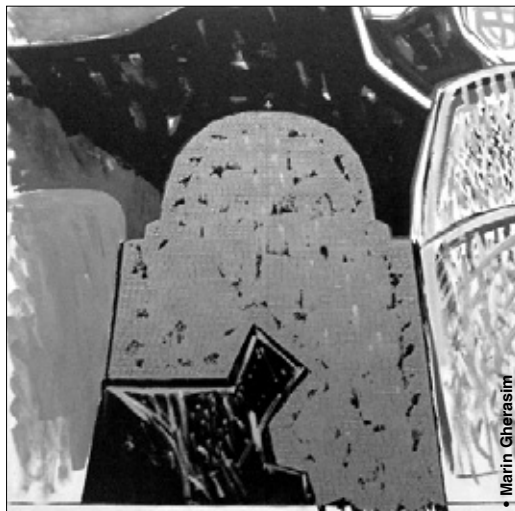
Definitiv, lumea e-un delir bine gândit,
măștile urmează
altor măști sub soarele infirm, nu poți da contur
decât tăcerii, fantomă senilă
în corola unui crin imperial

de-aici se nasc micile contradicții,
într-un război închipuit, se-ajunge întotdeauna
în același punct, nu există o ultimă graniță,
doar moartea în rochie de mireasă poate dansa
pe capota mașinii tale de lux

vei înțelege, oglinda ridată
te va ispiți a mia oară,
prin simplitate, formele se desăvârșesc,
abis în alt abis,
copilăria lucrurilor pe care nu le-ai înfăptuit

pictezi nordul pe craniul lui dumnezeu,
nici o monstruoșitate nu e mai monstruoșă
decât frumusețea

dedublarea misterului,
în cercuri concentrice, intimitatea fără seamăn
a unei călătorii născute prematur pe gură.

Marin Gherasim

CONSILIUL EDITORIAL

Constantin Avram (Consizo Serv), Mihai Banu (Agribac Com), Ioan Chiriac (Rolex), Petru Cimpoeșu (Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național), Viorel Ghelase (Direcția Silvică Bacău), Viorel Grosu (Hydroconstrucția, Sucursala „Moldova” Bacău), Grigore Horoi (Agricola Internațional), Neculai Lupu (Universitatea „George Bacovia”), Gheorghe Popa (Centrul „George Apostu”), ing. Mircea Nicolae Rusu, dr. ing. Ioan Viziteu (Teletrans, Ag. Bacău).

starea de grație

Victor MITOCARU

Politica și înțelepciunea populară

Printre cele mai des invocate realități de către oamenii politici de după 1989 sunt *înțorcerea la popor și interesul național*. Nu există argumentare a vreunui crez sau a unei cauze partizane, nu se dezvoltă pe scena politică vreo arguție oțărâtă, nu răzbate în nicio împrejurare publică zelul demagogic fără chemarea în sprijin a interesului național și a propășirii poporului, de parcă biata țărișoară și așa-zisul popor și-ar da obștescul sfârșit fără ajutorul neprecupțit al politicianilor. Înțorcerea la popor, cu intenția educării lui și a eliberării din chingile feudalismului întârziat și ale dependenței de voința puterilor din jur a fost o temă scumpă revoluționarilor de la 1848, iar printre cei mai radicali dintre dânsii, cum s-a dovedit a fi Bălcescu, păreau a-și face o profesiune de credință din „luminarea” poporului spre a fi eliberat social și spiritual. Cât despre interesul național, sintagma a fost pusă în circulație, cum se știe, de către marele om politic și orator Take Ionescu, șef al Partidului Conservator Democrat. Invocarea așa-zisului interes național se face uneori în cazul celor mai demagogice susțineri la emisiuni televizate. Faptul e cu atât mai bătător la ochi, cu cât cuvintele *național și naționalism* sunt dezavuate din pricina pe care nu le aducem aici în discuție, dar invocarea devine cu totul ridicolă în situația în care unii susțin că din statul ca entitate națională se mai agită doar o fantosă, câtă vreme institutiile sale sunt aproape compromise prin proasta lor funcționare.

Iată însă că de curând și la nivelul celei mai înalte politici de stat este luată în sprijin însăși înțelepciunea populară prin filonul zicerilor memorabile pe care memoria colectivă le păstrează din vremuri ancestrale. Vrând să reaseze statul pe temelii moderne, președintele Băsescu a inițiat un referendum pentru a consulta poporul în privința posibilității trecerii la parlamentul unicameral și a reducerii numărului de parlamentari de la 471 la 300. Foarte bine! În pregătirea evenimentului s-a răspândit și un afiș cu chipul președintelui și cu un text care transferă la persoana a III-a plural (trimiteri explicită la parlamentari) cunoscuta zicere: *De ce ți-e frică nu scapi*. Cui sunt adresate cuvintele: poporului sau electoratului care în aceeași zi trebuia să se prezinte la alegeri prezidențiale? Greu de precizat

deoarece din popor nu fac parte doar bădia Costică și țata Ileana (stimulați, poate, de zicerea cu pricina să ceară *capul lui Moțoc* în schimbul tuturor relexelor vieții pe care sunt obligați să le suporte), ci și elitele, chiar președintele țării, parlamentarii, oamenii administrației publice, cadrele didactice, oamenii de știință, tehnicienii. Unii dintre aceștia (printre care mă prenumăr și eu) au simțit fiori la citirea augustului mesaj, pornit s-ar zice din cea mai mare dragoste pentru popor și din cea mai mare aversiune față de parlamentari, aceștia ghicindu-se a fi tocmai dintre aceia care constituie pricina răului social. Parcă-l și vezi pe popor zicându-și cu obidă: Lasă-i, bine le face! În discuțiile televizate am observat poziții diferite: parlamentari care acuzau teama celorlalți de a-și pierde privilegiile, ca și cum acuzatorii ar fi fost săraci lipiți pământului. Mai trebuie spus că și în situația în care vor fi reduși numeric, vor păstra prin lege anumite avantaje. Pe de altă parte, în cursul mandatului actual își pot vedea liniștii de treburile lor și ale țării (în măsura în care vor și își dovedesc competența). Să exprim o intenție salutară pentru reformarea statului și să o traduci printr-o asemenea

amenințare, chiar extrasă fiind ea din fondul de aur al înțelepciunii populare nu-i chiar de ici, de colo. Și apoi, noi mai știm că garantul respectării constituției, mediatorul, are la dispoziție, provenind din același fond, tot un enunț, mult invocat de oamenii echilibrați, siliiți să suporte fel de fel de pomiri de învrăjpire: *Vorba dulce mult aduce*. Căci trebuie s-o spunem că până și aceste modeste purtătoare de mesaj

• Marin Gherasim

afișe electorale ori chemările la referendum, poartă în ele și virtuți pedagogice, educative. Oricât s-au silit unii elitiști să susțină la televizor că mesajul cu pricina era de tot impersonal, nu insinua, nu era subliminal, se vede cât de acolo că se adresa acelei populații pornită să croiască înainte de a măsura, acelei populații care într-un singur moment are o satisfacție, neînțeleasă prea bine de psihologi, de a lovi, de a ataca, de a se simți stăpâna unei întorsături de destin, nu tocmai clare nici în mintea respectivei grupări.

Poate că reducerea numerică a membrilor Parlamentului l-ar face mai funcțional, poate că revizuirea constituției i-ar da un plus de actualitate absolut necesară. Dar noi suntem dispuși să credem că actul alegerilor ar trebui precedat de

stabilirea unor condiții și criterii care să-l valideze pe viitorul parlamentar ca personalitate politică. Pe de altă parte, oameni simpli din popor au suferit atâtea umilințe în acești ani, au pierdut pe nedrept proprietăți, au fost înșelați, târâți în procese, câștigă venituri de râsul lumii. Și deodată sunt chemați să-și spună cuvântul în probleme atât de grave și prin gestul lor să certifice intenții pe care ei înșiși le pun la îndoială, câtă vreme sunt nedreptățiți. Desigur, întotdeauna se vor prezenta la vot și oameni mai puțin instruiți și, prin urmare, numărul lor și nu judecata și puterea de discernere hotărâște, cum s-ar zice, rezultatul sufragiului și victoria cutărui candidat. Dar noi încheiem, afirmând că decât să invocăm înțelepciunea populară veche, ar fi mai bine să aplicăm înțelepciunea nouă, adică explicarea scopurilor spre care năzuim. Cu înțelepciunea veche stăm bine, mai ales când o alăturăm șmecheriei postdecembriste care parcă a cuprins întreaga națiune. Când însă ne vine bine, îi îndemnăm pe tineri să consulte doar pe internet fondul umanist clasic. Cu alte cuvinte, conjuncturalul la conjunctural trage. Când am privit de departe uriașul afiș cu chipul președintelui amenințându-i pe cei cu pricina că n-au să scape de ce le e frică – reducerea numerică de la 471 la 300 a parlamentarilor –, afiș ce se desfășura în înălțime cam pe opt etaje ale Hotelului „Decebal” din Bacău, m-am întrebat cât o fi costat prioritatea asta absolută și mi-am amintit brusc tot de o formulare populară: *De, obrazul subțire (?) cu cheltuială se ține*.

Matematicienii visează uneori

Numerele, pe care desigur e un truism să afirmăm că le folosim zi de zi, sunt legate de nenumărate mistere, privite în abstracțiunea lor cea mai adâncă sunt atât de enigmatice, de „neînțelese” încât doar matematica poate vorbi despre ele, fără inhibiții, fără complexe. În studiul proprietăților matematice ale numerelor ne introduce profesoara Eleonora Savu în cartea „*Teoria numerelor. Un univers fascinant*” (Ed. PIM, Iași, 2009). Lucrarea respectivă, prin propunerea a nouă capitole cu seturi de probleme ce nu pot fi rezolvate elementar, se adresează desigur mai întâi profesorilor și elevilor pentru pregătirea olimpiadelor și concursurilor școlare. Totodată, Eleonora Savu ne oferă un ghid în teoria numerelor, realizând în același timp un exercițiu de admirație față de o știință considerată de mulți ermetică. În cele câteva pagini în care cochetează cu limbajul eseistic, autoarea ne convinge că matematica este „cea mai pură formă de gândire”.

Prin cele două capitole introductive „*Repere istorice*”, „*Probleme deschise/conjecturi*” și mai ales prin capitolul-epilog „*Marea teoremă a lui Fermat, o enigmă a secolului al XVII-lea rezolvată la sfârșitul secolului XX*”, autoarea ne familiarizează, chiar și pe cei care suntem mai puțin cunoscutori între ale matematicii, cu filozofia unei ramuri din această știință, cu realizările de ordin practic și chiar cu idealurile și

visurile inițial tănuite, mai apoi, împărtășite lumii întregi. Am aflat astfel că în anul 585 î.H., utilizând proprietăți de divizibilitate a numerelor, Thales prezice o eclipsă de Soare, Leonardo da Vinci folosind de asemenea divizibilitatea numerelor, anticipează construirea ceasului cu pendul, în 1766 Johann Bode leagă astronomia de teoria numerelor, enunțând legea: „distanțele la care se află planetele față de Soare sunt proporționale cu termenii șirului 3, 6, 12, 24, 48, 96”. Cele mai interesante aplicații ale teoriei numerelor sunt în criptografie, efecte acustice speciale și în comunicațiile spațiale.

Să zăbovim un pic asupra ultimului capitol, în care impresionată de „poveste”, încă de la primele rânduri, autoarea ne vorbește cu o încărcătură emoțională deosebită: „*Povestea Marii Teoreme a lui Fermat (MTF) este unică, ea include viața, amăgirea și moartea, a fost o provocare pentru mulți matematicieni și a stimulat dezvoltarea matematicii. Deși problema a fost formulată prin 1630 de Pierre Fermat, demonstrația ei a fost dată de Andrew Wiles abia în 1994 și, în mod surprinzător a făcut din matematică titlul de primă pagină al celor mai importante ziare din lume.*” Încă din copilărie, Andrew Wiles (n. 1953) a „visat” să demonstreze Marea Teoremă a lui Fermat. La un moment dat al carierei lui, Wiles s-a „rupt” de lume, a început să absenteze de la toate conferințele și seminariile anuale, ceea ce i-a determinat

pe unii să-și creeze falsa impresie că ar fi „terminat” ca matematician. Andrew Wiles „s-a cufundat într-o izolare tăcută mai bine de șapte ani”. După această perioadă, în vara anului 1993, anunță că a demonstrat MTF (de fapt obținuse doar un fragment al demonstrației). La începutul anului 1994 afirmă că s-a izbit de numeroase dificultăți. Dar, pe 6 octombrie 1994 găsește soluția completă, o trimite la trei colegi și se confirmă *validitatea* ei. Totul a fost posibil dintr-o pasiune febrilă susținută de un devotament ieșit din comun, manifestat printr-o copleșitoare muncă de cercetare. Mărturisirea lui Wiles atinge sensibilitatea spiritelor deschise, animate de idealuri: „[...] *nu există nici o altă problemă în matematică de care să mă simt captivat așa cum am fost de cea a lui Fermat. Am avut acest rar privilegiu de a fi capabil să-mi urmăresc în viața adultă ceea ce fusese visul copilăriei mele. Știu că e un privilegiu rar, dar dacă poți ataca în viața adultă ceva care înseamnă atât de mult pentru tine, atunci recompensa pe care o primești nu se poate compara cu nimic altceva. După rezolvarea acestei probleme am cert sentimentul unei pierderi, dar în același timp un extraordinar sentiment de libertate. Am fost atât de obsedat de problema asta încât timp de opt ani de zile m-am gândit la ea încontinuu - de când mă trezeam dimineața și până când mă duceam seara la culcare. Acesta e un răstimp lung pentru a te gândi la un singur lucru. Toată această odisee s-a sfârșit acum. Mintea mea se odihnește.*”

Mihaela BĂDIȚA

Franța

Un Crăciun fără de sfârșit

În 1966, liceancă fiind, am descoperit într-un ziar vestea predării limbii române la Universitatea din Strasbourg. Am trimis atunci o scrisoare conducerii ei, rugând-o să mă ajute să intru în legătură cu unul din studenții de la română, în speranța înfripării unei corespondențe care să ne ajute pe fiecare în perfecționarea studiului limbii celuilalt. Mi-a răspuns o tânără, Marie-Joëlle Horst, încântată să ia legătura cu o româncă din Bucovina minunatelor aducerii aminte ale profesorului ei Octavian Nandriș. Prietenia aceasta și interesul pentru franceză și română au avut, direct sau indirect, mai multe urmări. Între acestea, eu am fost singura din fostul raion Câmpulung Moldovenesc care mi-am susținut bacalaureatul în franceză și am devenit pe viață interesată de limbile romanice, iar Marie-Joëlle Horst și-a schimbat prin căsătorie numele, devenind Marie-Joëlle Dumitrescu. Tot atunci am primit de la ea o ilustrată aparte, extraordinar de deosebită raportată la perioada aceea a României, cu o imagine a stălpului cu îngeri din Catedrala Notre-Dame din Strasbourg. Am fost atât de fermecată de ea, încât a călătorit permanent cu mine în diversele orașe în care am locuit și tot împreună am înaintat în ani. Dar iată că după peste patru decenii, a dispărut dintr-odată, uitată poate într-o carte, rătăcită în vreun album. Am căutat-o o vreme cu îndărijirea cu care ne agățăm de câte un simbol al tinereții. În clipa în care am renunțat, am știut că a fost un semn. O lună mai târziu, în septembrie, urcam într-un autocar cu destinația Strasbourg.

Se inserase de-acum, când m-am instalat în locuința caldă și primitoare a universitarei sucevence Gina Puică, lectorul nostru de limba română la Universitatea din Strasbourg. Dar în loc să fiu copleșită dintr-odată de toată oboseala drumului, am simțit un impuls irepresibil: să mă misc, să mă plimb, să văd. Am coborât, am făcut doar un colț de stradă și împrejurul nostru au început să văjaie, întâi ca niște cărăbuși de mai, apoi cât niște ciorii, o mulțime de vrăjitoare pe mături. Am făcut ochii mari. Gina a înălțat ușor din umeri și a surâs: *Vrăjitoarele din Alsacia sunt bune!* După ce aripa uneia, mai mare decât toate, mi-a atins tâmpla, am întors capul spre dreapta, urmărindu-i câteva clipe zborul fosforescent. Apoi, m-am întors

spre stânga, și-atunci am înțeles ce înseamnă o respirație tăiată. În noapte, mai întunecată decât ea, cu vagi reflexe roșietice stătea parcă dinainte de timp, masivă și imaterială, lângă noi, dar venind din cer, Catedrala. În aceeași măsură în care o priveam mi-o și închipuiam, o simteam fără s-o ating, piatră gânditoare, conștientă de splendoarea sa. Ca în tranșă, încercând cumva să o cuprind, am început să o înconjur. Ne-am pierdut pe stradele luminate de flori, de vitrine, de terase pline de oameni, însulețiți de propriile cuvinte, de bucuria celuilalt, de aroma vinului, de țaria cafelei, descoperind-o când în capătul lor, când deasupra, fără să o pierdem și fără să ajungem de unde plecasem, până la uluitoarea senzație că, de fapt, nu eu, nu noi, ci ea, Catedrala, ne urmărea. Chiar și mai târziu, aproape de miezul nopții, la una din măsuțele care ocupau o palmă de trotuar, destul de departe, în Mica Franță, cu câte un pahar cu *gewurtzraminer* dulce în față, pahare cu piciorul verde, tipic alsaciene, îi simțeam prezenta în ceață, în spate. Aproape.

Nu știu dacă a doua zi m-am supus unui ritual al dimineții cu încredere în puterea ei de a limpezi și de a ordona lucrurile sau unuia al locului, care dă prioritate absolută splendorii, dar asta am făcut înainte de toate: am început urcușul celor 330 de trepte spre platforma Catedralei, punctul din care lui Goethe, fost student la Strasbourg, îi plăcea să admire apusul soarelui. Fiecare pas înainte era un pas în văzduh și în Țara Minunilor deopotrivă, întâmpinată aici de imaginea sculptată a unei ale-

gorii, dincolo de dantela minerală a unui detaliu arhitectonic, de o turlă ca un brad de Crăciun, cu ghirlande încremenite cu veacuri înainte de înfripirea sărbătorii, de porțiuni învelite în plasa fină a schelelor, de imaginea secvențială a orașului, până la cea de ansamblu de sus. Mă aflam în partea finală, deja celestă a lumii? Nu, era doar o iluzie optică, fleșa, partea cea mai zveltă, mesajul palpabil, săgeata îndreptată spre azur de meșterii-artiști, dubla și depășea cei 66 de metri străbătuți până acum. Suficienti totuși, asemenea distanței ideale pentru privitul unei picturi, pentru ca harta orașului să capete substanță și relief. Inima Strasbourgului, dacă nașterea începe cu inima, este înconjurată de brațele unui afluent al Rinului, Ill, care delimitează pe această insulă, patrimoniul UNESCO, cele mai vechi muzeești ale așezării: Catedrala, Podurile Acoperite, Casa Kammerzell, Farmacia Cerbului (cea mai veche din Franță) și alte superbe edificii din secolele 16-17 cu grinzi aparente, à *colombage*, Palatul Rohan, elegantele hoteluri din veacul al 18-lea. Dincolo de țârmurile râului, aceeași desfășurare voluptoasă a trecutului, același orgoliu al conservării ca atare sau prin construcții noi în spiritul lui, dar și, egală în măreție, replica epatantă a contemporaneității cu palatele sale: Palatul European, Palatul Drepturilor Omului, triplu simbol al credinței bătrânului continent în forța schimbării. Mai există desigur și uimitoare îngemănări. De pildă, carcasa argintie în care a fost învelită acum doi ani gara orașului, clădire datând din 1883, și care la o primă vedere, diurnă,

• Catedrala

o alătură, cu aerul ei de farfurie zburătoare Muzeului de Artă Modernă și Contemporană, Hotelului Departamentului și altor edificii moderne, pentru ca noaptea să devină perfect transparentă și să arate privirii construcția de peste un secol.

Oraș în care, cum spunea Le Corbusier, „ochiul nu se plictisește niciodată”, fremătând permanent de turiști, Strasbourgul îți pune la dispoziție cele mai încântătoare mijloace pentru a fi vizitat. Am preferat una din ambarcațiunile de pe Ill și canalul Marnei la Rin, cu același nume ca o pictură căutată de toți cei care ajung aici, „Frumoasa Strasburgheză” de Nicolas de Largillière, însă la fel de atrăgătoare sunt și minitravaiele și tramvaiele, simple, comode, silențioase. Dar cum mai mult decât toate, îmi plac aripile poveștii, pe aceasta am ales-o întârziind într-o zi sub borul uriaș (700 mp!) de sticlă al rotondei din Piața Omului de Fier. În armură, însemn al unei farmacii din secolul 17, el făcea să sune clopotul care îi aduna în fața Catedralei pe membrii corporațiilor așezării, înarmați din cap până în picioare și gata să-și dea viața în luptă cu dușmanii ei. Dar dacă Omul de Fier umple zona de oșteni-orășeni, romantic, vizionarul Gutenberg al sculptorului

David d'Angers o înzăpește cu troiene de cărți. Și nu întâmplător aceiași orășeni, în ținuta festivă a breslelor lor, i-au dat onorul la dezvelirea statuii, în 1845. Tânărul care a conceput principiul tipăririi cu ajutorul caracterelor mobile, prin grija căruia în 1455 aici apărea prima biblie astfel tipărită, a destinat orașul, grație invenției sale, unor lungi secole, 15 și 16, de bogăție și prosperitate, transformându-l într-o adevărată Capitală a Cărții. A cărții purtătoare a ideilor Reformei, a cărții minunate ilustrate de artiști vestiti. În această piață am revenit cel mai des, fascinat de personalitatea lui Gutenberg, fermecat de înscrisul de pe fila deschisă pentru viitorime, „Și s-a făcut lumină!”, ispitit de prânzul gustos la restaurantul care îi poartă numele, în care carnea de porc și varza murată sunt vedete, în rețete alsaciene care au aroma preparatelor bucovinene de la Sărbătorile de Iarnă sau de un universal *espresso* la cafeaneau literară, de asemenea „Gutenberg”, și permanent uluită de puterea vântului în acest perimetru solid fortificat de clădirile înalte, vânt care antena în văzduh câte o fată de masă ca pe o pânză de corabie. Zborul ei era urmărit și primit cu urale de puștii rotii de discul uriaș al călușeilor, pentru că da, în aceeași Piață Gutenberg, o instalație desprinsă parcă din iarmarocul copilăriei noastre ne aduce aminte că orașul Catedralei și al Palatelor Europene este totodată Capitala Crăciunului. A Sărbătorii care de când există nu a încetat să proclame, strălucitor, imbatabil, Adevărul Poveștilor.

Cu înțelepciune sau poate mai degrabă cu un instinct al duratei mai presus de sfâșieri și războaie, Strasbourgul contrapune măreției arhitectonice o gingășie pe măsură, alături impresionantelor sale edificii delicate jucării-suverinuri. Alsacia ca Țară a Berzelor se regăsește în oraș în nesfârșite pălcuri de

Doina CERNICA

(continuare în pag. 21)

• Turn din vechea fortificație a orașului

Inițiator al seriei noi: Radu CĂRNECI Redactor-șef: Carmen MIHALACHE
Stefan RADU (secretar general de redacție)

Adrian JICU, Marius MANTA, Dan PERȘA, Violeta SAVU (corectură)

Contabilitate: Anișoara TOMA Culegere text: Niculina MOISĂ

• Revistă editată de Consiliul Județean Bacău • Redacția: Str. Caișilor nr. 7 • Tel/Fax: 0234-512497 • E-mail: ateneubc@gmail.com •

• Materialele nepublicate nu se restituie. • Tipărit la SC LETEA S.A. Bacău, str. Letea 17, tel.: 0234 572900 • ISSN 1221-5813 •

• Cititorii se pot abona direct, la redacție, sau cu plata prin virament la Trezoreria Bacău, cont: RO50 TREZ 0615 010X XX00 0317 •

5 1948465 100041

11